

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI

Mehmet Mekin BİNGÖL

2023 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ
ÖĞRETMENLERİNİN DENEYİMLERİ ÇERÇEVESİNDE
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2025

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI

Mehmet Mekin BİNGÖL

2023 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ
ÖĞRETMENLERİNİN DENEYİMLERİ ÇERÇEVESİNDE
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Murat EKİÇİ

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Seyithan HAS

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Uğur GEZER

MUŞ-2025

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	V
ÖN SÖZ.....	VII
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	VIII
TABLolar DİZİNİ	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ	X
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. SOSYAL BİLGİLERİN TANIMI	11
1.2. SOSYAL BİLGİLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	12
1.2.1. Dünyada Sosyal Bilgiler Öğretiminin Gelişimi	13
1.2.2. Türkiye'de Sosyal Bilgiler Öğretiminin Gelişimi.....	14
1.3. AFET KAVRAMI	15
1.3.1. Doğal Afetler	16
1.3.1.1. Deprem.....	17
1.3.1.2. Sel ve Taşkınlar.....	19
1.3.1.3. Heyelan	20
1.3.1.4. Çığ.....	21
1.4. AFET EĞİTİMİ	22
1.4.1. Afete Hazırlık	24
1.4.1.1. Bireyler	24
1.4.1.2. Okullar	24
1.4.1.3. Yerel Yönetimler.....	24
1.4.1.4. Üniversiteler.....	24
1.4.1.5. Sivil Toplum Kuruluşları	25
1.4.1.6. Devlet	25
1.4.2. Afet Yönetimi.....	25
1.4.2.1. Afet Öncesinde.....	26
1.4.2.2. Afet Sırasında.....	26

1.4.2.3. Afet Sonrasında.....	26
1.4.3. Afet Yönetiminde Eğitimin Önemi	27
1.4.4. Afet Eğitimini Etkileyen Faktörler	28
1.4.5. Sosyal Bilgilerde Afet Eğitimi	28
1.5. SOSYAL BİLGİLERDE AFET EĞİTİMİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR;	33
İKİNCİ BÖLÜM	
YÖNTEM	
2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	36
2.1.1. Katılımcı Grubu.....	37
2.1.2. Verilerin Toplaması.....	38
2.1.3. Verilerin Analizi.....	40
2.1.3.1. Belirleme ve Kategorizasyon:	41
2.1.3.2. Kodlama:	41
2.1.3.3. Analiz ve Yorumlama:	41
2.1.3.4. Raporlama:	41
2.1.4. Araştırmada Güven Duyulabilirlik (Trustworthiness) ve İnanırcılık.....	41
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
BULGULAR	
3.1. ARAŞTIRMANIN BİRİNCİ ALT AMACINA YÖNELİK BULGULAR:	44
3.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 2023 Yılında Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Yapılan Değişikliğe Yönelik Görüşleri Nelerdir?	44
3.2. ARAŞTIRMANIN İKİNCİ ALT AMACINA YÖNELİK BULGULAR:	46
3.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 2023 Yılında Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Yapılan Değişikliğe Yönelik Önerileri Nelerdir?	46
3.3. ARAŞTIRMANIN ÜÇÜNCÜ ALT AMACINA YÖNELİK BULGULAR:	49
3.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 2023 Yılında Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Yapılan Değişikliğe Bağlı Olarak Sınıf İçi Uygulamaları Nasıl Etkilenmiştir?	49
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	55
KAYNAKÇA	61
EKLER.....	75

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

2023 SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖĞRETMENLERİNİN DENEYİMLERİ ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ

Mehmet Mekin BİNGÖL

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Murat EKİÇİ

2025, 94 sayfa

Alan yazın incelendiğinde afet eğitiminin önemi sıkça vurgulanmaktadır. Afetlere hazırlıklı olmanın ve afet yönetiminin, toplumsal direncin artırılması için hayati olduğu belirtilmektedir. Özellikle çocukların ve gençlerin afetler konusunda bilinçlendirilmesi, afet sırasında ve sonrasında doğru davranışlar sergileyebilmeleri için gereklidir. Bu araştırma, 2023 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yapılan değişikliklerin öğretmen deneyimleri çerçevesinde incelenmesini amaçlamıştır. Araştırmada amaçlı örneklem yaklaşımlarından ölçüt örneklem yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 1 başöğretmen, 3 uzman öğretmen ve 3 öğretmen olmak üzere toplam 7 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Çalışma kapsamında veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak ve araştırmacının sınıflarda yapmış olduğu gözlem notları ile toplanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde tematik analiz yaklaşımı tercih edilmiştir. Araştırmanın birinci alt amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2023 yılında yapılan program değişikliklerine yönelik görüşlerini değerlendirmektir. Öğretmenlerin bir kısmı, afet eğitimi konusundaki değişiklikleri yeterli bulurken, diğerleri daha erken yaşlardan itibaren daha kapsamlı bir afet eğitimi verilmesi gerektiğini savunmaktadır. İkinci alt amaç olarak, öğretmenlerin program değişikliklerine yönelik önerileri alınmıştır. Bu amaç doğrultusunda öğretmenler teknolojinin kullanımı, afet eğitiminin alt sınıflardan başlanması ve sarmal bir şekilde devam etmesi gibi önerilerde bulunmuşlardır. Üçüncü alt amaç olarak, programda yapılan değişikliğin öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarına yansımaları incelenmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarında tatbikatlar, video ve görsel destekli anlatım, etkinlik temelli öğrenme gibi yeni uygulamaların benimsedikleri belirlenmiştir. Araştırmanın bulguları, afet eğitiminin daha etkin ve kapsamlı bir şekilde verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Öğretmenler, afet eğitiminin erken yaşlardan

itibaren başlayarak kademeli ve tekrarlı bir şekilde sũrdũrũlmesinin, ȳğrencilerin bilinç dũzeyini artıracakını ve afet durumlarında daha hazırlıklı olmalarını sağlayacakını belirtmişlerdir. Bu kapsamda, program değişikliklerinin yanı sıra, ȳğretmenlerin sũrekli mesleki gelişim programlarıyla desteklenmesi ve afet eğitimi konusunda gũncel bilgilerle donatılması ȳnem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, afet eğitimi, doğal afet, sosyal bilgiler ȳğretim programı

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
EXAMINING THE 2023 SOCIAL STUDIES COURSE CURRICULUM WITHIN
THE FRAMEWORK OF TEACHERS' EXPERIENCES

Mehmet Mekin BİNGÖL

Advisor: Doç. Dr. Murat EKİÇİ

2025, Page: 94

When the literature is examined, the importance of disaster education is frequently emphasized. It is stated that disaster preparedness and disaster management are vital for increasing social resilience. In particular, raising awareness of children and young people about disasters is necessary so that they can exhibit correct behaviors during and after disasters. This research aimed to examine the changes made in the 2023 Social Studies course curriculum within the framework of teachers' experiences. The criterion sampling approach, one of the purposeful sampling approaches, was used in the research. The study group consisted of a total of 7 social studies teachers, including 1 head teacher, 3 expert teachers and 3 teachers. Within the scope of the study, data were collected using a semi-structured interview form and observation notes made by the researcher in the classrooms. Thematic analysis approach was preferred in the analysis of the data obtained in the research. The first sub-objective of the research is to evaluate the views of social studies teachers on the program changes made in 2023. While some of the teachers found the changes in disaster education sufficient, others argue that more comprehensive disaster education should be provided from an earlier age. As the second sub-objective, teachers' suggestions for program changes were received. In line with this purpose, teachers made suggestions such as using technology, starting disaster education from lower grades and continuing in a spiral manner. As the third sub-objective, the reflections of the changes made in the program on teachers' in-class practices were examined. It was determined that teachers adopted new practices such as drills, video and visual supported narration, and activity-based learning in their in-class practices. The findings of the study reveal that disaster education should be provided in a more effective and comprehensive manner. Teachers stated that starting disaster

education from an early age and continuing it gradually and repeatedly will increase students' awareness and ensure that they are more prepared in disaster situations. In this context, in addition to program changes, it is important to support teachers with continuous professional development programs and equip them with up-to-date information on disaster education.

Key Words: Social studies, disaster education, natural disaster, social studies curriculum

ÖN SÖZ

Eğitim, toplumlarımızın gelişimi ve bireylerin bilinçlenmesi için kilit bir rol oynar. Eğitim sistemi, sürekli değişen toplumsal ihtiyaçlara ayak uydurarak, daha etkili ve kapsayıcı bir yapı oluşturmak adına gelişmeye devam etmektedir. Bu bağlamda, sosyal bilgiler dersi, öğrencilere toplumsal olayları anlama, değerlendirme ve bu bağlamda bilinçli kararlar alma becerisi kazandırmayı amaçlamaktadır.

Bu araştırma, 2023 yılında güncellenen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın, öğretmenlerin deneyimleri çerçevesinde incelenmesini hedeflemektedir. Özellikle, bu çalışma afet eğitimi üzerinde yapılan değişikliklere odaklanarak, öğretmenlerin bu değişikliklere nasıl tepki verdiğini ve bu yeni öğretim programının öğrenci hazırlığı açısından etkilerini araştırmaktadır.

Eğitim sistemlerinin sürekli iyileştirilmesi ve toplumsal sorumluluk bilinciyle hareket eden bireylerin yetiştirilmesine katkıda bulunma amacı gütmektedir. Bu çerçevede, okuyucularımıza tezin tamamını dikkatlice inceleyerek, sosyal bilgiler dersi ve afet eğitimi bağlamında yapılan değişikliklerin öğretmen deneyimleri üzerindeki etkilerini anlama yolculuğuna davet ediyoruz.

İyi okumalar dileriz.

Tez çalışmam boyunca beni bilgisiyle, önerileriyle destekleyen ve tezime ilgili çalışmalarında sabırla sorularımı yanıtlayan saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Murat EKİÇİ'ye ve ikinci danışmanım Dr. Öğr. Üyesi İrfan Baytar'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bu süreçte yanımda olan ve beni destekleyen eşim Leyla BİNGÖL, kızım Ahsen BİNGÖL ve oğlum Faruk BİNGÖL'e teşekkürlerimi sunarım.

Muş-2025

Mehmet Mekin BİNGÖL

KISALTMALAR DİZİNİ

AFAD	:	Afet Ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
UNISDR	:	United Nations International Strategy For Disaster Reduction
AHEB	:	Afete Hazırlık Eğitim Birimi
NCSS	:	National Council for the Social Studies
SBÖP	:	Sosyal Bilgiler Öğretim Programı
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.1. 2018 ve 2023 Öğretim Programları Karşılaştırması	32
Tablo 2.1. Katılımcı Grubunu Demografik Bilgileri	38
Tablo 2.2. Katılımcı Grubu ile İlgili Gözlem Verileri	40

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. 2024 Türkiye’de Bulunan Fay Hatlarının Güncel Dağılımı (AFAD,2024)....	18
Şekil 1.2. 2024 Yılına Kadar Türkiye’de İl Bazında Sel ve Taşkınların Meydana Gelme Sayıları (AFAD,2024).....	19
Şekil 1.3. Türkiye’de meydana gelen heyelan olaylarının il bazlı dağılımı (AFAD,2024).	21
Şekil 1.4. Türkiye’de Çığ Riski Bulunan İller ve Risk Derecesi (AFAD,2024).....	22
Şekil 3.1. Sınıf İçi Ders Uygulama Örneği	50
Şekil 3.2. Sınıf İçi Ders Uygulama Örneği	51
Şekil 3.3. Sınıf İçi Ders Uygulama Örneği	52
Şekil 3.4. Sınıf İçi Ders Uygulama Örneği	52
Şekil 3.5. Sınıf İçi Ders Uygulama Örneği	53
Şekil 3.6. Sınıf İçi Ders Uygulama Örneği	54

GİRİŞ

Eğitim, sadece toplumun temel yapı taşlarından biri olmakla kalmayıp aynı zamanda bireyleri bilgilendirerek, kültürel değerleri aktararak ve toplumsal normları oluşturarak, bir toplumun ilerlemesine ve sürdürülebilir kalkınmasına katkı sağlayan kritik bir unsurdur. İyi bir eğitim sistemi, toplumun sürdürülebilirliğini ve gelişimini desteklemektedir (Dewey, 2008). Eğitim, bireyleri sadece kendi potansiyellerini keşfetmeye değil, aynı zamanda toplumsal sorunları çözümlenmeye teşvik etmektedir (Dinçer, 2003). Hoşgörü, çeşitlilik, demokrasi ve insan hakları gibi temel değerleri pekiştirmekte etkili olan eğitim, (Öztürk, 2012) sayesinde gelecek nesiller daha bilgili, sorumlu ve duyarlı bireyler olarak yetişmektedirler (Şanlı, 2007). Bir çocuğun veya gencin yaşadığı toplumdaki olumlu değerlerin davranış biçimlerini edindiği, yeteneklerini ve tutumlarını geliştirdiği süreçlerin toplamı olan eğitim, aynı zamanda değişen dünyaya etkili uyum için önemli bir sosyal değişim aracıdır. Toplumun arzu ettiği biçimde bireylerin sosyalleşmesini sağlayan eğitim süreçlerinde bireylerin bu kazanımları elde edebilmelerinde sosyal bilgiler dersinin rolü oldukça önemlidir.

Dünyanın her yerindeki öğrenciler, hayata etkin bir şekilde katılmalarını sağlayacak benzersiz ve kendine özgü bir eğitim türüne ihtiyaç duyarlar. Sorunlara çözüm bulmak ve sosyal konularda karar verebilmek için, öğrencilerin sorgulama, araştırma ve tartışmalarda onlara rehberlik edecek ve yardımcı olacak eğitime ihtiyaçları vardır. Öğrencilerin bu ihtiyacı karşılamalarına yardımcı olabilecek uygun okul dersi sosyal bilgilerdir (Mofoluwawo, 2013). Ortaya çıktığı ilk andan itibaren vatandaş yetiştirme amacı güden sosyal bilgiler, etkili vatandaş yetiştirme amacını gerçekleştirmek için Tarih, Coğrafya, Psikoloji, Felsefe, Sosyoloji, Siyaset Bilimi, Ekonomi, Antropoloji, Tarih, Sanat Tarihi, Dil Bilimi, Uluslararası İlişkiler, Eğitim Bilimleri, İletişim Bilimleri, Hukuk vb. birçok disiplini bütünleştirerek disiplinler arası bir yapıda öğrencilerine sunmaktadır (İnan, 2019). Bu sayede çocukların bilgi edinme, öğrenme süreçlerini kavrama ve aktif vatandaş olmalarına yardımcı olmaktadır (Zarrillo, 2016). Bireylerin topluma etkin bir biçimde katılabilmeleri için gerekli bilgi, beceri ve değerleri öğretmek için tasarlanan sosyal bilgiler, (Mofoluwawo, 2023) yerel ve küresel çapta insan hayatıyla doğrudan ilişkili birçok problemi disiplinler arası bir biçimde sınıflarda incelemektedir. Son yıllarda iklim değişikliğine bağlı olarak sıklığı ve şiddeti artan afetler de sınıflarda sosyal bilgilerinin incelediği konulardan biridir.

Afetler, insanlık tarihi boyunca toplumlar üzerinde derin etkiler bırakmış ve bu etkiler 21. yüzyılda daha da belirgin hale gelmeye başlamıştır. Nüfus artışı, kentleşme, iklim değişikliği ve ekolojik bozulmalar gibi faktörler, doğal afetlerin hem sıklığını hem de şiddetini artırmaktadır. Bu bağlamda, doğal afetler sürdürülebilir kalkınma önünde büyük engeller oluşturmakta ve toplumların ekonomik, sosyal ve çevresel istikrarını tehdit etmektedir. Afetlerle başa çıkabilmek için eğitim, hayati bir role sahiptir. Toplumların afetlere karşı hazırlıklı olması, ancak bilinçli bireylerin yetiştirilmesiyle mümkün olabilir. Afet eğitimi, farkındalık oluşturma yanı sıra, risk azaltma stratejileri geliştirme ve kriz yönetimi konusunda bireyleri yetkin hale getirme amacı taşımaktadır. Sosyal bilgiler dersi, afetler konusunda farkındalık yaratmada kritik bir rol oynamaktadır.

Öğrencilerin doğal afetlere karşı duyarlılık ve dayanıklılığını geliştirme potansiyeli sunan sosyal bilgilerde (Keçe ve Merey, 2011), deprem, heyelan, sel felaketleri, yangınlar gibi afetlerin neden olduğu riskler ve bu olaylarla başa çıkma stratejileri sınıflarda ele alınmaktadır (Musacchio ve ark., 2016; Komac ve ark., 2013). Öğrenciler, bu konular üzerinden gerçekleştirilen projeler ve senaryo çalışmaları sayesinde, afet durumlarında toplumun karşılaşılabileceği zorlukları anlamakta ve çözüm önerileri geliştirmektedirler (Muttarak ve Lutz, 2014). Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere afetlere hazırlıklı olma ve acil durum yönetimi konularında bilinç kazandırarak, toplumsal dayanışma ve yardımlaşma değerlerini pekiştirmektedir (Ganpatrao, 2014; Pınar, 2017). Bu sayede, öğrenciler hem kendi güvenliklerini sağlamak adına hem de toplumlarına katkıda bulunma amacıyla afetlere karşı daha bilinçli ve duyarlı bir tutum geliştirmektedirler (Turan ve Kartal, 2012). Sosyal bilgiler dersinin bu şekilde afetlere odaklanması, öğrencilerin sadece bilgi sahibi olmalarını değil aynı zamanda bu bilgileri pratikte kullanabilmelerini ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirebilmelerini sağlamaktadır (Clerveaux vd., 2010). Bu ders aracılığıyla öğrencilere afetlerin sebepleri, etkileri ve bu afetlerle başa çıkma yöntemleri öğretilmektedir. Ayrıca, toplumsal dayanışma, yardımlaşma ve risk bilinci gibi kavramlar, sosyal bilgiler dersinin temel öğeleri arasında yer almakta ve bu dersin afet eğitimiyle doğrudan ilişkisini göstermektedir. Afet riski yüksek ülkelerden biri olan Türkiye’de de afetlerin önlenmesi ve bireylerin afetlere yönelik farkındalık, dayanıklılık ve bilinçlenmelerinin sağlanmasında kapsayıcı özellikler barındıran sosyal bilgiler dersi ön plana çıkmaktadır.

Problem Durumu

İklim değişikliği, dünya toplumlarını öngörülemeyen bir geleceğe doğru sürüklemeye devam etmektedir. Zaman içinde bu duruma bağlı olarak türü ve sıklığı önemli ölçüde değişen afetler, toplumların işleyişlerinde aksamalara neden olmakta, bireylerin sağlıklarını olumsuz yönde etkilemekte ve çoğunlukla can kayıplarıyla sonuçlanmaktadır. Dünya çapında maddi ve manevi önemli riskler barındıran afetlerin etkilendiği ülkelerden biri de Türkiye'dir. Türkiye yıllar içerisinde deprem, sel, orman yangını, heyelan ve çığ vb. birçok afete maruz kalmaktadır. Örneğin, 1999 İznik (Gölcük), 2011 Van ve 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinde yüzbinlerce, 2021 Kastamonu sel felaketi, 2022 Van Çığ, 2021 Muğla-Antalya Orman Yangını gibi farklı doğal afetlerde de yüzlerce insan hayatını kaybetmiştir. Türkiye için bu denli yıkıcı etkileri olan afetlerin önlenmesi ve bireylerin afetlere yönelik bilinçlenmelerinde etkin bir şekilde eğitim işe koşulmaktadır.

Toplumun karşılaştığı felaketlere etkili bir şekilde müdahale edebilmek ve bu süreçte toplumun dayanıklılığını artırmak amacıyla zaman içerisinde afet eğitimi önemli bir alan olarak öne çıkmaktadır (Ronan ve Towers, 2014). Afet eğitimine ilişkin içeriğin etkin bir şekilde öğrencilere aktarıldığı derslerden biri de sosyal bilgilerdir. Bu amaç doğrultusunda Türkiye'de aktif bir biçimde kullanılan sosyal bilgiler dersinde yıllar boyunca öğrencilere afetlerle mücadele ve dayanıklılık eğitimleri verilmiştir. Türkiye'de Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları (SBÖP) incelendiğinde doğal afet ve doğal olay kavramlarının altı çizilmekte ve öğrencilerin afet bilincini geliştirmek amacıyla bilgi, beceri ve değerler sosyal bilgiler dersi kapsamında kazandırılmaya çalışılmaktadır (Değirmenci, 2019).

SBÖP'lerinde yıllar içinde doğal afet ile ilgili konuların ve kavramların yer alma durumunu inceleyen Bartın Savran ve Çetin, (2024), 1968 yılından günümüze kadar SBÖP'lerini incelemiştir. Yapılan bu incelemede 1968 yılı öğretim programında doğal afetlere ilişkin kavramların daha çok dolaylı bir şekilde yer aldığını ve konu dağılımında doğal afetlere yeterince yer verilmediğini belirlemiştir. 1968 programına göre doğal afetlere verilen önemin arttığı 1998 öğretim programında çeşitli doğal afetlere yer verilmesi yönüyle daha kapsayıcı olduğu vurgulanmıştır. 2005 öğretim programında doğal afetlere yönelik kazanımların arttığı, birden fazla öğrenme alanında

doğal afetlere yer verildiği ve yakın çevrede görülebilecek afetlerin öğretim programına eklendiği tespit edilmiştir. Programda yer alan etkinlik önerilerinde ve kazanımlarda ağırlıklı deprem afetine yer verildiği görülmüştür. 2018 öğretim programında ise 2005 öğretim programına göre doğal afetlere verilen önemin azaldığı gözlemlenmiştir. Özellikle doğal afet kavramıyla doğrudan ilişkili kazanım sayısının azaldığı, etkinlik önerilerinin yer almadığı, afet öncesi hazırlığa ağırlık verilirken afet sonrası ve sonrasında önem verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. 06 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen ve 11 ili etkileyen deprem afeti sonrası 2023 yılında güncellenen öğretim programına bakıldığında doğal afetlere yönelik 5. sınıf düzeyinde afet öncesi, sonrası ve sonrasında da kapsayan bir kazanım eklenerek doğal afetlere yönelik verilen önem artırılmaya çalışılmıştır. Tüm bu bulgular sonrasında öğretim programlarında dolaylı veya doğrudan doğal afetlere ilişkin bilgilerin ve kavramların programlarda yer aldığı tespit edilmiştir. Öğretim programlarında doğal afet kavramına verilen önemin yıllar içinde arttığı görülmüştür.

Alanyazında sosyal bilgiler eğitimi bağlamında afetlere yönelik çalışmalara bakıldığında sosyal bilgiler öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşleri ve SBÖP ile sosyal bilgiler ders kitaplarının afetler bağlamında incelenmesi şeklinde üç temel başlık altında çalışmaların toplandığı görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin afet eğitimleri sürecinde karşılaştıkları güçlük ve çözüm önerilerini inceleyen çalışmada, öğretmenlerin afet konularını işlerken ders programındaki kazanımların yetersizliği, ders süresinin kısıtlılığı ve uygun materyal eksikliğine yönelik zorluklarla karşılaştıkları, bu zorlukları aşabilmek için simülasyon yönteminin kullanılmasını, öğretim programında afet konularına daha fazla yer verilmesini önerdikleri görülmektedir (Yolalan ve Metin, 2025)

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yönelik yapılan çalışmada öğretmen adaylarının doğal afet okuryazarlık düzeyleri incelenmiştir. Çalışmada doğal afetlere yönelik duyarlılık ve bilinçlilikleri açısından katılımcıların düzeyleri yüksek bulunurken, bireysel ve toplumsal hazırlık açısından da düşük seviyede oldukları görülmüştür. Ayrıca katılımcıların orta düzeyde doğal afet bilgisine sahip oldukları görülmüştür (Özer ve Zenginer, 2024). Gülersoy ve Akyol (2024) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet bilinci algı düzeylerini incelediği çalışmasında katılımcıların

çoğunun doğal afetlere yönelik eğitim almadıklarını, afet eğitimine yönelik uygulamalı öğrenme etkinliklerinin önemine vurgu yaptıklarını tespit etmiştir. Yıldız ve diğerleri (2024) de sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet hazırbulunuşluk düzeylerini inceledikleri çalışmalarında kadın katılımcıların erkeklere göre afetleri daha ciddiye aldıkları, üst sınıftakilerin alt sınıflara göre afetlere yönelik bilinç düzeylerinin daha yüksek olduğu bulgularına ulaşmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afetlere yönelik tutum düzeylerini inceleyen diğer bir çalışmada da katılımcıların genel olarak afetlere yönelik tutum düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Doğan ve diğerler, 2023). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet farkındalık düzeylerini inceleyen bir çalışmada da sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet farkındalık düzeyinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir (Gezer ve Aksu, 2022). Zengin (2021) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğal afetlere yönelik görüşlerini incelediği çalışmasında katılımcıların doğal afet eğitimine yönelik aldıkları eğitimi yetersiz buldukları sonucuna ulaşmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının depreme ilişkin bilgi düzeylerini inceleyen bir diğer çalışmada da katılımcıların çok azının doğal afet yönetimine yönelik bir ders aldıkları görülmüştür. Katılımcıların ayrıca deprem çantası hazırlama konusunda eksikliklerinin olduğu tespit edilmiştir (Gezer ve Şahin, 2022). Dikmenli ve Yakar (2019) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet bilinci algı düzeylerini inceledikleri çalışmalarında öğretmen adaylarının afet bilinci algılarının orta düzeyde ve afet deneyimi yaşayanların afet bilinci algılarının daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Ayrıca, son sınıf öğrencilerinin afet bilinci algılarının, birinci sınıftaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Karakuş (2019) öğretmen adaylarının doğal afet kavramına ilişkin algılarını kelime ilişkilendirme testi aracılığı ile incelemiştir. Deprem, orman yangını, sel, heyelan, çığ, erozyon, kuraklık gibi kavramları öğretmen adayları depremi yıkım, çığı kar, erozyonu toprak, heyelanı toprak, kuraklığı susuzluk, orman yangını ağaç ve sel kavramını yağmur ile ilişkilendirmişlerdir. Deprem, orman yangını, sel, erozyon, kuraklık gibi kavramlara yönelik kavram yanılgılarına sahip oldukları tespit edilmiştir. Öcal ve diğerleri (2016) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afetlere yönelik inanışlarını inceledikleri çalışmalarında katılımcıların afetlere yönelik mitlere sahip olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Doğal afetlerin öğretmen adayları tarafından nasıl etkili bir biçimde öğrenildiğini inceleyen diğer bir çalışmada da katılımcıların doğal afet eğitiminde

bireysel öğrenme yerine daha çok görsel öğrenme ile daha iyi öğrendikleri ve etkinlik temelli yaparak yaşayarak öğrenme yaklaşımlarını daha çok tercih ettikleri bulgularına ulaşılmıştır (Özgen vd., 2011).

Sosyal Bilgiler ders kitapları ve SBÖP'ını inceleyen çalışmalara bakıldığında da Kopuz ve diğerleri (2024) sosyal bilgiler ders kitapları ve 2018 SBÖP'nda doğal afet ile ilgili konular ve bu konuların öğretimin öneminin incelediği çalışmalarında doğal afet konularının 6. sınıf düzeyinde ders kitaplarında yer almadığı, 4, 5 ve 7.sınıf düzeyinde de çok az yer aldığı bulgularına ulaşmıştır. Ders kitaplarında Türkiye için risk oluşturan afetlere ilişkin bilgilerin olduğunu ama en çok depreme yer verildiği tespit edilmiştir. Yalnızca deprem afetine yönelik öncesi, sırası ve sonrası tedbirlerden bahsedildiği görülmüştür. Sarıkoca ve Topçu (2024) sosyal bilgiler eğitiminde doğal afet konularını incelemiştir. Yapılan araştırmada 2018 SBÖP ve 2022-2023 eğitim öğretim yılında okutulan 4,5,6 ve 7. sınıf düzeyindeki sosyal bilgiler ders kitapları incelenmiştir. Yapılan inceleme sonrasında SBÖP'nın afet eğitimi bağlamında yeterli olduğu ders kitaplarının da SBÖP'ına uygun bir şekilde hazırlandığı bulgularına ulaşılmıştır. Ayrıca her sınıf düzeyinde afetlere yer verildiği ancak 6 ve 7. sınıf düzeylerinde bu durumun sınırlı olduğu vurgulanmıştır. Tarihsel bağlamda SBÖP'larında doğal afetin incelendiği bir diğer çalışmada da 1968, 1998, 2005, 2018 ve 2023 SBÖP araştırma kapsamında incelenmiş ve doğal afet ile doğrudan ve dolaylı ilişkili olabilecek kavramlar belirlenmiştir. Doğal afetlerle ilgili doğrudan kavram olarak, deprem, deprem çantası, sel, çığ, toprak kayması, erozyon, orman yangını, ormanların korunması, binadan tahliye, tahliye çantası ve sığınak kavramlar belirlenmiştir. Doğal çevre, doğal çevreye duyarlılık, dayanışma, yardımlaşma, toplumsal güç birliği, salgın hastalıklar, çevre sorunları ve küresel sorunlar ise dolaylı kavramlar olarak belirlenmiştir. Ayrıca doğal afetlere daha az yer veren SBÖP 1968 iken zaman içerisinde öğretim programlarındaki doğal afet öğelerinin zamanla arttığı bulgusuna ulaşılmıştır (Bartın Savran ve Çetin, 2024). Şulek ve Aktın (2023), 2018 SBÖP ve 4,5,6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan doğal afet konularını belirlemeyi ve bu konuların işleniş durumlarını incelemişlerdir. Yapılan inceleme sonucunda 6. sınıf düzeyinde doğal afetle ilgili yeterince kazanımın ve kitaplarda da afet türlerine yönelik yeterli içeriğin olmadığı tespit edilmiştir. 4 ve 5.sınıf düzeyinde daha fazla bu konulara ilişkin içeriğe yer verildiği bulgulanmıştır. İçeriğin de ağırlıklı olarak deprem afeti ile ilgili olduğu tespit

edilmiştir. Başbüyük ve Pala (2023) tarafından yapılan başka bir çalışmada 2018 yılı sosyal bilgiler, hayat bilgisi ve coğrafya dersi öğretim programlarında yer alan kazanımlar afet eğitimi bağlamında incelenmiş en fazla kazanımın coğrafya dersi öğretim programında yer aldığı görüşmüştür. Ayrıca afet bilinci konusunda tüm öğretim programlarındaki kazanımların birbirlerini tamamlar nitelikte olduğu tespit edilmiştir. Karaca (2022) afet konularının sosyal bilgiler ders kitaplarına yansımalarını incelediği çalışmada, afet konularının 6.sınıf düzeyindeki ders kitaplarında çok fazla yer almadığı, diğer ders kitaplarında da önemli ölçüde eksikliklerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kılıç (2019) tarafından hayat bilgisi ve sosyal bilgiler ders kitaplarındaki doğal afet konularının incelendiği çalışmada afet konularının sarmal bir şekilde yapılandırılmadığı bulgusuna ulaşmıştır. Değirmenci ve diğerleri (2019) yaptıkları çalışmada sosyal bilgiler ders kitaplarındaki afet bilinci ve eğitimi konularını incelemişlerdir. 2018-2019 eğitim öğretim yılında 4-7.sınıf düzeylerinde okutulan ders kitaplarında görseller ve metinler aracılığı ile afet bilinci oluşturulmaya çalışıldığı, afet eğitimine yönelik içeriklerin insanlar, yerler ve çevreler ve küresel bağlantılar öğrenme alanlarında yer aldığı görüşmüştür. Afetlerde de deprem afetine çok daha fazla yer verildiği tespit edilmiştir. Karakuş ve Önger (2017) yaptıkları çalışmalarında 8. sınıf düzeyinde öğrencilerin doğal afet ve afet eğitimi kavramını anlama düzeylerini incelemişlerdir. Öğrencilerin afet denilince akıllarına ilk olarak depremin en az da tsunami afetinin geldiği bulgusuna ulaşmışlardır. Ayrıca aile gelir durumu arttıkça afet eğitimine yönelik cevapların daha da geliştiği gözlemlenmiştir. Doğan ve Koç (2017) tarafından yapılan çalışmada depremin dijital oyunlarla öğretiminin öğrenciler üzerinde daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmaların dışında SBÖP'lerini karşılaştırmalı şekilde inceleyen çeşitli çalışmalar da vardır (Bartın Savran ve Çetin, 2024; Çiftçi ve Akça, 2019; Eker, 2020; Önger ve Duman, 2024). Alanyazında yapılan çalışmalardan yola çıkarak Türkiye'de afet eğitimi bağlamında zaman içinde değişen SBÖP'lerini öğretmenlerin deneyimleri çerçevesinden inceleyen çalışmaların çok az olduğu görülmüştür.

Türkiye dışında değişen öğretim programının etkilerini öğretmen deneyimlerine bağlı olarak değerlendiren; afet eğitimi konularının sosyal bilgiler dersine entegrasyonu ve bu entegrasyonun öğretmenlerin pedagojik yaklaşımları üzerindeki etkilerini ortaya koymaya çalışan araştırmaların olduğu görülmektedir (Smith ve Johnson, 2018; Brown

vd., 2018). Bu çalışmalar, öğrencilerin afetlere hazırlıklı olmalarını sağlamaya yönelik sosyal bilgiler dersinde afet eğitimi konularının ele alınmasının önemi vurgulanmıştır.

Öte yandan, öğretmenlerin güncellenmiş öğretim programına adaptasyon süreçleri ve bu süreçlerde karşılaştıkları zorluklar üzerine yapılan araştırmalarda alanyazında yer almaktadır (Konur vd., 2023; Yeşil ve Erenoğlu, 2017; Coşkun, 2011). Bu çalışmalar, öğretmenlerin yeni müfredat değişikliklerine nasıl tepki verdiklerini, bu değişikliklerin sınıf içi uygulamalara etkilerini ve öğretmenlerin öğrencilere afet eğitimi konularını nasıl aktardıklarını anlamak açısından önemli bir temel oluşturmaktadır. Bu bağlamda geniş konu ağına sahip sosyal bilgiler dersi kitaplarında mesaj iletileri bakımından işlevsel kullanılabilir birikimde afet eğitimi ve farkındalığı açısından metinler mevcuttur (Yalçın, 2023).

Sosyal bilgiler eğitimi bağlamında afet konularını ele alan alanyazın incelendiğinde çalışmaların ağırlıklı olarak sosyal bilgiler ders kitapları, SBÖP'ları ve öğretmen adaylarına yönelik yapıldığı görülmektedir. Afet eğitimi bağlamında öğretim programlarında yapılan değişiklikler sonrası bu değişikliklerin öğretmenler tarafından nasıl algılandığını ve öğretmenlerin bu öğretim programı nasıl uyguladığını ele alan çalışma sayısı oldukça azdır. 2023 yılında yayımlanan SBÖP'nda beşinci sınıf düzeyinde afet eğitimine yönelik İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanına eklenen "SB.5.3.5. Afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar. *Afet sonrasında "toplumsal güç birliği"nin önemi vurgulanır. Afet sonrasında toplumun farklı kesimleri (kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, belediyeler, kolluk kuvvetleri, sağlık ve eğitim çalışanları vb.) arasındaki koordinasyon, birlik ve yardımlaşmanın toplumsal güç birliği ve afet sonrası iyileşmedeki etkisi üzerine örnekler verilir.*" kazanımını öğretmenlerin deneyimleri çerçevesinden inceleyen herhangi bir çalışma alanyazında yer almamaktadır.

Araştırmanın Amacı

Yukarıda da belirtilen gerekçeler çerçevesinde bu araştırma, 2023 yılında güncellenen sosyal bilgiler öğretim programında beşinci sınıf düzeyinde afet eğitimi odaklı yapılan değişikliğin sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından nasıl algılandığını, uygulandığını ve bu değişikliklere nasıl uyum sağladıklarını incelemeyi

hedeflemektedir. Bu ana amaç çerçevesinde aşağıdaki alt amaçlara yönelik cevaplar aranmıştır.

Alt amaçlar

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2023 yılında SBÖP’nda afet eğitimi konusunda yapılan değişikliğe yönelik görüşleri nelerdir?

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 2023 yılında SBÖP’nda afet eğitimine yönelik yapılan değişikliğe ilişkin önerileri nelerdir?

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2023 yılında SBÖP’nda afet eğitimine yönelik yapılan değişikliğe bağlı olarak sınıf içi uygulamaları nasıl etkilenmiştir?

Araştırmanın Önemi

Alanyazında sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2023 yılında SBÖP’nda afet eğitimine yönelik yapılan değişikliği öğretmenlerin nasıl algıladığını inceleyen bir çalışma yer almamaktadır. Değişen öğretim programının en önemli uygulayıcılarından biri olan öğretmenlerin eğitim programındaki değişikliğe ilişkin görüşlerini ortaya koyan bir çalışmanın olmaması önemli bir eksikliklerdir. Özellikle de 06 Şubat 2023 deprem felaketi sonrası tüm Türkiye çapında dikkatlerin afet eğitimine yöneldiği bu zamanlarda bu eksikliğin giderilmesi ve öğretmenlerin afet eğitimine yönelik bu değişikliği nasıl anlamlandırdıklarına ilişkin bulgular alanda yapılacak diğer çalışmalara da önemli ipuçları sunma potansiyeline sahiptir. Bu çerçevede bu çalışma kapsamında elde edilecek verilerin Türkiye’de afet eğitimine yönelik değişikliklerin planlanması ve uygulanması süreçlerine yönelik önemli katkılar sunacağı söylenebilir.

Öğretim programlarında yapılan değişikliklerle istenen hedeflere ulaşmakta en önemli faktörlerden biri olan öğretmenlerin bu değişikliği nasıl algıladığı bu değişiklik sonrası uygulamada yaşadığı sınırlılıklar veya uygulamadan edindiği tecrübelerle öğretim programının geliştirilmesine yönelik yapacağı öneriler önemlidir. 06 Şubat 2023 depremleri sonrası tüm Türkiye’de çok daha dikkat çekici hale gelen doğal afet olgusuna yönelik 2023 yılı SBÖP’ında beşinci sınıf düzeyindeki değişikliği öğretmenlerin deneyimleri çerçevesinde inceleyen bir çalışmaya alanyazında rastlanmamıştır. Yaşanan depremler sonrası yaraların yeni yeni sarılmaya başlandığı bu

dönemde öğretim programının uygulayıcısı konumundaki öğretmenlerin deneyimlerini ortaya koymak Türkiye'nin afet eğitimi uygulamalarına önemli katkılar sunacaktır.

Varsayımlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin afet eğitimi ile ilgili sorulara içtenlikle cevap verdiği varsayılmaktadır.

Araştırma gönüllük esasına göre yapılmış olup herhangi baskı altında kalmadan katılım sağladıkları varsayılmaktadır.

Katılımcıların doğallık çerçevesinde araştırmayı etkileyecek müdahale veya baskı olmadığı varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, yalnızca Muş ilinde görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden elde edilen verilerle sınırlıdır.

Araştırma kapsamında incelenen öğretim programı, 2018-2023 yılları arasında yürürlükte olan Sosyal Bilgiler öğretim programı ile sınırlıdır.

Ayrıca, araştırmaya dahil edilen öğretmenler yalnızca 5. sınıf düzeyinde görev yapan öğretmenlerle sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. SOSYAL BİLGİLERİN TANIMI

Sosyal Bilgiler alanının tanımı konusunda, tarihsel süreçte akademisyenler ve eğitimciler arasında ortak bir görüş birliğine ulaşmak mümkün olmamıştır. Bu alanda yapılan çeşitli tanımlar, genellikle birbirlerinin eksik kalan yönlerini tamamlayıcı nitelikte olmuştur ve bu da sosyal bilgiler alanının doğası gereği geniş ve çok yönlü bir disiplin olduğunu göstermektedir. Tanım konusundaki bu anlaşmazlık, yalnızca Sosyal Bilgiler kavramıyla sınırlı kalmamış; aynı zamanda, okullarda verilen Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçları, içeriği ve yöntemleri konusunda da uzun süreli bir uzlaşmazlık yaşanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretiminin ne olması gerektiği, hangi konuların müfredatta yer alması gerektiği ve bu konuların nasıl öğretilmesi gerektiği gibi temel sorular üzerinde eğitimciler ve akademisyenler arasında çeşitli görüş ayrılıklarına bağlı olarak farklı tanımlamaların yapıldığı görülmektedir (Doğanay, 2008; Öztürk, 2012).

Temelde iyi vatandaş yetiştirmek işlevi üzerine kurulmuş olan eğitim sistemlerinde öğrencilerin bu özelliği kazanabilmeleri için buldukları toplumun kültürünü, tarihini ve kurumlarını tanımları önemlidir. Öğrenciler bu sayede toplum içindeki rollerini daha iyi kavrayabileceklerdir. Öğrencilerin belirtilen özellikleri kazanmalarında sosyal bilgiler dersi önemli bir yere sahiptir (Deveci, 2002; Erden, ty.). Bireylerin eğitim hayatında bu denli önemli olan sosyal bilgilerin ne olduğuna bakıldığında karşımıza farklı tanımlamalar çıkmaktadır. Deveci'ye (2023) göre sosyal bilgiler etkili ve sorumlu, belirli bilgi, beceri ve değerleri edinmiş vatandaşlar yetiştirmeyi kendine görev edinmiş bir derstir. Öztürk (2012) tarafından sosyal bilgilerin, sosyal ve beşerî bilimlerden yararlanıp oluşturduğu içerikleri kullanarak demokratik toplumlar için gerekli olan vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı olarak tanımlandığı görülmektedir. Başka bir tanımda ise sosyal bilgilerin insanları ve çevreleriyle etkileşimini zaman ve yer boyutunda inceleyen önemli bir ilköğretim dersi (Doğanay, 2008) olarak tanımlandığı görülmektedir. Sosyal Bilgiler, öğrencilerin dünyayı, farklı mekanları ve kültürleri, çeşitli sistemleri ve yaşanan sorunları anlamaları, yorumlamaları ve olası zorlukları değerlendirmelerini sağlar (Parker, 2010). Barr, Barth ve Shermis'e (1977) göre de sosyal bilgiler vatandaşlık eğitimi amacıyla

insan ilişkileri ile ilgili bilgi ve deneyimlerden seçilmiş verilere dayalı olarak öğrencilere toplumsal hayatla ilişkili temel düzeyde bilgi, beceri, tutum ve değer kazandıran bir çalışma alanıdır. Kabapınar (2019) da sosyal bilgilerin, öğretim programlarını kullanarak demokratik vatandaş yetiştirmeyi amaçladığını vurgulamaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2005) tarafından yapılan tanımda da benzer bir şekilde sosyal bilgiler; sosyoloji, tarih, felsefe, psikoloji siyaset bilimi gibi sosyal bilimlerden yararlanarak toplu öğretim anlayışından yola çıkan ve bireylerin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmesine yardımcı olan ilköğretim dersi olarak tanımlanmıştır. Ayrıca başka bir tanımda da sosyal bilgiler, karşılıklı olarak birbiri ile bağlantılı küresel bir dünyada toplumsal faydaya katkıda bulunan ve mantıklı karar alan demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir ders olarak tanımlanmıştır (NCSS, 1992). Öğrencilerin sürekli bir biçimde değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan (Öztürk, 2012) sosyal bilgiler sayesinde öğrencilerin demokratik değerleri benimsemeleri, vatanseverlik değerini kazanmaları bilimsel süreçleri öğrenmeleri, çok kültürlü dünyanın problemlerine çözümler sunmaları ve bilgi ve becerilerini günlük hayata taşımaları beklenmektedir (NCSS, 1994). Türkiye’de dördüncü sınıftan başlayıp yedinci sınıfa kadar devam eden sosyal bilgiler dersi sayesinde bireyler toplumsal yaşamla ilişkili bilgi, beceri ve değerleri edinirler. Bu sayede bireyler yaşadıkları topluma daha kolay uyum sağlar ve demokratik değerlerle donanmış olarak yetişirler (Kalın ve Arcan, 2020). Bu ders ile insanları demokratik tutumlarla yetiştirmiş, farklılıklara saygılı, mantıklı kararlar alabilen, sorgulayan ve yeteneklerini ortaya koyabilen bireyler olarak yetiştirmek öncelikli amaç olarak düşünülebilir (Savage ve Armstrong, 1996). Tüm bu tanımlardan yola çıkarak sosyal bilgilerin insanın insanla ve insanın doğa ile etkileşimini inceleyen bunu yaparken de çeşitli sosyal bilim disiplinlerinin içeriklerini bünyesinde amaçları doğrultusunda bütünleştiren bir çalışma alanı olduğu söylenebilir.

1.2. SOSYAL BİLGİLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Bu başlık altında, Sosyal Bilgiler Öğretiminin dünyada ve Türkiye'deki gelişimi hakkında bilgiler sunulacaktır.

1.2.1. Dünyada Sosyal Bilgiler Öğretiminin Gelişimi

Sosyal Bilgiler eğitiminin başlangıcı tam olarak belirlenemese de içeriği itibariyle bireylerin topluma ve fiziksel çevreye uyum sağlamalarını kolaylaştıran bir eğitim olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle, insanlığın var olduğu günden itibaren sosyal bilgiler eğitiminin var olduğunu söylemek mümkündür (Kan, 2010; Kılıçoğlu, 2021; Tay, 2011).

Antik Yunan, Roma ve Çin gibi köklü medeniyetlerden başlayarak, tarih, coğrafya, hukuk ve yurttaşlık gibi disiplinlerin, Antik Yunan ve Roma'da tek disiplinli bir ders olarak, Çin'de ise geniş bir eğitim kapsamında öğretildiği gözlemlenmiştir (Kılıçoğlu, 2021; Tay, 2011). Türk İslam devletleri ve Osmanlı medreselerinde de benzer şekilde tarih ve coğrafya derslerinin öne çıktığı bilinmektedir (Kılıçoğlu, 2021). Bu örneklerden yola çıkarak, Sosyal Bilimlerle ilgili konuların genellikle tek disiplinli derslerle öğretildiği görülmektedir.

Sanayi devrimi ile Amerika kıtasında ortaya çıkan göçler, toplumsal yapıda değişikliklere neden olmuştur. Bu süreçte, Amerika'daki dinsel ve etnik çeşitlilik, ülkenin sosyal dinamiklerini ve değerlerini derinden etkilemiştir. Bu değişimlere yanıt olarak, merkezi yönetim reformlarına girişmiştir. Farklı din ve etnik kökenlere sahip bireyler arasında aidiyet duygusunu güçlendirmek ve iyi bir Amerikan vatandaşı olma kavramını pekiştirmek amacıyla eğitim alanında reformlar yapılmıştır. Bu reformlardan biri de Sosyal Bilgiler Dersi aracılığıyla gerçekleştirilmiştir, çünkü bu ders, bireylerin topluma entegrasyonu ve karşılaştıkları sorunları çözebilmeleri için gerekli bilgi, beceri ve tutumları sağlama amacını taşımıştır (Bektaş, 2013).

Sosyal Bilgiler dersinin dünyada ilk kez çok disiplinli bir ders olarak uygulandığı tarih 1916'dır ve bu uygulama ABD'de gerçekleşmiştir. Bu dönemi takiben, 1921 yılında ABD'de Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) kurulmuştur. 1930 ile 1940 arasında, ABD'de Sosyal Bilgiler Dersi coğrafya ve tarih odaklı bir şekilde öğretilmiştir. Ancak 1960 ile 1970 yılları arasında, Jerome Bruner'in buluş yoluyla öğrenme kuramının etkisiyle bir eğitim reformu başlatılmıştır. Bu reform sürecinde, Sosyal Bilgiler Dersi içeriğinde coğrafya ve tarih bilgileri azaltılarak, ekonomi, siyaset, sosyoloji, antropoloji ve sosyal psikoloji gibi alanlara ağırlık verilmiştir. Ayrıca, tümdengelim yöntemi yerine tümevarım yöntemine geçilmiştir. Ancak, 1980'li yıllarda

bu yaklaşımın başarısız olduğu düşünülerek terk edilmiş ve geleneksel yöntemlere geri dönmüştür. 1994 yılında ABD'de Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi, Sosyal Bilgiler programında her konuda standartlar belirlemiş ve bu standartlar temel alınarak programlar oluşturulmuştur. Bu süreç, Sosyal Bilgiler dersinin evrimini yansıtan önemli bir dönemdir (Bektaş, 2013; Kan, 2010; Kılıçoğlu, 2021; Tay, 2011).

1.2.2. Türkiye'de Sosyal Bilgiler Öğretiminin Gelişimi

Türkiye'deki eğitim tarihine dair bir değerlendirme yapıldığında, Türklerin İslamiyet'i benimsemeden önce, sosyal hayatla ilgili bilgiler, toplumu düzenleyen normlar, gelenek-görenekler ve değerler, gençlere öğretilmeye çalışılmıştır. İslamiyet'in kabulünden sonra ise toplumsal bilgiler, dini öğretilerle aktarılmaya başlanmıştır. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde kurulan sıbyan mektepleri ve medreseler, yine dini temellere dayalı eğitimler sunmuştur (Bektaş, 2013; Kılıçoğlu, 2021; Tay, 2011).

Osmanlı döneminde, Sosyal Bilgilerin kapsamında yer alan ve bu alanda faydalanılan disiplinlerden olan coğrafya ve tarih, ilk defa Tanzimat döneminde okul programlarında yer almıştır (Akyüz, 2014). İstanbul Darülmüallimi, 1848 yılında açılmış ve programında Muhtasar Tarih-i Osmani ile Muhtasar Coğrafya dersleri, Darülmüallimin-i Sıbyan bölümünde; Tarih ve Coğrafya, Darülmüallimin-i Rüşdiye bölümünde; Tarih-i Umumi ve Osmani İdadiye bölümünde okutulmuştur (Akyüz, 2014). 1904 yılında yayınlanan programda ise sadece Muhtasar Tarih-i Osmani dersi bulunmaktaydı ve bu program tüm okulları kapsamaktaydı. 1913 tarihinde yayınlanan bir kanunla, ilköğretim programlarına tarih ve coğrafya derslerine ek olarak Malumat-ı Medeniye ve Ahlakiye dersi konulmuştur (Safran, 2008; Kılıçoğlu, 2021). Cumhuriyetin ilanından sonra, ülkemizde Sosyal Bilgilerin içeriğini oluşturan dersler olan tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri, 1924, 1926, 1930, 1932, 1936 ve 1948 programlarında tek disiplinli ders anlayışıyla ayrı ayrı öğretilmiştir (Tay, 2011).

Türkiye'de Sosyal Bilgiler dersi, disiplinler arası bir program yaklaşımıyla ilk kez 1960'lı yıllarda ortaya çıktı. Bu dönemde, tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri birleştirilerek "Toplum ve Ülke İncelemeleri" adı altında okutulmaya başlandı. Ancak, 1968 yılında bu dersin adı "Sosyal Bilgiler" olarak değiştirildi (Kılıçoğlu, 2021). Sosyal Bilgiler Dersi, 1968 yılında ilkokullarda ve 1975 yılında ortaokullarda okutulmaya başlandı. Ancak, 1985 yılında bu ders, II. kademedeki Milli Tarih, Milli Coğrafya ve

Vatandaşlık Bilgisi olarak tek disiplinli bir anlayışla verilmeye başlandı. 1997-1998 öğretim yılından itibaren ise Sosyal Bilgiler Dersi, 4. 5. 6. ve 7. sınıflarda tekrar disiplinler arası bir yaklaşım ile öğretilmeye başlandı. Toplumların değişen ihtiyaçları ve gelişen süreçler, öğretim programlarının da değişmesini zorunlu kıldı. Bu ihtiyaca cevap vermek amacıyla, 2005 yılında yoğun çalışmalar sonucunda yeni bir öğretim programı hazırlandı ve 2005-2006 öğretim yılından itibaren tüm illerde uygulanmaya başlandı (Kılıçoğlu, 2021).

Son olarak, 2018 yılında, 2005 yılında yayınlanan SBÖP yeniden yapılandırılarak içeriği değiştirildi ve geliştirildi. 2018 yılında yapılan bu güncelleme ile SBÖP'nin içeriği detaylı bir şekilde maddeler halinde açıklandı. Bu güncellenmiş program, 2023 yılına kadar uygulandıktan sonra ihtiyaca binaen tekrardan güncellemeler yapıp afetlerle ilgili yeni konular eklenmiştir.

1.3. AFET KAVRAMI

Afet kelimesi genellikle halk arasında büyük felaket veya bela anlamına gelmektedir. Tarihsel olarak, insanlar yüzyıllar öncesinde afetleri, gökyüzüyle bağlantılı olarak düşünmüşlerdir. Bu, özellikle yıldızların zarar vermesi sonucu ortaya çıktığına dair bir inancı içermekteydi (Özelmacı, 2016).

Birleşmiş Milletler Risk Azaltımı Ofisi'ne göre, afet, toplumu ekonomik ve sosyal olarak etkileyen, yerel kaynaklarla başa çıkılamayan, ulusal veya uluslararası yardıma ihtiyaç duyulan, genellikle doğal nedenlerden kaynaklanan ancak insan kaynaklı etkenlere de bağlı olarak ortaya çıkabilen beklenmedik bir olaydır. Birleşmiş Milletler, afeti genellikle afet yönetimi bağlamında tanımlayarak, insanların ve kurumların etkisiz kaldığı durumu vurgulamaktadır (UNISDR, 2015). Günümüzde ise afet kavramına dair birçok farklı tanım bulunmaktadır. Afet ve Acil Durumu Yönetim Başkanlığı'na (AFAD) göre, afet; toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaylardır (AFAD, 2014). Afetler, doğa olayları sonucunda bireye ve toplumsal yaşamın dinamiklerine zarar veren durumlar (Özey ve Ünlü, 2021), ani ve beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan ve insanlar tarafından kontrol edilemeyen,

yaşamın rutinini tehdit eden olaylar (Topkaya ve Tokcan, 2022) şeklinde de tanımlanmıştır.

Afetler bir toplumun mevcut kaynaklarına zarar vererek ciddi kayıplara neden olabilirler (Drabek, 2005). Doğal, teknolojik ve insan kökenli olan afetler, toplumu bir arada tutan fiziksel, ekonomik ve sosyal yapıya zarar vererek insanların birlikte yaşam pratiklerine ortadan kaldıracırlar (Erenel v Caymaz, 2020). Afetler toplumsal yaşamı derinden etkileyen, insanlar arasında kargaşaya sebep olan, can ve mal kayıplarının yaşandığı doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olağandışı olaylardır. Bir olayın afete dönüşmesi veya bir olayın afet olarak nitelendirilmesi için toplumsal yaşamı, genel hayatı etkileyici boyutta olması gerekir (Şahin, 2024). Bir doğa olayının afet olarak nitelenebilmesi için toplum yaşamını birçok yönden etkilemesi gerekmektedir. Doğa olaylarına bağlı olarak meydana gelen can ve mal kayıpları o doğa olayını afet haline getirmemektedir (Dölek, 2023). Buna göre, afet olarak tanımlamak için sadece bir doğa olayının meydana gelmesi yeterli değildir; aynı zamanda bu olayın insanları doğrudan veya dolaylı olarak etkilemesi ve toplumun baş etme yeteneğini aşması gerekmektedir. Buradan hareketle afetlerle mücadele için toplumun tüm kesimlerinin görev ve sorumluluk üstlenmesi gereklidir (Çakacak, 2008).

1.3.1. Doğal Afetler

İnsanlık tarihinden de eski olan doğa olayları insanlık tarihiyle birlikte insanlığa verdiği zarardan dolayı doğal afet olarak isimlendirilmiş çok çeşitli şekillerde insanlar üzerinde olumsuz etki bırakmıştır. Doğal afetler, deprem, sel, çığ, heyelan, fırtına, hortum, kuraklık gibi doğal olayların neden olduğu felaketlerdir (Özey, 2011). Doğal afet doğal süreçlerin etkili olduğu büyük çaplı olabilen felaketlerdir. Bu afetlerin önemli kısmı insan kaynaklı olmayıp kontrolü de imkansızdır (Gülersoy ve Akyol, 2024). Doğal ve beşerî kaynaklı olan doğal afetler teknoloji kaynaklı da olmakta can ve mal kayıplarına neden olarak insan hayatı üzerinde uzun süre etkisinin devam ettiği etkileri bırakmaktadır. Afetlerin meydana gelme süresi de farklılaşmaktadır. Deprem, fırtına, heyelan ve sel gibi kısa sürede ortaya çıkan doğal afetlerin yanında daha yavaş uzun zaman da etkisini hissettiren kuraklık gibi afetlerle de karşılaşmak mümkündür (Başbüyük ve Pala, 2023). Türkiye'nin orta kuşakta yer alması nedeniyle farklı iklim özelliklerinin görülmesi genç oluşumlu bir ülke olması, jeolojik yapısı, engebeliği ve

yükseltisi fazla bir ülke olması görülen afet çeşidinin artmasında etkili olmaktadır. Türkiye’de deprem üretebilecek aktif fay hatlarının fazla olması deprem riskini arttırmakta ve meydana gelen depremler daha çok yıkıcı etkiler bırakmaktadır. Bununla birlikte Türkiye sellerin, heyelanların ve çığ olaylarının sıklıkla görüldüğü bir ülke konumundadır (Dikmenli ve Yakar, 2019; Yolalan ve Metin, 2025). Türkiye gibi birçok ülke, çeşitli doğal afet riskleri ile karşı karşıyadır. Örneğin, Japonya genellikle depremlerle, Amerika Birleşik Devletleri ise çoğunlukla kasırgalarla mücadele etmektedir. Nepal çoğunlukla çığlarla, Pakistan ise genellikle sellerle karşılaşmaktadır. Türkiye de sel, deprem, çığ, heyelan gibi doğal afetlere sık sık maruz kalmaktadır. Örneğin, 2020 yılında Van’da meydana gelen Çığ Faciası, 2021’de Bozkurt’ta yaşanan Sel Baskını, 2020’de Elazığ’daki deprem ve 2022’de İzmir’deki Deprem ve son olarak 2023 yılında Kahramanmaraş ve Gaziantep’te meydana gelen depremler gibi olaylar ülkede önemli doğal afetlerdir.

Doğal afetler insanların kendi imkânlarıyla mücadele edebilecekleri özellikte değildir. Afetlerle mücadele ancak devlet imkanlarına sahip eğitilmiş altyapıya sahip kurumlarla mümkün olmaktadır. Türkiye’de 1999 yılında yaşanan Marmara Depremi sonrası 2009 yılında kurulan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından yürütülmektedir. Bu kurum hem ülkede hem de ülke dışında meydana gelen afetlerle imkanları oranında mücadele etmektedir. Kurum afetin meydana geldiği andan itibaren süreçlerin yönetimi afete müdahale konusunda çok önemli role sahiptir (Gülersoy ve Akyol, 2024). 1980 ile 2017 yılları arasında meydana gelen doğal afetlere bakıldığında, Türkiye’de doğa kaynaklı afetler nedeniyle yılda ortalama 6 ile 25 kişinin her bir milyon kişi başına düşen can kaybı yaşandığı belirtilmektedir (AFAD, 2018).

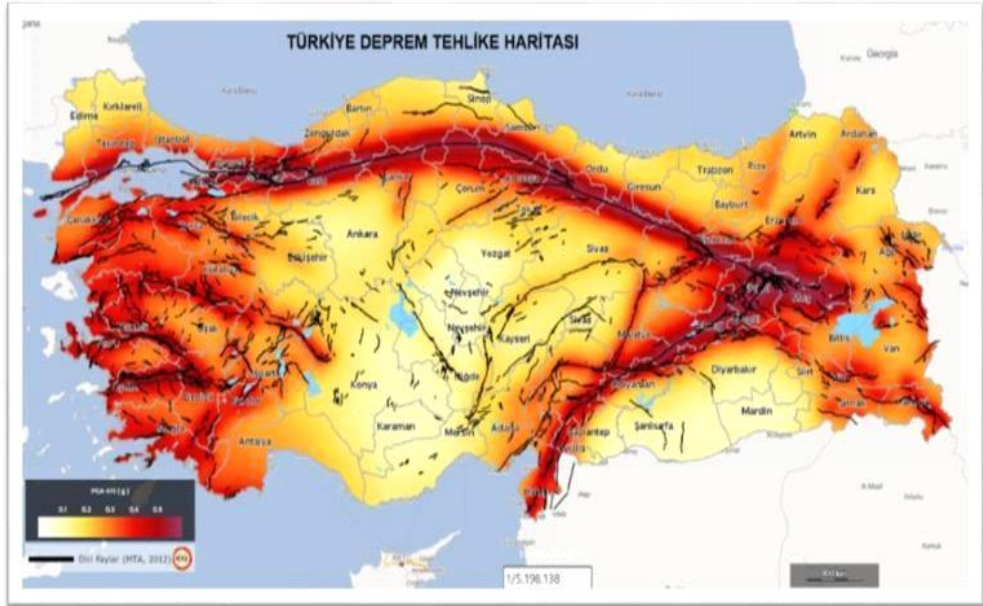
1.3.1.1. Deprem

Depremler, yer ve kabuk hareketleriyle birlikte magmadaki enerjinin yerkürenin zayıf bölgelerinden veya kabuk tabakasının kırılması sonucu yeryüzüne ulaşan kısa süreli sarsıntılardır (Atalay, 1998). Kaynağını yerin derinliklerinden alan depremler yeryüzünde titreşimle etkili olan kısa süren doğa olayıdır. Depremler yer kabuğunun oturmamış plaka sınırlarında daha fazla görülmektedir (İzbrak, 1991 ve Sür, 1993’ten aktaran Öcal, 2005). Dünya genelinde depremler, Pasifik Ateş Çemberi, Alp Himalaya Kuşağı ve Atlas Okyanus Sırtları olmak üzere üç ana hat üzerinde meydana gelmektedir

(Şahin ve Sipahioğlu, 2007). Türkiye, bu hatlardan biri olan Alp Himalaya Kuşağı üzerinde konumlanmıştır. Bu nedenle, Türkiye'de depremler sıkça yaşanmaktadır. Yeryüzünde depremlerin en fazla meydana geldiği yerler bilinse de depremin meydana geleceği zaman ve şiddeti bilinmemektedir. Bu nedenle meydana gelen şiddetli depremler büyük yıkımlara ölüm ve yaralanmalara neden olmaktadır (Özgen vd., 2011).

2018 yılındaki AFAD verilerine göre, Türkiye'de can ve mal kayıplarına en çok neden olan afet türü depremlerdir. Afetlere bağlı can kayıplarının önemli bir kısmı, yüzde 60 gibi büyük bir oranla depremlerden kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin coğrafi konumu, dünya genelinde etkili olan Akdeniz-Alp-Himalaya kuşağı üzerindedir. Bu kuşak, dünya çapındaki depremlerin yaklaşık yüzde 20'sinin meydana geldiği ve Türkiye'de her yıl büyüklüğü 5.0 ile 6.0 arasında değişen en az bir depremi tetikleyen aktif bir bölgedir (Şahin, Doğanay ve Özcan, 2004). Türkiye deprem kuşağında olduğu için büyük bölümünde depremin görülme riski yüksektir. Türkiye'de genel olarak üç deprem kuşağı bulunmaktadır. Kuzey Anadolu Fayı (KAF), Doğu Anadolu Fayı (DAF) ve Ege bölgesinde birbirine paralel uzanan kısa fay hatlarının kırılmasıyla bu deprem kuşaklarında yakın zamanlarda büyük depremlere neden olmuştur (Şekil 1.1).

Şekil 1.1. 2024 Türkiye’de Bulunan Fay Hatlarının Güncel Dağılımı (AFAD,2024).

Son yıllarda teknolojiye yaşanan gelişmelere rağmen depremin önlenmesinin mümkün olmadığı görülmüştür. Ancak deprem sonrası alınacak önlemler

ve insanların eğitilmesi ve hazırlıklı olması depremin etkilerinin minimize edilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır (Gezer ve Şahin, 2022).

1.3.1.2. Sel ve Taşkınlar

Seller, suların normalde bulunmadığı alanlara yayılması olayıdır. Bu olay, genellikle kuru olan arazileri kaplayarak meydana gelir. Seller, oluşum hızlarına göre üç ana kategoride sınıflandırılır: yavaş gelişen seller, hızlı gelişen seller ve ani seller. Yavaş gelişen seller, genellikle bir hafta veya daha uzun bir süre içinde oluşan sellerdir. Hızlı gelişen seller ise bir veya iki gün içinde ortaya çıkar. Ani seller ise saatlik süre içinde meydana gelir. Ayrıca, sellerin oluşum yerine bağlı olarak farklı tipleri vardır. Kıyı seli, şehir seli, kuru dere seli, baraj/gölet seli ve akarsu (dere ve nehir) seli gibi çeşitli seller bulunmaktadır (AFAD, 2014).

Ülkemizde çarpık kentleşmenin etkisiyle, dere yataklarına yerleşim alanları kurulması, özellikle susuz dere yataklarının üzerine bahçe, konut ve tesis gibi yapıların inşa edilmesi, dere yataklarının yönlerinin değiştirilmesi, ıslah edilip dere yataklarının küçültülmesi gibi faktörler nedeniyle her yıl Türkiye’de önemli sayıda can kaybı ve özellikle ekonomik kayıplar meydana gelmektedir. Sel ve taşkınların can ve mal kayıplarıyla birlikte doğal afetin meydana geldiği yerde sağlık üzerinde de olumsuz etkilerinin olduğu bilinmektedir. Türkiye’nin doğal coğrafya özellikleri, ekonomik ve sosyal yapısı nedeniyle sık sık bu tür afetler meydana gelmektedir. Türkiye’de en fazla sel ve taşkın olayının görüldüğü bölge Karadeniz bölgesidir. İl bazlı bakıldığında Erzurum ve Sivas illerinde meydana gelen sel ve taşkın olaylarının yüksek olduğu söylenebilir (Şekil 1.2.).

Şekil 1.2. 2024 Yılına Kadar Türkiye’de İl Bazında Sel ve Taşkınların Meydana Gelme Sayıları (AFAD,2024).

1.3.1.3. Heyelan

Heyelan, "kaya, toprak veya arazi parçalarının, yer çekimi, depremler, aşırı yağışlar gibi dış etkenlerin etkisiyle fark edilebilir düzeyde eğim aşağı doğru kayması veya hareket etmesi durumu, toprak kaymasıdır" (AFAD, 2014). Başka bir tanım da "Kayaçlardan, topraktan oluşmuş kütlelerin tepe veya dağlık yerlerin eğimli yamaçlarından veya enkaz mantosundan yer çekiminin etkisine bağlı olarak buldukları yerden koparak alçak kesimlere doğru hareket etmesi ve bu hareket sonucunda kopan parçaların veya toprak tabakasının yığılması" olayına heyelan adı verilmektedir (Sür, 1994, Erinç, 2000 ve Biricik, 2001'den aktaran Zengin, 2021). Türkiye'de yer şekillerinin engebeli ve yükseltinin fazla olması nedeniyle heyelanlar sıkça karşılaşılan bir durumdur ve bu olguların meydana gelmesinde çeşitli sebepler rol oynar. Türkiye genelinde heyelanlar sıkça karşılaşılan bir durumdur ve bu olguların meydana gelmesinde çeşitli sebepler rol oynar. Bunlar;

Yer Çekimi: Eğimli bölgelerde yer çekimi etkisiyle toprak ve kaya parçaları aşağı doğru kayabilir.

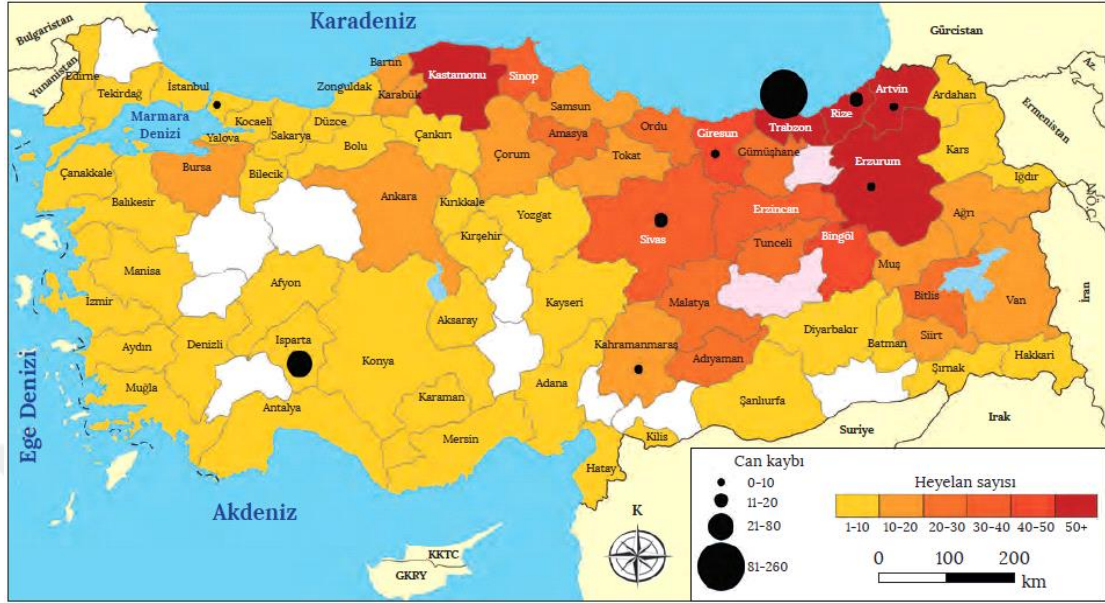
Depremler: Zeminde meydana gelen depremler, toprak tabakalarını sarsarak heyelanlara neden olabilir.

Aşırı Yağışlar: Özellikle yoğun ve sürekli yağışlar, toprağın doygunluğunu artırarak kayma eğilimini artırabilir.

İnsan Müdahalesi: Yapılaşma, madencilik faaliyetleri gibi insan etkileşimleri, toprak dengesini bozabilir ve heyelan riskini artırabilir.

Bu etmenler heyelan riskini artıran faktörler olarak sayılabilir. Türkiye'de heyelanların en fazla görüldüğü bölgelerin başında Karadeniz bölgesi gelmektedir. Bölgede Rize, Trabzon ve Artvin illeri heyelanların en fazla görüldüğü iller arasında yer almaktadır (Şekil 1.3).

Şekil 1.3. Türkiye’de meydana gelen heyelan olaylarının il bazlı dağılımı (AFAD,2024).

1.3.1.4. Çığ

Çığ, eğimli bir kayma yüzeyi boyunca hızla ilerleyen kar akışını tanımlayan temel bir olgudur. "Avalanche" olarak da bilinen bu terim, Fransızca kökenlidir ve iniş, alçalma veya çöküş anlamına gelmektedir. Türkçe'de "çığ" terimi genellikle kar akışını ifade etmek için kullanılırken, yabancı dilde akışın niteliğine bağlı olarak kaya çığı (rock avalanche), moloz çığı (debris avalanche) ve kar çığı (snow avalanche) gibi terimler de yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak, birçok dilde "çığ" (avalanche) terimi genellikle kar çığı için kullanılmaktadır. Çığ, kar tabakasının içinde veya üzerinde, yamaç eğimine paralel olarak meydana gelen akma hareketini ifade eder (Ergünay, 2007).

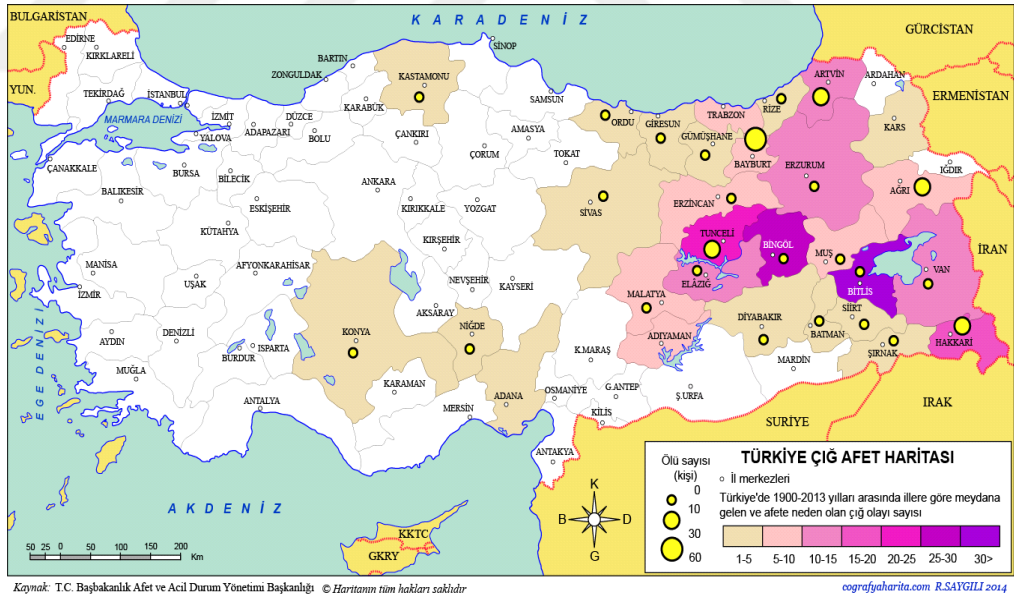
Çığlar, tetiklenme olarak adlandırılan bir etken tarafından başlatılır ve kar örtüsü içinden ya da dışından kaynaklanabilir. Tetiklenen bir çığ hızla hızlanarak akış patikasındaki kar kütlelerini hareketlendirir. Ortalama hızı saatte 100 km olan bir çığ, ortalama bir kilometre uzunluğundaki çığ patikasını 18 saniyede kat eder. Çığ tehlikesi genellikle 30 cm ve üstü kar yağışını takip eden 24 saat içinde en yüksek düzeye ulaşır. Bazı çığlar, çatlama ya da çatırdama sesleri ile öncül işaretler verir (AFAD, 2018).

Türkiye, geniş coğrafi yapısı ve zengin doğal güzellikleriyle bilinirken, kış aylarında dağlık bölgelerinde çığ tehlikesiyle karşı karşıya kalabilmektedir. Özellikle

Doğu Anadolu, Karadeniz ve Toroslar gibi dağlık alanlarda yoğun kar yağışı ve dik yamaçlar, çığ oluşumunu kolaylaştıran faktörler arasında yer almaktadır. Kış sporlarına olan ilgi ve dağ turizminin yaygınlaşmasıyla birlikte, çığ güvenliği önemli bir konu haline gelmiştir. Türkiye’de çığ tehlikesine karşı önlem almak amacıyla çeşitli eğitim programları düzenlenmekte, dağcılar ve kayakçılara çığ güvenliği konusunda bilgi verilmektedir. Ayrıca, zorlu hava koşullarında dağcılarının güvenliğini sağlamak için karla mücadele ekipleri ve çığ gözetleme istasyonları da faaliyet göstermektedir (Matpay vd., 2023).

Çığ olayının meydana gelmesi yer şekillerinin engebeli olması ve iklimle ilgilidir. Çığ olayı özellikle engebeli dağlık alanlarda yağın kar yağışları sonucu meydana gelmektedir. Çığ kopmalarında yerçekimiyle birlikte yapay bir ses gürültü etkili olmaktadır. Türkiye’de çığ olayı en fazla Doğu Anadolu Bölgesi’nde meydana gelmektedir. Bitlis, Erzurum, Van, Bingöl gibi illerde çığ olayı daha sık meydana gelmektedir (Şekil 1.4).

Şekil 1.4. Türkiye’de Çığ Riski Bulunan İller ve Risk Derecesi (AFAD,2024).

1.4. AFET EĞİTİMİ

Afet eğitimi, toplumların felaketselere karşı etkin bir şekilde hazırlıklı olmalarını sağlayan ve bireyleri, kurumları afetlerle başa çıkma konusunda bilinçlendiren önemli bir araçtır (Avcı, 2019). Herkesin etkilenebileceği bir gerçeklik olduğundan, afet eğitimi toplumun her kesimine yaygın bir şekilde verilmelidir. Bu eğitim, bireylerin afet öncesi,

sırası ve sonrasında doğru davranışları sergileme bilincini geliştirmeyi amaçlar. Afet eğitimi sayesinde, afetin meydana geldiği an veya sonrasında ortaya çıkabilecek zararları en aza indirme hedeflenir.

Afet eğitimi, toplumun gelecekte afete hazır olmasını sağlamak adına çocuklara küçük yaşlardan itibaren verildiğinde daha etkili olabilir ve sürekli olarak geliştirilmelidir. Bu bağlamda, okul müfredatları içinde afet eğitimine yer verilmesi önemlidir. Okullarda sağlanan afet eğitimleri, çocuklara afet bilinci kazandırmak amacıyla yapılan tatbikatlar, afet müzeleri ve simülasyon merkezleri gibi pratik uygulamalarla desteklenmelidir. Bu yöntemlerle, çocuklar afetlere karşı doğru tepkileri öğrenir ve toplumun afete hazır bir şekilde yetişmesine katkı sağlar.

17 Ağustos 1999'daki Büyük Marmara Depremi, Türkiye'nin doğal afet çalışmaları açısından bir dönüm noktası olmuştur. Bu deprem, afet eğitimi ve yönetimi konularında önemli değişikliklere yol açmıştır. Marmara Depremi'nin ardından, afet eğitiminin kritik bir öneme sahip olduğu vurgulanmış ve birçok devlet ve özel kuruluş afet eğitimlerine başlamıştır. Her kurum, kendi personelini afet eğitimi konusunda bilinçlendirmeye yönelik çabalar içine girmiştir.

Bu süreçte AFAD, Afete Hazır Türkiye projesini başlatarak önemli bir rol üstlenmiştir. Afete Hazır Türkiye Projesi'nin amacı, bireyden başlayarak toplumun her kesimini, afetlerin ilk 72 saatine hazırlıklı olmaları için afete hazırlık kültürünü benimsemeye teşvik etmektir. Proje kapsamında bireylerde farkındalık oluşturmak, yaşadıkları mekânlarda alabilecekleri temel önlemleri paylaşmak, doğru davranış şekillerini öğrenmelerini ve uygulamalarını sağlamak amaçlanmıştır.

Afete Hazır Türkiye Projesi ayrıca, afet ve acil durum planlarının yapılmasına yönelik bilgilendirme yaparak temel önlemleri paylaşmayı, bireylerin afet eğitimi alabileceği mekanları yaygınlaştırmayı, kolay ulaşabilecekleri altyapıları kurmayı hedeflemiştir. Aynı zamanda, ülke genelinde çeşitli kanallar aracılığıyla verilen afet eğitimlerini standartlaştırmayı, uluslararası organizasyonlar tarafından gerçekleştirilen çalışmalardan yararlanmayı ve akredite olmuş eğitim yollarını oluşturmayı amaçlamıştır.

1.4.1. Afete Hazırlık

Afetlerin oluşumu kaçınılmaz olabilir, ancak bu afetlerin etkilerini en aza indirmek veya tahribatı önlemek mümkündür. Bu noktada, afetlere karşı hazırlıklı olmak hayati önem taşır. Hazırlıklı olmak sadece devlet ve kurumları değil, aynı zamanda bireyler, özel kurumlar ve toplumun diğer kesimleri tarafından da gerçekleştirilmelidir. Afetlere karşı alınabilecek önlemler şunlar olabilir (Şahin vd., 2018):

1.4.1.1. Bireyler

İnsanlar afet öncesinde, sırasında ve sonrasında ne yapacakları konusunda bilinçli olmalıdır.

Temel ihtiyaçlarını belirleyip afet durumunda bu ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli önlemleri almalıdır.

İlk yardım konusunda bilgi sahibi olmalıdır.

1.4.1.2. Okullar

Okullar, afet planları oluşturarak öğrenci, öğretmen ve personelin güvenliğini sağlamak amacıyla afet ve acil durum yönetimi altında etkinlikler düzenlemelidir.

Okul Afet ve Acil Durum Yönetim Kurulu oluşturmalı, eylem planı geliştirmeli ve düzenli tatbikatlar yapmalıdır.

1.4.1.3. Yerel Yönetimler

Devletin afete hazırlık planlarını yerelde uygulayarak bölgeye özgü afet planları hazırlamalıdır.

Bölge halkını bilinçlendirmek ve afetle başa çıkma konusunda rehberlik etmelidir.

1.4.1.4. Üniversiteler

Afet eğitimleri düzenleyerek toplumun afetlere hazırlıklı olmasına katkıda bulunmalıdır.

Afet yönetimi için stratejiler geliştirmeli, projeler hazırlamalı ve diğer kurumlara akademik destek sağlamalıdır.

1.4.1.5. Sivil Toplum Kuruluşları

Devlet kurumlarıyla iş birliği yaparak, yerel yönetimlere paydaş olarak, üniversitelerle ve eğitim kurumlarıyla birlikte çalışmalarda görev almalıdır.

Halka afet konusunda bilgilendirici çalışmalar yapmalı ve afetlere karşı toplumsal dayanışmayı desteklemelidir.

1.4.1.6. Devlet

Milli afet politikaları oluşturmalı ve bu politikaları uygulayarak afet yönetimini koordine etmelidir.

Geri bildirimleri değerlendirerek politikaları sürekli güncel tutmalı ve etkinliğini sağlamalıdır.

Bu kurumlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, afet durumlarında daha etkili bir mücadele sağlamak adına önemlidir (AFAD, 2014).

1.4.2. Afet Yönetimi

AFAD Bilgi Envanterine göre, afet yönetimi; "afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması amacıyla bir afet olayının öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gereken çalışmaların planlanması, yönlendirilmesi, koordine edilmesi, desteklenmesi ve uygulanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla kaynaklarının bu ortak hedefler doğrultusunda yönetilmesidir" (AFAD, 2014).

Afet olayı öncesi olarak adlandırılan afete hazırlık, özellikle 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi sonrasında Türkiye'de önem kazanmıştır. 1999 Marmara Depremi öncesinde, Türkiye daha çok bir doğal afet meydana geldiğinde neler yapılması gerektiği konusuna odaklanırken, deprem sonrası afet yönetimi anlayışı, afet riskini azaltma politikalarına odaklanarak gelişmiştir. Bu çerçevede, toplumun tüm kesimleriyle iş birliği içinde planlamalar yapılması, kaynakların etkili bir şekilde yönetilmesi ve afetlere karşı etkili bir hazırlık süreci oluşturulması amaçlanmaktadır (Erkal ve Değerliyurt, 2009).

Afet yönetiminin uygulamaları genellikle afet öncesi, sırası ve sonrası aşamalarda şekillenir. Bu süreçler, şu şekilde açıklanmaktadır:

1.4.2.1. Afet Öncesinde

- Devlet kurumları, afetlerle ilgili bütüncül çalışmalar yapmalıdır.
- Afetlerin tahribatını azaltmak veya önlemek için önleyici tedbirler alınmalı, oluşması durumunda ise etkili ilk yardım uygulamalarına hızlı müdahale edilmelidir.
- Dünya genelinde afet yönetimi için gerekli önlemler alınmalı, tüm paydaşlara afetler öncesinde hazırlıklar hakkında bilgi verilmeli ve bilinçlendirme yapılmalıdır (Varol ve Gültekin, 2016).

1.4.2.2. Afet Sırasında

- Afet anında ulaşım, haberleşme ve iletişim devamlılığı sağlanmalı, kesinti durumunda çözüm yolları ivedilikle bulunmalıdır.
- Devlet birimleri, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler afet bölgesinde arama kurtarma işlemlerini başlatmalıdır.
- Uzmanların olmadığı riskli alanlarda bulunan insanlar, özellikle tehlikeli yerlerden uzaklaştırılmalıdır.
- Afetten zarar gören insanların temel ihtiyaçları, öncelikle barınma ve beslenme ihtiyaçları, etkili bir şekilde karşılanmalıdır.
- Koruma ve güvenlik önlemleri eksiksiz bir şekilde alınmalıdır (Varol ve Gültekin, 2016).

1.4.2.3. Afet Sonrasında

- İvedi bir şekilde afet bölgesindeki insanlara ulaşılmalı, tahliye işlemleri hızla gerçekleştirilmelidir.
- Enkaz altında kalmış insanlar için kurtarma planı doğrultusunda iletişim sağlanmalı ve enkaz altındakiler derhal kurtarılmalıdır.
- Artçı olayların oluşabileceği varsayılarak önlemler alınmalıdır.
- Afetin yaşandığı bölge, tahribatlardan arındırılmalı ve günlük hayata yeniden döndürülmelidir.

- Afetten etkilenen afetzedelere, psikolojik ve sosyal destek sağlanarak olumsuz etkilerle başa çıkmalarına yardımcı olunmalıdır.
- Temel ihtiyaçlar, güvenlik, barınma, beslenme, haberleşme, ulaşım ihtiyaçları öncelikli olmak üzere ihtiyaç merkezleri kurulmalıdır (Varol ve Gültekin, 2016).

1.4.3. Afet Yönetiminde Eğitimin Önemi

Ülkemizin coğrafi ve siyasi konumu göz önüne alındığında, doğal, insan kaynaklı ve teknolojik afetlere maruz kalma olasılığı her zaman yüksektir. Özellikle 1999 Marmara Depremi gibi önemli olaylar, afetlerin günlük yaşantımızı aniden nasıl etkileyebileceğini göstermiştir. Daha da kötüsü, afetin olası etkilerinin, kişisel hatalar nedeniyle daha da artabileceğidir. Bu acı deneyimlerle birlikte, dünya tarihindeki diğer afetlere yönelik bir bakış açısı oluşmuştur (Mızrak, 2018). Geçmişten günümüze yaşanan afetlerin ne kadar yıkıcı olabileceği bir kez daha vurgulanmıştır. Ancak afetin kaçınılmayacağı gerçeğiyle karşılaşmak, insanları alternatif çözümler aramaya yönlendirmiştir. Bu çözümlerden biri, afet riski taşıyan bölgelerde yaşayan toplulukların afet bilincine sahip olmalarıdır. Bu zorunluluk, halkın afet bilincini artırmak için eğitilmesinin önemini ortaya koymuştur (Bulu, 2023).

Afet bilincini yaymak amacıyla, afetin türüne bağlı olarak çeşitli eğitim programları hazırlanmış ve uygulanmıştır. Okullarda çocuklara yönelik deprem ve yangın tatbikatları, kurumlarda yapılan pratik uygulamalar, sunumlar, seminerler ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarıyla afet eğitimleri sürekli olarak yaygınlaştırılmaktadır. Bu sayede, toplumun afetlere karşı hazırlıklı olması ve etkili bir şekilde mücadele etmesi amaçlanmaktadır (Bulu, 2023).

Afetlere karşı eğitim programları geliştirmek kadar, bu eğitimlerin etkinliğini değerlendirmek de kritik bir konudur. Bireylere kazandırılması amaçlanan davranışların uygulamaya geçiş oranı, bu tür araştırmalarla ölçülebilir. Aksi takdirde, eğitim alan bireylerin gerçek bir afetle karşılaştıklarında nasıl bir davranış sergileyeceği hakkında bilgi sahibi olunamaz. Bu durumda, afetin potansiyel zararını en aza indirme amacıyla yapılan eğitim çabalarının da boşa gitme riski ortaya çıkar. Afet eğitimi, tabana yayılmış ve sistemli bir eğitim yaklaşımı ile mümkündür (Hong ve Lee, 2018).

İlkel toplumlarda, eğitimde kurumsal bir yapı olmadığından, toplumsal çevre ve etkinlikler genellikle okul işlevi görmektedir. Her yetişkin bir öğretici olarak kabul

edilir. Toplumsal kültürün aktarımı sırasında, aktarılacak bilgi birikiminin artması nedeniyle, hangi bilgilerin aktarılması gerektiği konusunda seçici olunması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, bilgi aktarımı, sistematik bir çerçevede değerlendirilerek gerçekleştirilir (Cilve, 2006).

1.4.4. Afet Eğitimi Etkileyen Faktörler

Bireyin önceden bir afet yaşamış olması, afet konusundaki bilgi düzeyi, ilkyardım bilgisine sahip olup olmaması ve afet tatbikatlarına katılım gibi faktörler, verilecek afet eğitiminin içeriğini belirlemede önemli rol oynar. Ayrıca, bireyin eğitim almaya olan isteği de dikkate alınması gereken bir etkidir.

Afet eğitim programlarının içeriğini şekillendiren diğer bir faktör ise demografik özelliklerdir. Yaş, cinsiyet, eğitim seviyesi, ebeveynlerin eğitim düzeyi ve gelir seviyesi gibi demografik faktörler, eğitim programlarının çeşitlenmesinde etkili olmuştur. Ayrıca, Sayısal Uçurum kavramı da göz önünde bulundurularak eğitim programlarının içeriğinde değişiklikler yapılması gerekmektedir. Bireyin bilgi teknolojilerini kullanma yeteneği, bilgisayar kullanım becerisi, evde kullanılan cihazlar ve internet kullanım becerisi gibi faktörler, verilen eğitimlerin etkinliğini artırabilir (Coşkun, 2011).

1.4.5. Sosyal Bilgilerde Afet Eğitimi

Afetlerin ortaya çıkardığı zorluklarla mücadelede için bireylerin kapasitelerini geliştirmelerinde etkili olan eğitimlerin verilmesi önemlidir. Bu eğitimlerin de her kesimi kapsayacak şekilde uygulanması ve bireylere afet bilinci kazandırması şeklinde planlanması gerekliliği vurgulanmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2014). Nitekim uluslararası kuruluşlar afet eğitiminin eğitim-öğretim programları aracılığı ile verilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir (OECD, 1994). Bireylerin yaşadığı çevredeki riskleri tanımalarında ve bu risklere yönelik farkındalık geliştirmelerinde onlara yardımcı olan afet eğitimi ile toplumlarda afet bilinci ve kültürü oluşmaktadır. Afet eğitimleri sayesinde ayrıca afetlere karşı bilinçli nesiller yetişmektedir (Mazman Budak, 2019). Yapılan araştırma da afet eğitiminin okul temelli olarak verilmesi gerektiğini ama eğitimlerin okul ile sınırlandırılması gerektiğini dile getirmişlerdir. Okullar, afetlerin özelliklerini öğrenme konusunda birey ve toplum arasında bir köprü görevi görürken bu eğitimlere ailelerin ve toplumu oluşturan diğer öğelerin de dahil edilmesi önemlidir (Nakagawa ve Shaw, 2004; Shiwaku vd., 2007; Shiwaku ve Shaw, 2008). Afet eğitimi

ile ilgili olarak vurgulanan diğerk bir konu da bu eğitimlerin erken yaştan itibaren verilmesi gerekliliğidir (Mızrak, 2018). Bu eğitimler, uzman ve deneyimli eğitimciler tarafından verilmelidir (Başbuğ Erkan vd., 2011). Ancak eğitimcilerin de zaman zaman güncel gelişmelere uyum sağlamak için kendilerini geliştirmeleri gerekebilir. Gönüllü kişiler de afet eğitimi konusunda deneyim sahibi ise ve pedagojik destekle bilgi aktarımı yapabiliyorsa eğitimci olarak görev alabilirler (Akın, 2007). Afet öncesi zarar azaltma çalışmaları genellikle kurumlar tarafından yürütülür ve bu süreçler eğitimli iş gücü ile desteklenmelidir (Güler, 2007). Eğitim, etkili bürokratik ve idari yapılanmalarla planlanmalı ve sağlanmalıdır, çünkü siyasi, sosyal ve ekonomik koşullar sürekli değişmektedir (Aydemir, 2021).

Afet eğitimi, kurumlarla birlikte toplumun her kesimine ve yaş grubuna hitap etmelidir (Mazman Budak, 2019). Özellikle çocuklar için afet bilinci, okul öncesi dönemden başlayarak kazandırılmalıdır çünkü bu dönemde öğrenmelerin hızlı ve kalıcı olduğu bilinmektedir. Yükseköğretim kurumları da afet eğitimine katkı sunabilir ve nitelikli personelin yetişmesini sağlayabilirler (Mızrak, 2018). Gönüllü kişilere yönelik eğitimlerle de bireylerin afet bilinci artırılabilir ve sorumluluk duyguları güçlendirilebilir (Koçbeker, 2019). Afet eğitimleri sadece bilgi aktarımına dayanmamalı, farklı yöntem ve tekniklerle desteklenerek pratik uygulamalarla pekiştirilmelidir (Mazman Budak, 2019). Bireylerin afete hazırlıklı olabilmeleri için toplantılar, seminerler, medya araçları ve tatbikatlar gibi çeşitli aktiviteler düzenlenmelidir (Yontar, 2016). Afet eğitimlerinin başarıyla tamamlanabilmesi için gereken bilgilerin doğru zamanlama ve etkili bir teknikle sağlanması kritiktir. Bu bağlamda, afet eğitimlerinin etkili olabilmesi için hem teorik bilgi hem de pratik beceri kazandırılmasının önemli olduğu vurgulanabilir (Mızrak, 2018).

Afet eğitimi, toplumların karşılaşabileceği doğal afetler veya insani krizlerle başa çıkma sürecini içerir. Okullar, afetlerin etkilerini en aza indirmek ve toplumları hazırlamak için kritik bir rol oynar. Bu bağlamda, sosyal bilgiler dersleri okullarda afet yönetimi açısından büyük önem taşır. Çünkü sosyal bilgiler, öğrencilere afetlerin nedenlerini, etkilerini ve bu tür krizlerle nasıl başa çıkılacağını anlatarak bilinçlendirir. Afetlerin toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutlarını anlamak, öğrencilere kriz anlarında nasıl tepki vereceklerini ve topluma nasıl yardım edebileceklerini öğretir. Ayrıca, sosyal bilgiler dersleri, afetlerin önceden tahmin edilmesi ve önlenmesi için

gerekli bilgi ve becerileri de sağlayarak toplumun afetlere hazırlıklı olmasını sağlar. Bu nedenle, okullarda sosyal bilgiler derslerinin afet yönetimi açısından önemli role sahiptir (Sarıkoça ve Topçu 2024).

İnsan yaşamı üzerinde dolaylı ve doğrudan etkiye sahip olan afetler, (Uymaz, 2021) Türkiye’de zaman içinde dikkatleri üzerine toplayan problemlerden biridir. Afet konularının küçük yaşlardan itibaren bireylere öğretilmesi de toplumların sürdürülebilirliği açısından önemli görülmektedir. Afet konularının bireylere aktarılmasında aynı zamanda bireylerin afet farkındalıkları artırmada ve afet bilinci geliştirmelerinde işe koşulabilecek derslerden biri de sosyal bilgilerdir (Aksu, 2015). Nitekim SBÖP’ları afet kavramını özellikle son yıllarda ön plana çıkarmaktadır (Kaya ve Tomal, 2011; Öztürk ve Zayimoğlu Öztürk, 2016). Toplumun beklediği etkin vatandaşların yetiştirilmesinde önemli görevler üstlenen sosyal bilgilerde afet eğitimi hem konu olarak hem de uygulama olarak yer almaktadır (Çakır ve Kılcan, 2022).

Sosyal bilgiler özellikle ilköğretim düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin afete hazırlıklarında onlara yardımcı olabilecek bir ders konumundadır (Fuhrmann vd., 2008). Sosyal bilgiler öğretim programına bakıldığında afet, doğal afet ve afet eğitimi vurgulayan, kaynakların sınırlılığına dikkat çeken, doğal kaynakların korunmasını önemseyen ve sürdürülebilir bir çevre için duyarlılığı ön plana çıkaran öğelerin olduğu görülmektedir (Doğan ve Koç, 2017; MEB, 2018). Bu çerçevede afet konularının kazandırılmasında ve afet bilincinin geliştirilmesinde sosyal bilgiler dersi önemli bir yere sahiptir (Gömleksiz ve Cüro, 2011; Gezer ve Şahin, 2022). İnsanın diğer insanlarla ve insanın çevresiyle etkileşimini disiplinlerarası ve yaşamla ilişkilendirerek bütüncül bir biçimde ele alan sosyal bilgiler dersinde afetler incelenmesi gereken önemli bir konudur (Gedik, 2010; Koç, vd., 2020).

Afetlerin etkilediği ve afet riski yüksek olduğu ülkelerden biri olan Türkiye’de geçmişten günümüze yangın, depremler, sel, çığ vb. birçok yıkıcı afet meydana gelmiştir. Bu durum çeşitli ulusal ve uluslararası raporlarda da vurgulanmaktadır. Afetler açısından yüksek risk barındıran Türkiye’de bireylerin afetlere yönelik farkındalıklarının artırılması ve bireylerde afet bilincinin geliştirilmesi önemlidir. Bu çerçevede Türkiye’de afet farkındalığı ve afet bilincinin geliştirilmesinde işe koşulabilecek derslerden biri sosyal bilgiler dersidir. Afetler konusunda bilinçli ve

dirençli bir toplumun oluşturulmasında vatandaş yetiştirmek amacı güden sosyal bilgiler dersine önemli görevler düşmektedir.

2018 yılında 5.Sınıf Sosyal Bilgiler dersi müfredatı, doğal afetlerin tanımları ve türleri ile bu afetlerin toplum üzerindeki etkilerini anlamaya odaklanmıştır. Öğrenciler, afetlerin neden olduğu zararlar ve afet sonrası yapılması gereken temel bilgiler konusunda bilinçlendirilmiştir. Eğitim içeriği, afet türleri (deprem, sel, yangın vb.) ve bu afetlerle nasıl başa çıkılacağı üzerinde durmaktaydı. Teorik bilgilerin yanı sıra temel afet yönetimi konuları ele alınmıştır. Bu programın amacı, öğrencilerin temel afet bilgilerine sahip olmalarını ve afet durumlarında nasıl hareket etmeleri gerektiğini bilmelerini sağlamaktır (Ocak ve Kocaman, 2018).

2023 yılında 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersi müfredatında önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin en belirgin olanı, afet eğitiminin kapsam ve içeriğinin genişletilmesidir. Yeni program, afetlerin toplum üzerindeki genel etkileri, afet sonrası toplumsal koordinasyon ve yardımlaşmanın önemi üzerinde durmaktadır. Kamu ve özel sektör kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, belediyeler, kolluk kuvvetleri, sağlık ve eğitim çalışanları arasındaki koordinasyonun önemine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca, afet bilincini artırmak amacıyla seçmeli "Afet Bilinci" dersi eklenmiştir. Bu ders, öğrencilerin afetlere karşı daha bilinçli ve hazırlıklı olmalarını sağlamak amacıyla detaylı içerik ve uygulamaları içermektedir (Başbüyük ve Pala, 2023).

Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş depremleri, afet yönetimi ve toplumsal dayanışmanın önemini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Bu depremler, büyük can ve mal kaybına yol açarak, afet bilinci ve hazırlık konularının ne kadar kritik olduğunu ortaya koymuştur (Duruel, 2023). 2023 programında yapılan değişiklikler, öğrencilerin afetlere daha hazırlıklı olmasını sağlayarak, gelecekte benzer olaylar karşısında daha etkin ve bilinçli bir şekilde hareket edebilmelerine katkıda bulunacaktır. Afet sonrası iyileşme süreçlerinde toplumsal dayanışma ve koordinasyonun güçlenmesine yardımcı olacak bu program, afet eğitiminin ne kadar hayati olduğunu bir kez daha göstermiştir.

Bu değişiklikler, afet bilincini artırma ve öğrencilerin bu konuda daha etkin rol almalarını sağlama amacını taşımaktadır. Yeni program, afet eğitimi daha kapsamlı ve uygulamalı bir hale getirerek, toplumun genel afet hazırlık seviyesini artırmayı

hedeflemektedir. Bu çerçevede 2018 ve 2023 SBÖP’nda afet eğitimine yönelik kazanımlar Tablo 1.1 ’de karşılaştırmalı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 1.1. 2018 ve 2023 Öğretim Programları Karşılaştırması

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı			2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı			
Öğrenme Alanı	Kazanım	Kazanım Açıklaması	Öğrenme Alanı	Kazanım	Kazanım Açıklaması	
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	SB.5.3.1. Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar.	Harita çizilirken belirli oranlarda küçültme yapıldığına değinilir. Ölçek türlerine ve hesaplamalarına girilmez. Fiziki haritada yer alan temel unsurlar ve bu unsurların anlamları üzerinde durulur.	SB.5.3.1. Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar.	SB.5.3.1. Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar.	Harita çizilirken belirli oranlarda küçültme yapıldığına değinilir. Ölçek türlerine ve hesaplamalarına girilmez. Fiziki haritada yer alan temel unsurlar ve bu unsurların anlamları üzerinde durulur.	
	SB. 5.3.2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.		SB. 5.3.2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.			
	SB. 5.3.3. Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir.	- Yaşadığı yer ve çevresinin bitki örtüsü detaya girilmeden ele alınır. - Nüfusun dağılışına etki eden faktörler üzerinde durulur. İnsanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterilir.	SB. 5.3.3. Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir.	- Yaşadığı yer ve çevresinin bitki örtüsü detaya girilmeden ele alınır. - Nüfusun dağılışına etki eden faktörler üzerinde durulur. İnsanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterilir.		
	SB. 5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.		SB. 5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.			
	SB. 5.3.5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.		SB. 5.3.5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.			
			İnsanlar, Yerler ve Çevreler			
				SB. 5.3.5. Afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.	Afet sonrasında “toplumsal güç birliği”nin önemi vurgulanır. Afet sonrasında toplumun farklı kesimleri (kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, belediyeler, kolluk kuvvetleri, sağlık ve eğitim çalışanları vb.) arasındaki koordinasyon, birlik ve yardımlaşmanın toplumsal güç birliği ve afet sonrası iyileşmedeki etkisi üzerine örnekler verilir.	

Tablo 1.1 ’de de görüldüğü gibi 2018 ve 2023 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında afet eğitimine yönelik bir düzenleme yapıldığı görülmektedir. 06 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen deprem afetleri sonrası gerçekleştirilen bu değişikliğe bakıldığında 2018 programında İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında yer alan beşinci kazanımın değiştiği ve kazanıma yönelik açıklamanın 2023 SBÖP’na eklendiği

görülmektedir. 2018 müfredatında genel olarak doğal ve beşerî unsurların tanınması, yön bulma yöntemleri ve temel afet hazırlıkları üzerine odaklanıldığı görülmektedir. Öğrenciler, günlük yaşamlarında kullandıkları mekânların krokilerini çizerken sığınak ve acil toplanma yerleri gibi güvenli alanları göstermeyi amaçlamaktaydı. Ancak 2023 müfredatında, bu konular daha kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Örneğin, afetlere yönelik hazırlıklar daha detaylı bir şekilde işlenmiş ve öğrencilerin acil durum planları yapmaları teşvik edilmiştir. Deprem çantası hazırlığı, afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gerekenlerin belirlenmesi gibi konulara vurgu yapılmıştır. Ayrıca, iklim değişikliğinin afetlerle olan bağlantısı gibi daha güncel ve küresel çevresel sorunlar da müfredata eklenmiştir. Bu değişiklikler, 2023'te yaşanan depremler gibi doğal afetlerin toplum üzerindeki etkilerini azaltma ve afet bilincini artırma amacı taşımaktadır.

1.5. SOSYAL BİLGİLERDE AFET EĞİTİMİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR;

Yolalan ve Metin (2025) afet konularının öğretiminde ve afet bilinci kazandırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşadıkları güçlükler ve çözüm önerilerini inceledikleri çalışmalarında 12 sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşmüşlerdir. Olgubilim deseni ile gerçekleştirilen araştırmada öğretmenlerin zorluk olarak ders programındaki kazanımların yetersizliğine, ders süresinin azlığına ve uygun materyal eksikliğine vurgular yaptıkları bulunmuştur. Çözüm önerileri olarak da simülasyon tekniğinin kullanımını, öğretim programında afetlerle ilgili konuların artırılması gerektiğini dile getirmişlerdir.

Bartın Savran ve Çetin (2024) tarihsel bağlamda SBÖP'lerinde doğal afet kavramını 1968, 1998, 2005,2018 ve 2023 öğretim programlarında incelemiştir. Doküman analizi yöntemi ile yapılan bu çalışmada doğal afet kavramı ile doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili kavramlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak öğretim programlarının hepsinde doğal afet ile ilgili doğrudan ve dolaylı birçok kavramın yer aldığı bulunmuştur. Ayrıca doğal afetlere en az yer veren programın 1968 öğretim programı olduğu, Türkiye'de 06 Şubat depremi sonrası doğal afet eğitimine daha fazla önem verildiği tespit edilmiştir.

Gülersoy ve Akyol (2024) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğal afet bilinci algı düzeyleri inceledikleri çalışmalarında 20 öğretmen adayı ile görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet bilinci algı düzeylerinin

incelendiği çalışmada katılımcıların çoğunun doğal afetlere yönelik eğitim almadıkları, afet eğitimine yönelik uygulamalı öğrenme etkinliklerinin önemine vurgu yaptıkları tespit edilmiştir.

Başbüyük ve Pala (2023) 2018 yılında güncellenen öğretim programını hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve coğrafya dersleri kapsamında afet eğitimi bağlamında incelemiştir. Doküman incelemesi ile gerçekleştirilen çalışmada afet eğitimine yönelik en fazla kazanımın coğrafya dersi öğretim programında yer verildiğini bulmuşlardır. Ayrıca afet bilgisi ve süreci temaları çerçevesinde her üç öğretim programının da birbirini tamamlayan bir yapı gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretim programlarında ağırlıklı olarak bilişsel alana yönelik kazanımların yer aldığı, yardımlaşma ve dayanışma ile ilgili içeriklerin daha çok hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretim programlarında yer aldığı bulunmuştur.

Karaca (2022) afet konularının sosyal bilgiler ders kitaplarına yansımalarını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirdiği çalışmasında nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemini kullanmıştır. Çalışmada 5. 6. ve 7. sınıfların sosyal bilgiler kitaplarında afet konusuyla ilgili eksikliklerin olduğunu ve afet yönetimine ayrılan ünitelerin yetersiz olduğunu gözlemlemiştir.

Gezer ve Aksu (2022) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet farkındalık düzeylerini inceledikleri çalışmalarında öğretmen adaylarının afet farkındalık düzeylerinin orta seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının afet farkındalık düzeyleri cinsiyete, anne eğitim düzeyine, baba eğitim düzeyine, daha önce bir afet deneyimi yaşama ve afet temalı bir etkinliğe katılıp katılmama değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterirken; aile gelir düzeyine göre ise anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Değirmenci vd. (2019) sosyal bilgiler kitaplarında afet bilinci ve eğitimi incelemek amacıyla yapılan çalışmada nitel araştırma deseni olan doküman inceleme yönteminden faydalanarak ders kapsamında afetlerle ilgili çeşitli materyallere yer verildiği, kullanılan bu materyallerin bireylerde bir afet bilinci ve farkındalığının oluşturulmak istendiği belirlenmiştir.

Gezer ve Şahin (2022) sosyal bilgiler öğretmenlerinin 5E Modeliyle hazırladıkları ders planlarını incelemek ve ders planı hazırlama becerilerini tespit etmek amacıyla

yapmış oldukları çalışmada öğretmenlerin afet esnasında yapılması gerekenler konusunda bilgi düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Şengün ve Küçüksen (2019) afet yönetiminin gerekliliği hakkında yapmış oldukları çalışmada toplumsal olarak farkındalık yaratma ve zarar azaltma gibi etkilerinin ön plana çıktığını belirtmişlerdir.

Lindell (2013) afet çalışmaları toplumların risk durumlarını hafifletme, hazırlık, müdahale ve hızlı toparlama uygulamaları açısından yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir.

Buamona vd. (2023) ortaokullarda sosyal bilgiler dersi ile afet risk azaltma entegrasyonu ile ilgili yapmış oldukları çalışmada afet zararlarını azaltma eğitim faaliyetlerinin öğrencilerin farkındalıklarını olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2023 yılında Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda beşinci sınıf düzeyinde afet eğitimi odaklı yapılan değişiklikleri öğretmenlerin, algı, görüş ve uygulamaları çerçevesinden incelemeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması deseni tercih edilmiştir. Bir veya birkaç durumun derinlemesine incelenmesini amaçlayan (Stake, 1995; Yin, 2014) durum çalışmasında, çok farklı veri toplama teknikleri (gözlem, görüşme, doküman incelemesi) işe koşulabilmektedir. Bu şekilde incelenen durum hakkında daha fazla ve çeşitli veriler toplanabilmekte ve durum daha ayrıntılı bir şekilde betimlenebilmektedir. İncelenen durum kendi bağlamında ortaya konmaya çalışıldığında elde edilen verilerin güvenilirliği bu sayede artmaktadır (Baxter ve Jack, 2008; Creswell, 2015; Neale vd., 2006; Yin, 2014). Durum çalışmalarında incelenecek durumun sınırlandırılması önemli görülmektedir (Merriam, 2015). Yapılan bu çalışma da Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda beşinci sınıf düzeyinde yapılan değişiklikle sınırlandırılarak veri toplama süreçlerinde de gözlem ve görüşme gibi teknikler işe koşulmuştur.

Durum çalışmaları ağırlıklı olarak uygulamaya geçirilen bir değişikliğin, yöntemin, tekniğin, kararın veya bir programın incelenmesi amacıyla gerçekleştirilebilir. Durum çalışmalarını diğer nitel araştırma yaklaşımlarında farklılaştıran bir diğer özelliği de bir durumu bütüncül bir şekilde ele alabilmesidir. Bir durum çalışmasında neden ve nasıl sorularına yanıtlar aranarak o durum hakkında derinlemesine bilgi edinilmeye çalışılır (Saban ve Ersoy, 20016; Yin, 2014). Nitel araştırma tasarımı, bir olayı veya fenomeni doğrudan, sezgilerin katılmadığı ve nesnel bir şekilde tanımlayan bir yaklaşım olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda araştırmacıların belirli bir araştırma sorusunu çözmek için kullandığı yapısal planlardır. Durum çalışması, belirli bir olayı veya durumu incelerken, belirli bir özellik veya olguyu araştırır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışmada Sosyal Bilgiler Öğretim Programında beşinci sınıf düzeyinde meydana gelen değişimi öğretmenlerin algıları ve uygulamaları üzerinden değerlendirmek amaçlandığından bu durumu bütün bir şekilde ortaya koyabilmek ve

detaylı bir şekilde betimlemek için durum çalışması araştırmanın deseni olarak tercih edilmiştir.

2.1.1. Katılımcı Grubu

Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2023 yılında Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın beşinci sınıf düzeyinde afet eğitimine yönelik yaptığı değişikliği beşinci sınıf düzeyinde derse giren sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve uygulamaları çerçevesinde incelemeyi amaçlayan bu araştırmada amaçlı örneklem yaklaşımlarından ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir (Patton, 1987). Amaçlı örneklem yaklaşımı, zengin bilgiye sahip olduğu düşünölen durumların ayrıntılı şekilde incelenmesine imkân sağlamaktadır. Ölçüt örneklem yaklaşımında önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan katılımcıların araştırmaya dahil edilmesini sağlar (Yıldırım ve şimşek, 2018). Bu ölçütler araştırmacı tarafından belirlenip bir ölçüt listesi oluşturulmuştur. Bu ölçütleri karşılayan öğretmenlerle görüşölmüş, ölçütleri sağlayan ve çalışmaya katılmaya gönüllü kişiler çalışmaya dâhil edilmiştir.

Araştırmanın amaç ve alt amaçları çerçevesinde ölçütler şu şekilde belirlenmiştir.

1. 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı değişikliğinin yapıldığı beşinci sınıf düzeyi derse giriyor olmak.

2. Beşinci sınıf düzeyinde derse giren başöğretmen, uzman öğretmen ve öğretmen statülerine sahip olmak.

3. 2023 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı yürürlöğe girdiğinde beşinci sınıf düzeyinde dersi yöneten öğretmenlerin 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kapsamında beşinci sınıf düzeyinde en az bir yıl boyunca derse girmiş olmak kriterleri belirlenmiştir.

Bu çerçevede ölçütleri karşılayan öğretmenler araştırılmış ve bu araştırma sonrasında ölçütleri karşılayan öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılarak araştırmaya hakkında bilgilendirmeler yapılarak çalışmaya katılmaya gönüllü olan 1 başöğretmen, 3 uzman öğretmen ve 3 öğretmen çalışmanın katılımcı grubuna dahil edilmiştir. Katılımcı grubuna ilişkin detaylı bilgiler Tablo 1.1 'de verilmiştir.

Tablo 2.1. Katılımcı Grubunu Demografik Bilgileri

Katılımcılar	Cinsiyet	Unvan	Kıdem yılı
Ö1	Erkek	Başöğretmen	28 yıl
Ö2	Kadın	Uzman öğretmen	12 yıl
Ö3	Erkek	Uzman öğretmen	21 yıl
Ö4	Erkek	Uzman öğretmen	13 yıl
Ö5	Erkek	Öğretmen	3 yıl
Ö6	Erkek	Öğretmen	7 yıl
Ö7	Erkek	Öğretmen	3 yıl

Tablo 2.1. incelendiğinde araştırma grubunda Ö1 başöğretmen kıdem yılı 28 olduğu, Ö2 uzman öğretmen, kıdem yılı 12 yıl olduğu, Ö3 uzman öğretmen, kıdem yılı 21 yıl olduğu, Ö4 uzman öğretmen, kıdem yılı 13 yıl olduğu, Ö5 öğretmen, kıdem yılı 3 yıl olduğu, Ö6 öğretmen, kıdem yılı 7 yıl olduğu, Ö7 öğretmen, kıdem yılı 3 yıl olduğu belirlenmiştir.

2.1.2. Verilerin Toplaması

Verilerin toplanma sürecinde araştırmaya başlamadan önce ilgili etik izinler alınmış (EK 1 ve EK 2) daha sonra da Muş ili Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı devlet ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri kıdem durumları ve beşinci sınıfa girme durumlarına göre incelenmiştir. Yapılan inceleme sonrasında halihazırda beşinci sınıf düzeyinde derse giren başöğretmen, uzman ve öğretmen statülerine sahip öğretmenler belirlenmiştir. Belirlenen öğretmenlere araştırmanın konusu hakkında bilgilendirmeler yapılmış ve bu öğretmenlerin 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programını uygulama durumları tespit edilmiştir. Tüm bu ön inceleme sonrasında araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğretmenlere aydınlatılmış onam formları verilmiştir. Belirlenen katılımcılarla araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme sorularından oluşan form kullanılarak daha önceden belirlenen gün ve saatlerde

görüşmeler yapılmıştır. Aynı zamanda öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarını tespit etmek amacıyla da beşinci sınıf düzeyinde ilgili konun işlendiği ders saatlerinde yapılandırılmamış gözlem yapılarak araştırmaya ilişkin veriler toplanmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan yarı yapılandırılmış formadaki sorular, araştırmanın ana amaç ve alt amaçları dikkate alınarak tasarlanmıştır. Anlaşılmayan sorular için gerekli açıklamalar detaylı olarak yapılmış ve öğretmenlerin katılımı gönüllülük esasına dayanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmadan önce araştırmacı sosyal bilgilerde afet eğitimine yönelik ilgili literatürü detaylı bir biçimde inceleyerek öncelikle 13 sorudan oluşan bir soru havuzu oluşturmuştur. Bu soru havuzu daha sonra Sosyal Bilgiler alanında Dr. Öğr. Üyesi unvanına sahip bir alan uzmanına aynı zamanda dil açısından uygunluğuna bakmak üzere de Türkçe eğitimi alanında Dr. Öğr. Üyesi unvanına sahip bir dil uzmanına gönderilmiştir. Gelen dönütler çerçevesinde araştırma kapsamında katılımcılara sorulması planlanan dört soru sosyal bilgiler alan uzmanı tarafından tekrar niteliğinde olduğu gerekçesiyle çalışmadan çıkarılmış iki soru da Türkçeye uygun açısından düzeltilmiştir. Araştırma kapsamında 9 ana soru ve bu sorulara bağlı olarak çeşitli kazı soruları belirlenmiş ve yarı yapılandırılmış görüşme formuna son hali verilmiştir (Bogdan ve Biklen, 2007). Yarı yapılandırılmış görüşme formu EK 3' te verilmiştir. Öğretmenlerin uygun oldukları gün ve saatlerde bu görüşme formu kullanılarak katılımcılarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme tekniği, nitel araştırmalarda kullanıldığında, katılımcıların bakış açılarını açığa çıkarma odaklıdır. Bu nedenle, katılımcıların iç dünyalarını, duygularını ve düşüncelerini anlamak için derinlemesine bilgi elde etmek amacıyla bu yöntem tercih edilmiştir (Kuş, 2009). Gözlem herhangi bir ortamda ya da kurumda meydana gelen davranışın ayrıntılı olarak saptamak için kullanılan yaygın bir yöntemdir. Herhangi bir davranışa yönelik ayrıntılı, kapsamlı ve geniş bir zamana yayılmış şekilde kullanılması belirlenen amaca ulaşmada etkili sonuçlar verdiği söylenebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Katılımcılarla yapılan görüşmelerin süresi toplamda 108 dk olurken gözlem ise 26.12.2023-22.03.2024 tarihleri arasında 560 dk sürmüştür. Gözlemler beşinci sınıf düzeyinde ilgili kazanımın işlendiği derslerde gerçekleşmiştir. Veriler toplanırken görüşmeler ses kayıt cihazına alınıp izleme esnasında gözlemlenen durumlar not defteri aracılığı kaydedilmiştir. Gözlemlerde aynı zamanda veri kaybının önlenmesi amacıyla öğretmenlerin sesleri ses kayıt cihazı kullanılarak kayıt altına alınmıştır. Kaydedilen görüşmeler ve izleme

raporları Word formatına çevrilip analize hazır hale getirilmiştir. Araştırma kapsamında toplanan gözlem verilerine ilişkin bilgiler Tablo 2.2. 'de detaylı bir biçimde sunulmuştur.

Tablo 2.2. Katılımcı Grubu ile İlgili Gözlem Verileri

Katılımcılar	Unvan	Gözlem tarihi	Gözlem süresi
Ö1	Başöğretmen	26.12.2023	2 ders saati
Ö2	Uzman öğretmen	03.01.2024	2 ders saati
Ö3	Uzman öğretmen	03.01.2024	2 ders saati
Ö4	Uzman öğretmen	10.01.2024	2 ders saati
Ö5	Öğretmen	02.01.2024	2 ders saati
Ö6	Öğretmen	04.01.2024	2 ders saati
Ö7	Öğretmen	17.01.2024	2 ders saati

Tablo 2.2. incelendiğinde başöğretmen, uzman öğretmen ve öğretmenlerle 2 ders saati boyunca araştırmacı tarafından gözlem yapılmıştır. Araştırma kapsamında veri toplamak amacıyla araştırmacı sınıflarda yapılandırılmamış gözlemler yapmıştır. Bu gözlemlerde öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarına odaklanılmıştır. Öğrencilere veya öğrenciler arası etkileşim gözlemin odağından çıkarılmıştır. Gözlemler araştırmacı tarafından yazılı bir şekilde notlar olarak ve ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiştir. Gözlem sürecinde öğretmenlerin belirlenen kazanıma yönelik uyguladıkları derslerde kullandıkları materyaller, yöntem teknikler ve derste kullandıkları içeriklere odaklanılmıştır.

2.1.3. Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formu ve gözlemden elde edilen verilere içerik analizi uygulanmıştır. İçerik analizi, araştırmacıların bir metin veya içeriği sistematik olarak inceleyerek anlamak ve yorumlamak için kullandıkları bir yöntemdir. Bu yöntem genellikle kapsamlı ve detaylı bir şekilde yapılandırılmış veri elde etmek amacıyla kullanılır. İçerik analizi genellikle aşağıdaki adımları içerir (Ültay vd., 2021):

2.1.3.1. Belirleme ve Kategorizasyon:

İlk adım, araştırma sorularına uygun olarak belirli bir metni veya içeriği seçmektir. Bu adımda, analiz için uygun bir birim (örneğin, bir metin paragrafı, bir haber makalesi veya bir reklam) seçilir ve bu birim kategorize edilir.

2.1.3.2. Kodlama:

Kodlama sürecinde, belirlenen metin parçaları veya içerik birimleri sistemli bir şekilde etiketlenir veya "kodlanır". Bu kodlar, içerikte bulunan belirli konuları, temaları veya özellikleri temsil eder. Örneğin, bir politik analizde kodlar, farklı politika önerilerini veya politikacıların tutumlarını temsil edebilir.

2.1.3.3. Analiz ve Yorumlama:

Kodlama işleminden sonra, araştırmacılar kodlanmış içeriği analiz eder ve yorumlar. Bu aşamada, belirli kodların sıklığı, ilişkileri veya içerikteki değişiklikler gibi faktörler incelenir. Bu analiz, genellikle nitel (kalitatif) bir yaklaşımla yapılır ve araştırma sorularını yanıtlamak için derinlemesine anlayış sağlamayı amaçlar.

2.1.3.4. Raporlama:

İçerik analizinin son adımı, bulguların raporlanmasıdır. Bu rapor, genellikle kodlama sürecini ve elde edilen bulguları detaylandırır. Bulgular, genellikle metin örnekleriyle desteklenir ve analizin güvenilirliği ve geçerliliği üzerine yapılan yorumlar içerebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Görüşme formlarından ve yapılan gözlemlerden elde edilen veriler, araştırmacı tarafından kategorize edilip belirli temalar oluşturulduktan sonra kodlanmıştır. Yapılan sınıflandırma ve kodlama işlemlerinden sonra detaylı şekilde veriler analiz edilmiştir. Analiz edilen veriler sistematik bir şekilde yapılandırılıp bulgular kısmında sunulmuştur.

2.1.4. Araştırmada Güven Duyulabilirlik (Trustworthiness) ve İnandırıcılık

06 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen ve Türkiye’de 11 ili derinden etkileyen deprem afetleri sonrasında Millî Eğitim Bakanlığı SBÖP’nda beşinci sınıf düzeyinde 2023 yılında bir değişikliğe gitmiştir. Bu araştırma da beşinci sınıf düzeyinde afet eğimine yönelik yapılan bu değişiklik sosyal bilgiler öğretmenlerinin algı, görüş ve

uygulamaları çerçevesinde incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın amaçları çerçevesinde konunun derinlemesine inceleyebilmek amacıyla araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması ile gerçekleştirilmiştir.

Bir problemi derinlemesine incelemek amacıyla gerçekleştirilen nitel araştırmalara yönelik son yıllarda artan ilgiye rağmen pozitivist paradigmanın öncüleri tarafından araştırmaların ele alınış biçimleri, araştırma sürecinin yeterince açık olmaması, sonuçların güvenilir olmaması ve teorik arka planının zayıf olması gibi nedenlerle eleştirilmektedir (Arslan, 2022). Bu eleştirilerin odak noktasında nicel araştırmalarda araştırmanın temel öğelerinden kabul edilen “geçerlik” ve “güvenilirlik” kavramları yer almaktadır. Tek bir gerçekliğin olmadığını gerçekliğin bağlam içinde katılımcıların deneyimlerine bağlı olarak oluşturulduğunu kabul eden nitel araştırmalarda bu kavramlar yerine inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlılık ve doğrulanabilirlik gibi kavramlar (Ravitch ve Carl, 2019) yer almaktadır. Bu çerçevede nitel araştırmada nicel araştırmada olduğu gibi bir geçerlik ve güvenilirlik kavramları yerine güven duyulabilirlik (trustworthiness) ve inandırıcılık gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır (Guba, 1981). Yapılan bu araştırma da nitel araştırma süreçlerinde takip edilmesi önerilen bu kavramlar göz önünde bulundurularak araştırma gerçekleştirilmiştir.

Araştırma boyunca inandırıcılığın sağlanabilmesi için üçgenleme-çeşitleme (triangulation) yapılmıştır. Yapılan çeşitlemede katılımcı grubu belirlenirken başöğretmen, uzman öğretmen ve öğretmenlerden oluşan farklı statüden sosyal bilgiler öğretmenleri araştırmaya dahil edilmiştir. Aynı zamanda öğretmenlerin mesleki deneyimleri de çalışma kapsamında önemli görülerek en az 2 yıldır beşinci sınıf düzeyinde öğretmenlik yapan, 2018 ve 2023 SBÖP’ni uygulayan kişiler ve farklı cinsiyetlerden öğretmenler araştırmaya dahil edilmiştir. Farklı kıdem, statü ve cinsiyetlere sahip öğretmenlerle yoğun etkileşimler gerçekleştirilerek araştırmanın amaçları doğrultusunda derinlemesine incelemeler yapılmaya çalışılmıştır (Lincoln ve Guba, 1985). Araştırma sürecinde katılımcıları bilgilendirmek amacıyla görüşme öncesinde aydınlatılmış onam formları kullanılmıştır. Bunlara ek olarak veri analiz süreçlerinde elde edilen bulgular katılımcı teyidinde sunularak doğruluğu onaylatılmıştır. Ayrıca veri kaybının önlenmesi amacıyla görüşmeler ses kaydı ile kayıt altına alınmış daha sonra da Microsoft Word programı kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılarak

araştırmanın ham verileri saklanmıştır. Gözlem verileri de aynı şekilde ses kayıt cihazıyla kayıt altına alındığı gibi araştırmacı sınıf içi gözlemlerine yönelik araştırmacı notları tutmuştur. Veri toplama aşamasında ham veriler üzerinde araştırmacı yorum yapmadan verileri sunmuştur. Araştırma sürecine çeşitli özelliklere sahip öğretmenlerin dahil edilmesi ve süreçte yukarıdaki önlemlerin alınması araştırmanın inandırıcılığını, aktarılabilirliğini ve onaylanabilirliğini artıran bir faktör olarak düşünülebilir (Lincoln ve Guba, 1985).

Veri toplama sürecinde de veri çeşitlemesi amacıyla gözlem ve görüşmelerle veriler toplanmıştır. Veri toplama süreci başlamadan önce ilgili literatür ve uzman görüşlerinden yararlanarak yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturulmuştur. Araştırmanın tutarlılığının sağlanması amacıyla uzman görüşlerine sunulan bu formlar gelen dönütler çerçevesinde son halini almıştır. Araştırmanın tutarlılığını sağlayabilmek amacıyla görüşmelerden elde edilen ham veriler araştırmacı ve iki uzman tarafından kontrol edilerek verilerin doğruluğu tespit edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmacı verilerin kodlanması sonrasında ulaştığı kod ve temaların %25'ini iki uzmanla paylaşmıştır. Uzmanlardan gelen görüşler sonrası son hali verilen veriler düzenlenerek bulgular şeklinde sunmuştur. Görüşmelerden elde edilen verilerin bulgular şeklinde sunulmasında da detaylı betimlemeler yapılarak ve doğrudan alıntılar verilerek araştırmanın güvenilirliği ve aktarılabilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda bulguların sunulmasında öğretmenlerin gerçek isimleri yerine BÖ1, UÖ1, Ö1 gibi kod isimler kullanılmıştır. Ayrıca araştırma sürecinde beşinci sınıf düzeyinde SBÖP'nda değişikliğin gerçekleştiği öğrenme alanı ve ilgili kazanımın işlendiği gün ve saatlerde araştırmacı sınıflarda bulunarak gözlemler gerçekleştirilmiştir. Yapılan gözlemlerde veri kaybını önlemek amacıyla ses kayıt cihazı ile sınıf içi diyaloglar kayıt altına alınırken araştırmacı da araştırmacı notları tutarak gözlem verilerini kaydetmiştir (Gibson ve Brown, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Gözlemlerden elde edilen veriler bulgular kısmında bulgular kısmında sunulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. ARAŞTIRMANIN BİRİNCİ ALT AMACINA YÖNELİK BULGULAR:

3.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 2023 Yılında Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Yapılan Değişikliğe Yönelik Görüşleri Nelerdir?

Araştırmanın birinci alt amacına ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde, bazı öğretmenlerin beşinci sınıf düzeyinde 2023 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'ndaki değişiklikleri “yeterli” olarak değerlendirdiği görülmüştür. Örneğin, Uzman öğretmen 4, *"Bu yıl beşinci sınıflarda hem ikinci ünite kapsamında hem de daha sonraki ünitelerde ara ara entegre edilmiş şekilde afet eğitimi ile ilgili sosyal bilimler dersinde farkındalık yaratma konusunda başarılı bir çalışma gerçekleştirildiği gözlemlenmektedir"* ifadesiyle sosyal bilgiler öğretim programında yapılan değişikliklerin beşinci sınıf düzeyinde öğrencilerde afetlere yönelik farkındalık yaratmada olumlu etkilerini vurgulamıştır. Öğretmen 6 ise *"Beşinci sınıf seviyelerine uygun bir değişiklik çocuklarını anlayabileceği ve kavrayabileceği bir düzeyde bu anlamda beşinci sınıf değişikliği olumlu bir değişiklik oldu"* ifadesiyle yapılan bu değişikliğin öğrencilerin sınıf ve bilişsel düzeylerine uygunluğunu vurgulayarak değişiklikleri olumlu olarak değerlendirmiştir. Öğretmen 7'de bu konuda *"Ben, mevcut eğitim programlarının afet eğitimi açısından yeterli olduğunu düşünüyorum. Doğal afetlerin sıklaşması ve değişen sosyal dinamikler, eğitim programlarının sürekli güncellenmesini zorunlu kılmaktadır; bu da afet eğitimi için mevcut programda meydana gelen değişikliğin güncel olayları takip ettiğini ve ayak uydurduğunu göstermektedir"* Öğretim programlarındaki bu değişikliği son yıllarda yaşanan afetlerin artışı ile ilişkilendirerek ve değişiklikleri birer gereklilik olarak görerek olumlu bulmuştur.

Yapılan görüşmelerde öğretmenlerden bazıları beşinci sınıf düzeyinde afet eğitimine yönelik yapılan değişikliği yeterli görmediklerini, bazıları ise olumlu olarak gördükleri halde yetersiz olarak değerlendirdiklerini dile getirmişlerdir. Başöğretmen öğretmen 1 *"Yeterli olduğunu düşünmüyorum. Yani bunu çok daha küçük yaşlardan itibaren, okul öncesi dönemden itibaren çocuklara aşılammamız lazım"* ifadesiyle afet eğitiminin daha küçük yaşlardan başlanarak, daha geniş kapsamlı ünitelerle eğitim

programlarına dâhil edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Benzer bir şekilde uzman öğretmen 2 de "Ülkemizin deprem kuşağında yer aldığı gerçeği ve özellikle 6 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş depreminde yaşanan ciddi can ve mal kayıpları, bu konunun önemini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Afet eğitiminin yalnızca 5. sınıfla sınırlı kalmayıp, ilkokuldan liseye kadar düzenli olarak verilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda yapılan değişiklik, olumlu bir adım olmakla birlikte, yeterli değildir. Afet bilincinin küçük yaşlardan itibaren kazandırılması, toplumsal direnç ve bilinç düzeyinin artırılması açısından hayati önem taşımaktadır" ifadeleriyle afet eğitimine yönelik değişikliği olumlu değerlendirmekle birlikte bu eğitimin daha küçük yaş gruplarından başlanarak ve aralıksız olarak her eğitim düzeyinde verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu şekildeki verilecek eğitimin de toplumun afet bilincini artıracaklarını vurgulamıştır. Uzman öğretmen 3 ise "Değişimin genel anlamda olumlu fakat uygulama aşamasında bazı yetersizlikler bulunduğu özellikle afet eğitimi konusunda mevcut uygulamalarda belirli eksiklikler var. Ayrıca afet eğitimi yalnızca beşinci sınıf öğrencilerine verilmektedir; ancak bu eğitimin tüm eğitim kademelerine yayılması gerekir. Bu bağlamda, afet eğitiminin altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerini de kapsayacak şekilde genişletilmesi gerektiğine dolayısıyla, bu konuda ciddi bir eksiklik bulunduğunu ve bu eksikliğin giderilmesi gerekir. Yani değişimin iyi olduğuna inanıyorum da henüz uygulama aşamasında çok yeterli olduğuna inanmıyorum". ifadeleriyle değişikliği olumlu değerlendirdiğini ama afet eğitimine yönelik uygulamada eksikliklerin olduğunu ve ortaokulun tüm sınıf düzeylerinde bu eğitimin verilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Öğretmen 5 "Türkiye'de doğal afetler, önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle, afet eğitiminin zorunlu olması gerektiği ve genel kapsamının genişletilmesi gerektiği konusunda vurgu yapılmalıdır. Kahramanmaraş depremi sonrasında afetle ilgili birkaç bölüm eklenmiş olsa da diğer doğal afetler konusunda eksikliklerin fazla olduğu gözlemlenmektedir. Ülkemizde birçok farklı afet türü meydana gelebilmektedir ve bu sebeple afet eğitiminin sadece depremle sınırlı kalmaması gerekmektedir. Bu noktada, afetlerin farklı türlerine yönelik eğitim içeriğinin zenginleştirilmesi ve genişletilmesi gerekmektedir. Bu sayede, toplum genelinde afetlere karşı hazırlıklı bir bilinç oluşturulabilir ve afet risklerinin minimize edilmesine katkı sağlanabilir". ifadeleri ile öğretim programında yapılan değişikliği genel olarak olumlu gördüğü halde Türkiye'nin

yüksek afet riski barındırmasından dolayı afet eğitimine yönelik yapılan değişiklikleri yetersiz olarak görmektedir. Aynı zamanda afet eğitimine yönelik yapılacak değişikliklerde sadece deprem değil diğer afet türlerinin de programa eklenerek içeriğin daha zenginleştirilmesi gerektiğini dile getirdiği görülmektedir.

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde beşinci sınıf düzeyinde öğretim programında yapılan değişiklik öğretmenler tarafından olumlu değerlendirilmekle birlikte eğitimin tüm kademelerinde ara verilmeden, içeriği diğer doğal afetlerle zenginleştirilerek verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu gerekliliğin de 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş depreminin yıkıcı etkisiyle ilişkilendirerek açıkladıkları görülmektedir.

3.2. ARAŞTIRMANIN İKİNCİ ALT AMACINA YÖNELİK BULGULAR:

3.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 2023 Yılında Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Yapılan Değişikliğe Yönelik Önerileri Nelerdir?

Araştırmanın ikinci alt amacına ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin beşinci sınıf düzeyinde afet eğitimine yönelik yapılan değişikliğin yeterli olmadığını dile getirdikleri görülmüştür. Öğretmenlerin getirdikleri önerilere bakıldığında öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun eğitimin diğer kademelerinde de bu eğitimin verilmesi, aynı zamanda bu eğitimin sarmal bir şekilde aktarılması, gelişen teknolojinin bu eğitim sürecinde kullanılması, ders kitaplarının yeniden düzenlenmesi ve sınıf içi öğretim etkinliklerinde uzmanlardan yararlanılarak uygulamalı bir şekilde bu eğitimin öğrenciye kazandırılması gerektiğini öneri olarak sunmuşlardır.

Bu çerçevede öğretmen görüşleri incelendiğinde başöğretmen öğretmen 1 “Afet eğitimi zamanında ve uygun bir şekilde alınmadığında ciddi sonuçlar doğurabilmektedir. Bu nedenle, öğrencilerin seviyelerine uygun bir biçimde temelden başlayarak afet bilincini kazandırmak önem arz etmektedir.” ifadeleri ile afet eğitiminin öğrencilerin gelişim düzeylerini dikkate alacak şekilde ve uygun öğretim uygulamaları ile verilmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Aynı katılımcı afet eğitiminin verilmesi sürecine ilişkin olarak da “Teknoloji kullanımı, öğrencilerin afetler hakkında somut deneyimler yaşamalarına ve önlemler konusunda bilgi sahibi olmalarına yardımcı olabilir. Teknolojinin kullanımı, afet eğitimi daha ilgi çekici hale getirerek öğrencilerin bilinçlenmesini sağlayabilir. Teknolojik araçlar, öğrencilerin afetler hakkında somut deneyimler yaşamasına ve

alınması gereken önlemler konusunda bilgi sahibi olmalarına katkıda bulunabilir” ifadeleri ile afet eğitiminde deneysel öğrenmenin önemine ve teknoloji kullanımının gerekliliğine vurgu yapmıştır. Teknolojinin kullanımını öğrencilerin afetlere yönelik bilgi düzeylerine olumlu katkılar yapacağına ilişkin önerilerinde bulunmuştur.

Öğretmen 6 ise “Afet bilincinin oluşturulması ve farkındalık yaratma süreci, alt sınıf düzeyinden başlayarak sağlam bir temel oluşturması gerekmektedir..... “Bence daha alt düzeylerden başlayıp verilmeli ilkokuldan başlanması ve liseye kadar konunun zenginleştirilerek devam etmesi çok daha sağlıklı olur”.Bu bağlamda, afet eğitiminin daha alt seviyelerden başlayarak, özellikle ilkokul düzeyinde başlanıp lise düzeyine kadar verilmesinin daha etkili ve sağlıklı olacağını düşünüyorum. Dolayısıyla, afet eğitiminin ilk eğitim yıllarında başlaması, toplumun afetlere karşı daha hazırlıklı ve bilinçli olmasını sağlayarak gelecekteki afet risklerine karşı daha dirençli bir toplum oluşturabilir” ifadeleri ile afet bilinci ve farkındalığının etkili bir şekilde geliştirilmesi için eğitimin ilkokuldan başlanarak lise düzeyine kadar sürdürülmesi gerektiği önerilerini sunmuştur.

Benzer şekilde Öğretmen 5’te “Afet çoluk çocuk dinlemez yaş farkı dinlemez bu en azından hayatilik açısından önemli bir durum mümkünse bence ilkokuldan beri başlamalı. Doğal afetler, yaş, cinsiyet veya sosyal statü ayrımı gözetmeksizin tüm bireyleri etkileyen olaylardır. Bu nedenle, afet bilincinin geliştirilmesi ve afetlere hazırlıklı olma kültürünün kazandırılması, hayati bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, çocukların erken yaşlardan itibaren bu konuda bilgi sahibi olmaları büyük bir gerekliliktir. Özellikle Türkiye gibi, hemen hemen her ilinde çeşitli doğal afetlerle karşılaşma olasılığı yüksek olan bir ülkede, afet eğitiminin önemi daha da artmaktadır. Afet eğitimi, bireylerin afetlere karşı daha dirençli hale gelmesini ve bu tür durumlarla başa çıkma becerilerinin geliştirilmesini sağlar. Dolayısıyla, afet eğitiminin akademik başarıdan bağımsız olarak değerlendirilmesi ve ilkokul seviyesinden itibaren müfredatın bir parçası haline getirilmesi önemlidir. Erken yaşta kazanılan bilgi ve beceriler, bireylerin afet anında doğru ve hızlı tepkiler vermesini sağlayarak hem kendi yaşamlarını hem de çevresindekilerin yaşamlarını koruma konusunda etkili olabilir” ifadeleri ile erken yaşta alınacak afet eğitiminin hayati öneme sahip olduğunu vurgulayarak, alınan eğitimlerin, bireyleri afetlere karşı daha dirençli yapabileceğini bu

nedenle de bu eğitimin erken yaşlardan itibaren ve farklı afet türlerini de dahil ederek verilmesi gerektiğini önermiştir.

Uzman öğretmen 2, “Afet eğitimi konusunun daha geniş bir perspektifle ele alınması, temelden başlayarak kapsamlı bir şekilde verilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, beşinci sınıftan itibaren kademeli ve sarmal bir yaklaşımla başlanarak, altıncı sınıfta en kapsamlı hale getirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu süreç, öğrencilerin afet bilincini ve hazırlık seviyelerini artıracak şekilde yapılandırılmalıdır” ifadeleri ile afet eğitiminin daha kapsamlı olarak ve sarmal bir şekilde genişleyerek eğitimin tüm kademelerinde verilmesi gerektiği önerisini getirmiştir.

Uzman öğretmen 3 “Afet eğitiminin ciddiyetinin kavranabilmesi için belirli bir olgunluk seviyesine ulaşılmış olması gerekmektedir. Bu nedenle, afet eğitiminin 5. sınıf yerine daha üst sınıf düzeylerinde verilmesi daha uygun olabilir. Özellikle, 6. veya 7. sınıflarda verilen afet eğitiminin daha etkili ve sağlıklı olacağı kanısındayım. Çünkü 5. sınıf öğrencileri konuyu oyun olarak algılayabilirken, daha büyük yaş gruplarının eğitimin önemini ve ciddiyetini daha iyi idrak edebileceği öngörülmektedir” ifadeleri ile afet eğitiminin öğrencilerin gelişim düzeyleri düşünülerek beşinci sınıf yerine daha üst sınıflardan itibaren öğretilmesi gerektiğini önermiştir. Bu durumu açıklarken de beşinci sınıf düzeyindeki öğrencilerin afet olgusunu bir oyun olarak algılayabileceğini bu nedenle de afet eğitiminin daha üst sınıflardan başlaması gerektiğini ön plana çıkarmıştır.

Uzman öğretmen 4 “Yeni nesil çocuklar her şeyi biliyorlar ve çok donanımlılar, verilenleri de çok çabuk kavriyorlar. Bunun altıncı sınıfa yedinci sınıfa bırakılması da o kadar gerekli değil. Beşinci sınıf düzeyi için uygun olduğunu düşünüyorum. Yeni nesil çocukların bilgi düzeylerinin ve donanımlarının oldukça yüksek olduğu için bu çocuklar, sunulan bilgileri hızla ve etkin bir şekilde kavrama yetisine sahiptirler. Dolayısıyla, bazı eğitim konularının altıncı ya da yedinci sınıfa bırakılmasının gerekli olmadığı, beşinci sınıf seviyesinde de rahatlıkla işlenebileceği kanısındayım” ifadeleriyle afet eğitiminin beşinci sınıfta başlamasının uygun olduğunu vurgulamıştır.

Öğretmen 7 de “Afet eğitimi, uzun yıllar boyunca verilmesi gereken hayati öneme sahip bir ders olmasına rağmen, ders saatleri bu eğitimin gerekliliklerini karşılamada yetersiz kalmaktadır. Mevcut süre zarfında yalnızca teorik bilgilerle sınırlı kalmakta,

öğrencilere uygulamalı deneyim kazandırmada önemli eksiklikler yaşanmaktadır. Bu bağlamda, imkânlar dâhilinde itfaiye görevlilerinin okullara gelerek, afet öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılması gerekenleri uygulamalı olarak anlatması ve göstermesi, öğrencilerin farkındalık düzeylerini olumlu yönde etkileyecektir. Ayrıca, ders kitaplarında afet eğitimi ile ilgili uygulamalı etkinliklere yeterince yer verilmediği de üzerinde durulması gereken başka bir konudur” ifadeleri ile afet eğitiminin sadece beşinci sınıf düzeyinde değil eğitimin diğer kademelerinde de verilmesi gerektiğini vurgulayarak bu eğitim sürecinde de ders saati süresinin azlığını ve bilgilerin teorikte kaldığını dile getirmiştir. Bu sınırlılıkları aşabilmek amacıyla ders kitaplarında afet eğitiminde uygulamaya yönelik etkinliklerin artırılması gerektiğini vurgulayarak, uzmanlarla birlikte uygulamalı öğretim etkinliklerinin gerçekleştirilmesini önermiştir.

3.3. ARAŞTIRMANIN ÜÇÜNCÜ ALT AMACINA YÖNELİK BULGULAR:

3.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 2023 Yılında Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda Yapılan Değişikliğe Bağlı Olarak Sınıf İçi Uygulamaları Nasıl Etkilenmiştir?

Araştırmanın üçüncü alt amacına ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde başöğretmen 1’in “Deprem, önem ve görülme sıklığı açısından en sık yaşanan doğal afet olduğu için üzerinde daha fazla durulmaktadır. Daha önce Sivil Savunma Haftası etkinlikleri düzenlenmekteydi; ancak bu etkinliklerin yeterince işlevsel olmadığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle, okulda daha sık deprem tahliye tatbikatları yapmaya başladık” Bu tatbikatlar aracılığıyla öğrencilerin tehlikeyi fark etmelerini ve olası bir afetle karşılaştıklarında ne yapmaları gerektiği konusunda bilinçlenmelerine katkı sağladığını düşünüyorum” afet eğitiminin ders kapsamında yapmış oldukları değişiklikleri belirtmiştir. Başöğretmenin yarı yapılandırılmış görüşmelerde tatbikatlarla ilgili dile getirdiği hususlarla alakalı sınıf içi ders uygulamaları kapsamında etkinlikler yaptığı ve ‘çok kapan tutun’ tatbikatının icra edildiği gözlenmiştir.

Şekil 3.1. Sınıf İçi Ders Uygulama Örneği

Uzman öğretmen 2 ise ders kapsamında yapmış olduğu değişiklikleri şu şekilde ifade etmiştir. “Son zamanlarda ülkemizde meydana gelen afetler, öğrencilerin bu tür olayların etkilerini daha iyi anlamalarını ve bilinçlenmelerini sağlamıştır. Bu farkındalığı artırmak amacıyla, önceden sadece anlatım tekniği ile bilgi aktarma yönteminin yetersiz kalıyordu. Bu yöntemin yanı sıra özellikle, afet anlarını gösteren videolar kullanarak, deprem sırasında yapılmaması gerekenler ile deprem anında ve sonrasında alınması gereken önlemleri öğrencilerimize aktarıyoruz. Benzer şekilde, sel gibi diğer afet durumlarında da öğrencilerimize yapılmaması gereken davranışlar ile afet öncesinde alınması gereken hayati önlemleri öğretmekteyiz”. Uzman öğretmen 2’nin yanı sıra yapılandırılmış görüşmelerde dile getirdiği hususlara uygun olarak ders içi uygulamalarda etkileşimli tahtadan ‘SosyalBilgiler.biz’ eğitim platformundan öğrencilere doğal afetlerle ilgili videolar ve görseller sunduğu ardından konuyla alakalı soruları etkileşimli tahtadan çözdürdüğü gözlenmiştir.

Şekil 3.2. Sınıf İçi Ders Uygulama Örneği

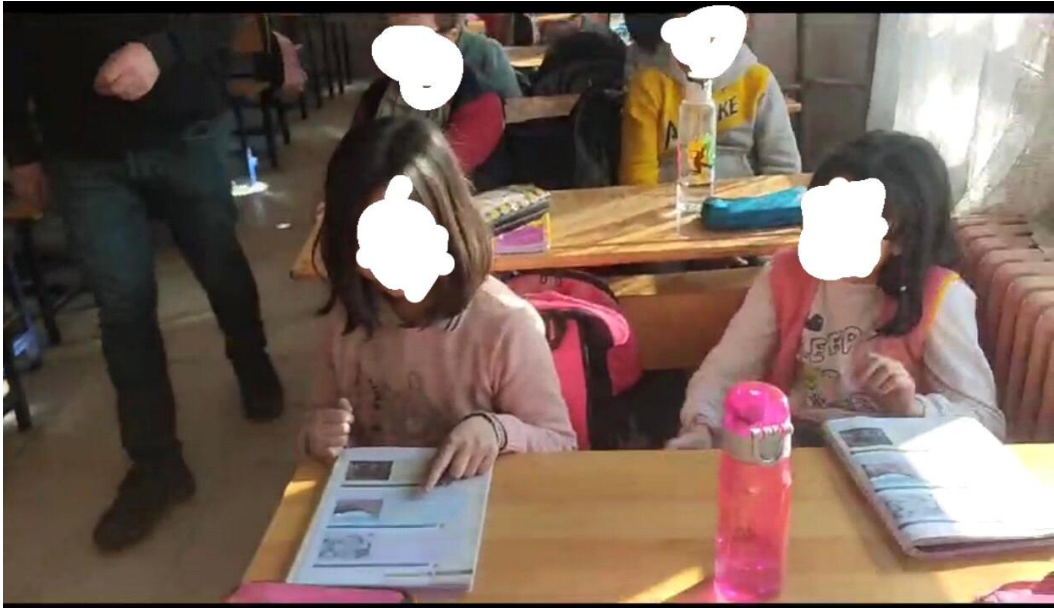
Benzer şekilde Öğretmen 5'te “Öğrencilerin afet konusunu daha iyi kavrayabilmeleri için Türkiye’de meydana gelen sel ve deprem felaketlerine ait bazı fotoğraflar ekliyor, ya da mümkünse video materyalleri kullanıyorum. Son dönemlerde yaşanan afetlere ek olarak, Kızılay ve AFAD tarafından paylaşılan videoları da öğrencilerle birlikte izliyoruz. Bu yöntemin, öğrencilerin konuyu daha derinlemesine anlamalarına yardımcı olduğuna inanıyorum. Ayrıca, bu yaklaşımın öğrencilerin afetlere yönelik bakış açılarını değiştirdiğini ve olası bir afet durumunda nasıl davranmaları gerektiğini daha iyi kavradıklarını gözlemliyorum” ders kapsamında değişiklikler meydana geldiğini belirtmiştir. Öğretmen 5 yarı yapılandırılmış görüşmede belirttiği hususlara uygun olarak ders içi uygulamalarda etkileşimli tahtadan farklı eğitim platformları üzerinden öğrencilere videolar ve görseller sunmuş, AFAD sitesi üzerinden öğrencilere güncel bilgiler aktarıp videolar izlettiği gözlemlenmiştir.

Şekil 3.3. Sınıf İçi Ders Uygulama Örneği

Uzman öğretmen 3 ise “Yapılan son değişikliklerle birlikte düz anlatım tekniğini biraz daha arka planda bıraktık çünkü etkinlik temelli öğrenme, öğrencilerin afet yönetimi konusundaki bilgi ve becerilerini artırmakla kalmaz, aynı zamanda onların bu alandaki farkındalıklarını ve duyarlılıklarını da geliştirir. Bizzat yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağlamaya çalışıyoruz bu konuda çocukların işin içine katılması, etkinlik konusunda çok faydalı oluyor” ders kapsamında yapmış olduğu değişiklikleri ifade etmiştir. Uzman öğretmen 3’ün görüşmede bahsettiği hususlarla ilgili ders içi uygulamalarda soru cevap tekniğini kullanarak öğrencilerin dikkatlerini üst düzeyde tutmaya çalıştığı, öğrencilerin öğrenme süreçlerine katılımlarını arttırmaya çalıştığı gözlenmiştir.

Şekil 3.4. Sınıf İçi Ders Uygulama Örneği

Uzman öğretmen 4'ün ders kapsamında yapmış olduğu değişikliklere bakıldığında, “Deprem farkındalığını artırmak amacıyla düzenli olarak verilen eğitimlere katılarak, bu bilgileri çocuklara aktarmaya çalışmaktayız. Ancak, pratik uygulama eksikliği, çocukların iletilen mesajları tam anlamıyla kavramalarını engellemektedir. Bu nedenle, afet eğitiminin önemini ve hayati rolünü vurgulamak için uzman ekiplerden destek alma yoluna başvuruyoruz. Bu bağlamda, okulumuzda gerçekleştirdiğimiz tahliye ve deprem tatbikatına Muş AFAD Eğitim Birimi de katılarak bizzat destek vermiştir. Bu sayede, öğrencilere aktarmak istediğimiz konuları daha somut ve anlaşılır bir şekilde sunma imkânı bulduk. Uzman katılımının, öğrenciler üzerinde yaratacağı farkındalık açısından önemli katkıları olduğunu belirtmek isterim” ifadeleriyle yapmış olduğu farklı ders işleme metodolojisinden bahsetmiştir.

Öğretmen 6 “Düz anlatım yöntemi afet konusunu anlatmak için çok yeterli olmayabilir. Öğrencilerin dikkatini ve ilgisini bu konuya odaklamak için daha dikkat çekici yöntemler kullanılabilir. Biz genellikle Zümre öğretmenlerinin ortak paylaşım sitelerden konuyla ilgili animasyonlar, slaytlar konu içeriklerini hazırlıyoruz. Böylece öğrencilerin seviyelerine hitap ederek onları daha çok bilinçlendirdiğimizi düşünüyoruz” Öğretmen 6 ders içi uygulamalarda etkileşimli tahtayı aktif olarak kullanmış, farklı eğitim içeriği sağlayıcılarından ve siteler üzerinden afetlerle ilgili video, harita ve fotoğraflar sunduğu gözlenmiştir.

Şekil 3.5. Sınıf İçi Ders Uygulama Örneği

Öğretmen 7 “Teknolojinin sağladığı yenilikler hem öğrencilerin yararına hem de kişisel gelişim için önemli fırsatlar sunmaktadır. Geleneksel düz anlatım yöntemleri yerine, akıllı tahtalar sayesinde öğrenciler afetlerle ilgili görselleri izleyebilmekte ve bu görseller aracılığıyla alınabilecek tedbirler hakkında örnekler sunulabilmektedir. Bu yöntem, afet konusunda öğrencilerin dikkatini daha fazla çekmekte ve konuyu daha iyi kavramalarına yardımcı olmaktadır. Bu sayede, görsel açıdan zenginleştirilmiş sunumlar, öğrencilerin öğrenme sürecine olan ilgisini artırmakta ve eğitimin etkinliğini artırmaktadır”. Ders esnasında öğrencilerin öğrenme düzeylerini dikkate alıp değişiklikler yapmıştır. Öğretmen 7 ders içi uygulamalarında etkileşimli tahtayı aktif olarak kullanmış, farklı eğitim platformları üzerinden afetlerle ilgili öğrencilere video ve fotoğraflar sunduğu ve etkileşimli tahta üzerinden öğrencilerle soru cevap yöntemi kullanılarak etkinlikler yaptığı gözlenmiştir.

Şekil 3.6. Sınıf İçi Ders Uygulama Örneği

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, 2023 yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda beşinci sınıf düzeyinde yapılan değişikliği öğretmen deneyimleri çerçevesinden incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede, araştırma sürecinde yapılan görüşme ve gözlemler sonucu ulaşılan bulgulara dayanarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmanın birinci alt amacı olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2023 yılında sosyal bilgiler dersi öğretim programında yapılan değişikliğe yönelik görüşleri kapsamında bulgular incelendiğinde öğretmenlerin bazılarının değişikliği olumlu karşılayarak yeterli gördükleri, bazılarının ise çeşitli olumsuzlukları dile getirerek değişikliğin yeterli olmadığını vurgulamışlardır. Değişikliği olumlu görüp yeterli olarak değerlendiren öğretmenler afet eğitiminin önemine vurgu yaparak, bu eğitime erken yaşta başlamanın olumlu ve çocukların seviyelerine uygun olduğunu (Ö4, Ö6, Ö7) dile getirmişlerdir. Aynı zamanda yapılan bu değişikliğin öğrencilerde afete yönelik farkındalık ve bilinç oluşturmaya katkı sağladığı ve daha etkili bir afet eğitiminin gerçekleştiğini dile getirilmiştir (Ö4). Öğretim programlarının toplumsal ihtiyaca bağlı olarak değişime uğraması da öğretmenler tarafından olumlu olarak değerlendirilmiştir (Ö7). Öğretmenlerin bu görüşleri beşinci sınıf düzeyinde yapılan değişikliği olumlu karşıladıkları yönünde değerlendirilebilir.

Öğretmenlerden bazıları da yine afet eğitiminin önemini vurgulayarak yapılan değişikliği olumlu olarak değerlendirmelerine rağmen değişikliğin yeterli olmadığını vurgulamışlardır (Ö1). Bu görüşlerini aktarırken de küçük yaş gruplarının bilişsel olgunluk düzeyine uygun olmadığını (Ö2), sadece beşinci sınıf düzeyinde değil diğer eğitim kademelerinde de zorunlu bir şekilde bu konunun sarmal bir biçimde işlenmesi gerektiğini (Ö2, Ö3, Ö5), afet eğitiminde depremle sınırlandırılmaması gerektiğini eğitim sürecine diğer afet türlerinin de dahil edilmesinin önemini (Ö1, Ö2) dile getirmişlerdir. Bu görüşler, öğretim programının kapsamının ve uygulanma şeklinin yetersiz olduğunu ve genişletilmesi gerektiği şeklinde değerlendirilebilir.

Alanyazın incelendiğinde; Çelik ve Gündoğdu (2022) yapmış oldukları çalışmada afet eğitiminin afete yönelik farkındalık düzeylerini artırdığı, öğrencilerin konuya daha fazla ilgi gösterdiği ve bilinçlendikleri ifade edilmiştir. Çopur (2015), tarafından yapılan çalışmada değişikliklerin öğrenci seviyelerine uygun hale getirilmesinin önemine de

vurgu yapılmıştır. Karacaoğlu vd., (2024), mevcut programın yetersiz olduğunu ve afet kavramının daha geniş bir perspektifle ele alınması gerektiğini ifade etmektedir. Bu nedenle, programın daha kapsamlı bir şekilde ele alınması ve farklı afet türlerinin de dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir (Kadioğlu, 2008). Çalışmalar araştırmamızı destekler niteliktedir.

Seddighi vd., (2021), okullarda verilen afet eğitiminin etkili olduğu fakat ekipman eksikliği, mali kaynak eksikli ve öğretmen bilgi eksikliğinden dolayı yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Codreanu vd., (2014), tarafından yapılan çalışmada okullarda verilen afet eğitiminin teorik ve pratik bilgileri geliştirdiğini ancak hayatta kalmak için hayati önem taşıyan afet davranış değişikliğine etki etmediğini ileri sürmüşlerdir. Shiwaku vd., (2007), derslere dayanan mevcut okul afet eğitimi, risk algısını artırabilir ancak afet öncesi önlemlerin önemini bilmelerine ve afetin azaltılması için fiili eylemde bulunmalarına olanak tanımayacağını belirtmişlerdir. Courtney (2013), yapmış olduğu çalışmada eğitim programlarının sürekli güncellenmesi ve toplumsal değişimlere uyum sağlanması, öğrencilerin yeni roller ve beceri geliştirme yoluyla güncel bilgi ve becerilere sahip olmalarını desteklediğini ifade etmiştir. Torani vd., (2019), bireyler afetlerle karşılaştığında zorluklarla başa çıkabilmeleri için daha kapsamlı bir eğitim programına ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmalar çalışmamızı destekler niteliktedir.

Araştırmanın ikinci alt amacı olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2023 yılında sosyal bilgiler dersi öğretim programında yapılan değişikliğe yönelik önerilerine bakıldığında öğretmenlerin; afet eğitimini daha ilgi çekici hale getirmek ve öğrencileri afetlere yönelik bilinçlendirmek için teknolojik imkanların kullanılmasını (Ö1), afet bilincinin oluşturulması ve farkındalık yaratma sürecinin alt sınıf düzeylerinden başlanarak sarmal bir şekilde düzenlenmesini (Ö1, Ö2, Ö3, Ö6, Ö5, Ö7), afet eğitiminin uygunluk gerektirmesinden dolayı daha ileri yaş grubuna göre düzenlemesini (Ö3), etkili bir afet eğitimi için ders saatlerinin artırılmasını (Ö7) ve derslerin bilgi aktarımından çok uygulamalı şekilde beceri kazandırmaya yönelik olmasını (Ö1, Ö2, Ö5, Ö7) önerdikleri görülmüştür.

Öğretmen görüşlerinde hareketle öğretim programında yapılan değişikliğe yönelik öğretmenlerin farklı öneriler getirdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin afet eğitimine

yönelik vurguladıkları en önemli konu afet eğitiminin sadece beşinci sınıfta değil tüm sınıf düzeylerinde verilmesi gerektiğidir. Bu durum bilinçli bir toplumun oluşması ve afetle mücadelede dayanıklılık için gerekli görülmektedir. Ayrıca öğretmenler teorik bilgi aktarımı yerine afet eğitiminde teknoloji kullanımının daha etkili olacağını düşünmektedirler. Teknolojik araçlar, öğrencilerin afetler hakkında somut deneyimler yaşamalarına ve alınması gereken önlemler konusunda bilgi sahibi olmalarına katkıda bulunabilir. Ders saatine ilişkin yetersizliğin de öğretmenleri ağırlıklı olarak teorik öğretim yönelttiğini vurgulamışlardır. Ders saatlerinin artırılması ile uygulamalı etkinliklerin okullarda daha kullanılacağı söylenebilir.

Yapılan benzer çalışmalar incelendiğinde; Erdoğan ve Şerefli (2021) yapmış oldukları çalışmada teknolojinin kullanımı, afet eğitiminin daha ilgi çekici hale gelmesi ve öğrencilerin bilinçlenmesine katkı sağlaması açısından önemli bir unsur olduğuna değinmişlerdir. Ayrıca afet eğitiminin daha alt sınıflardan başlaması gerektiği ve kademeli bir şekilde ilerlemesi gerektiği vurgulanmıştır. Başka bir çalışmada ise ders süresinin artırılması ve uygulamalı etkinliklerin eklenmesi gerektiği vurgulanmıştır (Dinç ve Doğan, 2010). Gerdan (2019), yapmış olduğu çalışmada afet eğitiminin belli bir düzeyde artırması bireylerin farkındalığını ve olası afet yaşanması durumunda bilinçlilik düzeylerini olumlu yönde etkileyeceğini belirtmiştir. Arslan (2023), tarafından yapılan çalışmada afet eğitiminin küçük yaşlardan itibaren verilmesi gerektiğine ve ders olarak okutulmasına değinmiştir. Yine başka bir çalışmada Değirmenci vd., (2019), afet eğitiminin toplumun tüm seviyelerine uygun olarak verilmesi afetlerin yıkıcı etkilerini azaltacağını vurgulamaktadır. Yapılan araştırmalar çalışmamızı destekler niteliktedir.

Araştırmanın üçüncü alt amacı olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2023 yılında sosyal bilgiler dersi öğretim programında yapılan değişikliğe bağlı olarak sınıf içi uygulamaları nasıl etkilediğine yönelik görüşler incelendiğinde; afetlere yönelik tatbikat uygulamaları yaptıkları (Ö1) öğrencilerin dikkatini daha çok çekmek için videolar ve görsel materyaller kullandıkları (Ö2, Ö5) düz anlatım tekniği yerine etkinlik temelli öğretim uygulamaları yaptıkları (Ö3), AFAD Eğitim Birimi'nden destek almak gibi uzmanlardan destek aldıkları (Ö4), düz anlatım yöntemi yerine animasyon ve slayt gibi dikkat çekici yöntemleri kullandıkları (Ö6), akıllı tahta kullanılarak görseller kullandıkları (Ö7) gözlemlenmiştir. Öğretmenlerin görüş ve uygulamalarında yola

çıkarak afet eğitimine yönelik geleneksel öğretim uygulamaları yerine öğrenci merkezli öğretim uygulamalarını işe koştukları söylenebilir. Aynı zamanda afet eğitimine yönelik öğretmenlerin klasik eğitim anlayışlarının dışına çıkmaya çalıştıkları görülmektedir. Öğretmenler bu şekilde öğretim uygulamalarını farklılaştırmalarının nedeni olarak da afet eğitimin kalıcılığını artırmak istemeleri ile ilişkilendirmişlerdir. Öğrenci merkezli öğretim uygulamalarının afet eğitiminde öğretmenler tarafından en uygun yöntem olarak görüldüğü söylenebilir. Görsel açıdan zenginleştirilmiş sunumlar, öğrencilerin öğrenme sürecine olan ilgisini artırmakta ve eğitimin etkinliğini artırmaktadır.

Alanyazın çalışmaları incelendiğinde; Sezikli (2023), tarafından yapılan çalışmada görsel açıdan zenginleştirilmiş sunumlar, öğrencilerin öğrenme sürecine olan ilgisini ve eğitimin etkililiğini artırdığı vurgulanmıştır. Yine başka bir çalışmada görsel destekli eğitimin, öğrencilerin dikkatini çekmede ve konunun ciddiyetini daha etkili bir şekilde kavramalarını sağlamada fayda sağladığı ifade edilmiştir (Solan vd., 2003). Barak vd. (2011), yapmış oldukları çalışmada animasyon ve diğer görsel materyallerin eğitime entegre edilmesinin, öğrencilerin ilgisini çektiğini ve öğrenme süreçlerini desteklediğini tespit etmişlerdir. Kalanlar (2017), tarafından yapılan çalışmada afet uzmanlarının eğitim sürecine dâhil edilmesi, öğrencilerin konuları daha iyi anlamalarına yardımcı olduğuna değinmiştir. Ayrıca, etkinlik temelli öğrenmenin ön plana çıkarılması ve uzman ekiplerden destek alınması da öğrencilerin afet bilincini artırmak için etkili bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir (Zavar ve Nelan, 2020). Başka bir çalışmada etkinlik temelli öğrenmenin, öğrencilerin işin içine katılmasını ve bizzat yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağladığı belirtilmiştir (Kanchana vd., 2019). Ayrıca tatbikatların afet bilincini artırdığı ve öğrencilerin hazırlık düzeylerini yükselttiği literatürde de desteklenmektedir (Alim vd., 2015). Tan (2016), tarafından yapılan çalışmada afet eğitimine yönelik yapılan tatbikatlar, öğrencilerin afet farkındalığını artırmak ve doğru davranışları öğrenmelerini sağlamak için önemli bir rol oynadığını ifade etmiştir. Rifa'i (2020), yapmış olduğu çalışmada video ve görsel destekli anlatımların kullanımı, öğrencilerin afetlerle ilgili daha derinlemesine anlamalarını sağlamakta ve konuya daha fazla ilgi duymalarını sağladığını belirtmiştir.

Sonuç olarak, 2023 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda beşinci sınıf düzeyinde yapılan değişikliğin öğretmenler tarafından olumlu olarak değerlendirildiği söylenebilir. Ayrıca öğretmenlerden bazılarının bu değişikliği yeterli görmeyerek afet

eğitimine yönelik bu tür kazanımların tüm sınıf düzeylerinde ve eğitim kademelerinin tamamında sarmal bir biçimde verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri öğretmenlerin afet eğitimine verdikleri önemi gözler önüne sermektedir. Öğretmenlerin afet eğitimine yönelik verdikleri önem 06 şubat 2023 Kahramanmaraş depremi ile ilgili olabilir. 11 ili etkileyen depremin korkunç denebilecek sonuçları öğretmenlerin afet eğitimine ilişkin görüşlerini etkilemiş olabilir. Öğretmenler aynı zamanda afet eğitiminde ağırlıklı olarak deprem konularının işlenmesini bir olumsuzluk olarak diğer afet türlerinin de eğitim sürecine dahil edilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu durum Türkiye'nin çok çeşitli afetlerin görülebildiği bir coğrafyaya sahip olması ile açıklanabilir. Öğretmenler aynı zamanda afet eğitimine yönelik konuların öğrencilerin gelişim düzeylerine ve hazırbulunuşluk seviyelerine uygun olarak düzenlenmesinin, öğrenme süreçlerini daha etkili kılacağı vurgulanmıştır. Öğretmenler, bu yöntemin öğrencilerin bilgileri daha kalıcı ve anlamlı bir şekilde öğrenmelerine katkı sağlayacağını belirtmişlerdir. Ayrıca, ğretmenler, ğretim programının teknoloji ile entegrasyonunun önemi vurgulamışlardır. Güncel teknolojik araç ve gereçlerin derslerde kullanılmasının, öğrencilerin ilgisini artıracaağı ve konuların daha iyi anlaşılmasını sağlayacağı dile getirilmiştir. Bunun yanı sıra, ğretim programının güncel olaylar ve gelişmelerle ilişkilendirilmesi gerektiği, böylece öğrencilerin öğrenme süreçlerinin daha dinamik ve yaşamla bağlantılı hale geleceği ifade edilmiştir. Öğretmenler, programın uygulanması sırasında karşılaşılan zorluklara da dikkat çekmişlerdir. Eğitim materyallerinin yetersizliği, sınıf mevcudunun fazla olması ve öğretmenlerin yeterli hizmet içi eğitim almaması gibi konular, programın etkin bir şekilde uygulanmasını zorlaştıran faktörler arasında yer almıştır. Bu sorunların çözümü için, eğitim materyallerinin zenginleştirilmesi, sınıf mevcutlarının ideal seviyeye indirilmesi ve öğretmenlerin mesleki gelişimlerine yönelik sürekli eğitim programlarının düzenlenmesi gerektiği önerilmiştir. Genel olarak, ğretmenler, 2023 Sosyal Bilgiler ğretim programının sürekli güncellenmesi ve iyileştirilmesi gerektiğini, bu süreçte ğrenci merkezli yaklaşımların ön planda tutulmasının önemli olduğunu vurgulamışlardır. Öğretim programının, öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirecek şekilde yapılandırılmasının, uzun vadede daha başarılı ve bilinçli bireylerin yetişmesine katkı sağlayacağına inanmışlardır.

Araştırmacılara yönelik öneriler;

- Farklı katılımcılar ile deneysel çalışmalar yapılabilir.
- Programın uygulandığı sınıf düzeyinde öğrenci görüşlerini inceleyen çalışmalar yapılabilir.
- Farklı ölkelerdeki afet eğitimi uygulamaları ile Türkiye’de beşinci sınıf düzeyindeki uygulama karşılaştırmalı bir şekilde incelenebilir.

Uygulayıcılara yönelik öneriler;

- Okullarda afet eğitiminin önemine değinmek için düz anlatım tekniğiyle birlikte etkinlik temelli ve yaparak yaşayarak öğrenme öğretim yöntemlerine ağırlık verilebilir.
- Afet eğitimi verilirken uzman ekiplerden daha fazla faydalanılabilir.
- Hizmet içi eğitimler dışında düzenlenen afet eğitim programlarına katılım sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- AFAD. (2014). *Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü*. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Deprem Dairesi Başkanlığı. Ankara.
- AFAD. (2024). <https://www.afad.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).
- AFAD (2018). *Türkiye 'de afet yönetimi ve doğa kaynaklı afet istatistikleri*. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Ankara.
- Akın, D. (2007). *Afet bilinci ve eğitim*. TMMOB Afet Sempozyumu bildirileri. 45-46.
- Aksu, M. (2015). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 5. sınıf sosyal bilgiler dersinin coğrafya içerikli ünitelerine ilişkin görüşleri (Ankara ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, EBE.
- Akyüz, Y. (2014). *Türk eğitim tarihi "M.Ö. 1000- M.S. 2013"*. (24. Basım). Pegem Akademi. Ankara.
- Alim, S., Kawabata, M., ve Nakazawa, M. (2015). Evaluation of disaster preparedness training and disaster drill for nursing students. *Nurse education today*, 35(1), 25-31.
- Arslan, E. (2022). Nitel Araştırmalarda Geçerlilik ve Güvenilirlik, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51: (Özel sayı 1), ss. Ö395-Ö407.
- Arslan, M. (2023). Okul müdürlerinin 6 Şubat Kahramanmaraş Depremi sonrası okullarda karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri. *International Journal of Social Humanities Sciences Research*, 10(97), 1550-1559.
- Atalay, İ. (1998). *Türkiye Jeomorfolojisine Giriş*. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İzmir.
- Avcı, G. (2019). *Sınıf dışı eğitimin ilkökul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutum, başarı ve hatırd tutma düzeyine etkisi*. Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi EBE.
- Aydemir, A. (2021). Afet Yönetim Sisteminin İncelenmesinde Gönüllülük Hizmetleri ve Bazı Sivil Toplum Kuruluşları. *Afet ve Risk Dergisi*, 4(2), 387-394. <https://doi.org/10.35341/afet.986933> (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).

- Barak, M., Ashkar, M., ve Dori, Y.J. (2011). Learning science via animated movies: Its effect on students' thinking and motivation. *Computers ve Education*, 56, 839-846.
- Barr, R. D., Barth, J. L., ve Shermis, S. S. (1977). Redefining the social studies (Bulletin 51). *Washington, DC: National Council for the Social Studies*.
- Bartın Savran, C. ve Çetin, T. (2024). Tarihsel bağlamda sosyal bilgiler öğretim programlarında doğal afet kavramının incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 28(3), 838-851. doi: 10.20296/tsadergisi.1420504
- Başbuğ-Erkan, B. B., Özmen, B. ve Güler, H. (2011, Ekim). *Türkiye'de afet zarar azaltımını sürdürülebilir eğitimle sağlamak*. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı'nda sunulmuş bildiri, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara. http://www.tdmd.org.tr/TR/Genel/26.Oturum/1.TDMSK_115.pdf (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).
- Başbüyük, A., ve Pala, Ş. M. (2023). Hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve coğrafya dersi öğretim programları kazanımlarının afet eğitimi açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 184-197.
- Baxter, P., ve Jack, S. (2008). Qualitative case study methodology: Study design and implementation for novice researchers. *The qualitative report*, 13(4), 544-559. <https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol13/iss4/2> (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).
- Bektaş-Öztaşkın, Ö. (2013). Sosyal bilgiler derslerinde belgesel film kullanımının akademik başarıya ve bilinçli farkındalık düzeylerine etkisi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 147-162.
- Bogdan, R., ve Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for education*. Boston: Allyn ve Bacon.
- Brown L. A., Fernandez C. A., Kohn R., Saldivia S., ve Vicente B. (2018). Pre-disaster PTSD as a moderator of the relationship between natural disaster and suicidal ideation over time. *Journal of Affective Disorders*, 230(2018), 7-14. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2017.12.096> (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).
- Buamona, A. P., Assegaf, A. R., Syafi'i, I., ve Sugiantoro, S. (2023). Disaster mitigation learning integration model in social studies in middle school. *ALMA'ARIEF: Jurnal Pendidikan Sosial dan Budaya*, 5(2), 62-84.

- Bulu, D. (2023). *Sınıf öğretmenlerinin afet bilinci algı düzeylerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Cilve, N. (2006). *İlköğretim ve lise eğitim binalarının kullanıcı gereksinimlerinin ve fiziksel mekan özelliklerinin bina değerlendirme yöntemi ile belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü: Adana.
- Clerveaux, V., Spence, B. ve Katada, T. (2010). Promoting disaster awareness in multicultural societies: the DAG approach. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 19(2), 199-218.
- Codreanu, T. A., Celenza, A., ve Jacobs, I. (2014). Does disaster education of teenagers translate into better survival knowledge, knowledge of skills, and adaptive behavioral change? A systematic literature review. *Prehospital and disaster medicine*, 29(6), 629-642.
- Coşkun, Ş. (2011). *Afet eğitimi algılaması: İlköğretim öğrencilerine verilen afet eğitimlerinin algılamasını ölçmek üzere bir araştırma* Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi EBE.
- Courtney, K. (2013). Adapting Higher Education through Changes in Academic Work. *Higher Education Quarterly*, 67, 40-55. <https://doi.org/10.1111/HEQU.12002>. (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).
- Creswell, J. W. (2015). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (Çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çakacak, Ö. (2008). Toplum Afet Müdahale Ekipleri. M. Kadioğlu, E. Özdamar. (Ed.) *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri* içinde (s. 243-250) Ankara: JICA Türkiye Ofisi.
- Çakır, U. ve Kılcan, B. (2022). Senaryo tabanlı eğitimin ortaokul öğrencilerinin afetlere ilişkin bilgi ve tutum düzeylerine etkisi. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 6 (2), 183-205.
- Çelik, A. A., ve Gündoğdu, K. (2022). Öğretmenlerin afete hazırlık düzeyleri ile ilkokullardaki afet eğitimi uygulamalarına yönelik görüşleri. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 77-112.

- Çiftçi, B., ve Akça, D. (2019). 2005 ve 2018 sosyal bilgiler öğretim programlarının coğrafi beceri ve coğrafi kazanım alanlarının karşılaştırılması. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 33-59.
- Çopur, A. (2015). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tartışmalı konuların öğretimine ilişkin düşüncelerinin incelenmesi*. Doktora Tezi. Bursa Uludağ Üniversitesi EBE.
- Değirmenci, Y. (2019). Sınıf öğretmeni adaylarının doğal afet kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforların incelenmesi. *International Journal of Geography and Geography Education*, 39, 83-94. <https://doi.org/10.32003/iggei.488627> (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).
- Değirmenci, Y., Kuzey, M. ve Yetişensoy, O. (2019). Sosyal bilgiler ders kitaplarında afet bilinci ve eğitimi. *E-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 33-46.
- Deveci, H. (2002). *Sosyal Bilgiler dersinde probleme dayalı öğrenmenin öğrencilerin derse ilişkin tutumlarına, akademik başarılarına ve hatırlama düzeylerine etkisi*. Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, EBE.
- Deveci, H. (2023). Türk eğitim tarihinde sosyal bilgiler. R. Turan ve K. Ulusoy (Editörler), *Sosyal bilgilerin temelleri içinde* (s. 20-36). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dewey, J. (2008). *Okul ve toplum* (Çev. HA Başman). Pegem Akademi. Ankara.
- Dikmenli, Y., ve Yakar, H. (2019). Öğretmen adaylarının afet bilinci algı düzeylerinin incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 386-416.
- Dinç, E., ve Doğan, Y. (2010). İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler öğretim programı ve uygulanması hakkında öğretmen görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 17-49.
- Dinçer, M. (2003). Eğitimin toplumsal değişme sürecindeki gücü. *Ege eğitim dergisi*, 3(1): 102-112.
- Doğan, E. ve Koç, H. (2017). Sosyal Bilgiler dersinde deprem konusunun dijital oyunla öğretiminin akademik başarıya etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (8), 90-100.

- Doğan, E., ve Koç, H. (2017). The Impact of Instruction through Digital Games on Students' Academic Achievement in Teaching Earthquakes in a Social Science Class. *International Journal of Turkish Education Sciences*, (8), 90-100.
- Doğan, İ. H., Kaya, F., ve Aydın, M. (2023). Investigation of social study teacher's attitudes towards disasters. *Dicle University Journal of Ziya Gokalp Education Faculty*, (43), 182-201. <http://dx.doi.org/10.14582/DUZGEF.2023.207> (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96.
- Dölek, İ. (2023). *Afetler ve afet yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Drabek, T. (2005). *Sociology, Disasters and Emergency Management: History, Contributions, and Future Agenda*. FEMA, Erişim Tarihi: 05.03. 2024. <https://training.fema.gov/emiweb/downloads/drabeksociologydisastersandem.pdf> (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).
- Duruel, M. (2023). Sivil toplum kuruluşlarının afet yönetimindeki rolü: 6 Şubat depremi Hatay örneği. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 1-18.
- Eker, S. (2020). 2005 sosyal bilgiler öğretim programı ile 2018 sosyal bilgiler öğretim programının karşılaştırmalı analizi. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 86-103.
- Erden, M. (tarihsiz). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Alkım.
- Erdoğan, E. ve şerefli, B. (2021). Sosyal bilgiler öğretiminde teknoloji kullanımı: Beş öğretmenin yolculuğu. *Journal of Qualitative Research in Education*, 27, 232-256. doi:10.14689/enad.27.11 (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).
- Erenel, F., ve Caymaz, E. (2020). *Acil Durum ve Afet Yönetimine Güncel Bir Bakış*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ergünay, O. (2007). *Türkiye'nin afet profili. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Ankara: Mattek Matbaacılık.
- Erkal, T., ve Değerliyurt, M. (2009). Türkiye'de afet yönetimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 147-164.
- Fuhrman, S., Stone, L. D., Casey, M. C., Curtis, M. D., Doyle, A. L., Earle, B. D., Jone, D. D., Rodriguez, R. ve Schermerhorn, S. M. (2008). Teaching Disaster

- Preparedness in Geographic Education,. *Journal of Geography*, 107 (3), 112-120.
- Ganpatrao, J. S. (2014). Knowledge and practices of school teacher regarding disaster management. *International Journal of Health System and Disaster Management*, 2(2), 98. <https://doi.org/10.4103/2347-9019.139055> (Erişim Tarihi: 30.05.2024).
- Gedik, H. (2010). Güncel olayların ilköğretim Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımı ve öğrenci görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 97-118.
- Gerdan, S. (2019). Bir sosyal sorumluluk alanı olarak afet eğitimleri. *International Journal of Management and Administration*, 3(5), 101-110.
- Gezer, M. ve Şahin, İ. F. (2022). Deprem eğitimi: Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının depreme ilişkin bilgi düzeyleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 97-106. <https://doi.org/10.17556/erziefd.941878> (Erişim Tarihi: 30.05.2024).
- Gezer, M. ve Şahin, İ. F. (2022). Deprem eğitimi: Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının depreme ilişkin bilgi düzeyleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (1), 97-106.
- Gezer, U., ve Aksu, E. O. (2022). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(4), 400-408. <https://doi.org/10.52835/19maysbd.1224027> (Erişim Tarihi: 30.05.2024).
- Gibson, W., ve Brown, A. (2009). *Working with Qualitative Data*. Sage. <https://doi.org/10.4135/9780857029041> (Erişim Tarihi: 30.05.2024).
- Gömlüksiz, M. N. ve Cüro, E. (2011). Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının toplumsal ihtiyaçları karşılama düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri (Diyarbakır ili örneği). *Milli Eğitim Dergisi*, 41 (190), 145-166.
- Guba, E. G. (1981). Criteria for assessing the trustworthiness of naturalistic inquiries. *Educational Communication and Technology Journal*, 29(2), 75-91.
- Gülersoy, A. E., ve Akyol, A. (2024). Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının afet bilinci algı düzeylerinin incelenmesi. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (REFAD)*, 4(2), 87-102.

- Hong, E., ve Lee, I. (2018). Effectiveness of disaster training for community residents: A systematic review. *Journal of the Korean Society of Hazard Mitigation*, 18(7), 205-212.
- İnan, S. (2019). Sosyal bilgiler eğitimi: Nedir, ne zaman ve neden? (3. Baskı). S. İnan (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitimine giriş içinde* (s. 1-21). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kabapınar, Y. (2019). *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler öğretimi hayat bilgisi öğretiminden tarih öğretimine* (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Kadıoğlu, M. (2008). Modern, bütünleşik afet yönetimin temel ilkeleri. *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri*, 1. JICA Türkiye Ofisi. Yayın no:2
- Kalanlar, B. (2017). Effects of disaster nursing education on nursing students' knowledge and preparedness for disasters. *International journal of disaster risk reduction*, 28, 475-480. <https://doi.org/10.1016/J.IJDRR.2017.12.008> (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).
- Kalın, U., Ö. ve Arcan, A. (2020). Anılarla sosyal bilgiler öğretimi. R. Sever ve diğerleri (Eds.), *Alternatif yaklaşımlarla sosyal bilgiler eğitimi* (s. 211) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Kan, Ç. (2010). A.B.D ve Türkiye'de sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 663-672.
- Kanchana, D., Patchainayagi, D., ve Rajkumar, D. (2019). Empowering Students To Become Effective Learners Through Activity Based Learning. *Humanities ve Social Sciences Reviews*. 7(5), 57-62. <https://doi.org/10.18510/Hssr.2019.757>. (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).
- Karaca, Ö. F. (2022). *Afet konularının sosyal bilgiler ders kitaplarına yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aksaray.
- Karacaoğlu, Ö. C., Özkaya, A., Eryılmaz, C., ve Karacaoğlu, D. (2024). Eğitim bilimleri perspektifinden 2023 Türkiye depremi sonrasında yardım ve iyileştirme çalışmaları. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(25), 1-15.
- Karakuş, U. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğal afet kavramlarına ilişkin algılarının kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 8(3), 735-751.
- Karakuş, U., ve Önger, S. (2017). 8. sınıf öğrencilerinin doğal afet ve afet eğitimi kavramını anlama düzeyleri. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(6),

- 482-491. doi:<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v6i6.1247> (Erişim Tarihi: 30.05.2024).
- Kaya, M. F. ve Tomal, N. (2011). Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının sürdürülebilir kalkınma eğitimi açısından incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 49–65.
- Keçe, A. G. M., ve Merey, A. G. Z. (2011). İlköğretim sosyal bilgiler kazanımlarının sosyal bilimler disiplinlerine ve disiplinlerarası anlayışa uygunluğunun belirlenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 110-139.
- Kılıç, B. C. (2019). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler ders kitaplarındaki doğal afetler konusunun sarmal sistem yönünden değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, SBE.
- Kılıçoğlu, G. (2021). Sosyal Bilgiler Tanımı, Dünyada ve Ülkemizde Gelişimi ve Önemi. Mustafa Safran (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (s. 3-16). Ankara: Pegem.
- Koç, H., Şeker, G., Evcı, N. ve Doğan, M. (2020). Afet eğitimi konulu araştırmaların içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 9 (2), 637–655.
- Koçbeker, V. (2019) *temel afet bilinci kırsal alanlarda afet yönetimi uygulamaları*. İstanbul. Çizgi Kitabevi.
- Komac B., Zorn M. ve Ciglic R. (2013). European education on natural disasters—a textbook study. *Natural Hazards and Earth System Sciences*, 1: 2255–2279.
- Konur, K. B., Vekli, G. S., Şeyihoğlu, A., Tekbıyık, A., ve Kartal, A. (2023). Afet eğitimi ve disiplinlerarası öğretim: Öğretmenler ne düşünüyor?. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(2), 575-596.
- Kopuz, B., Bekdemir, Ü., ve Yılmazer, A. (2024). Sosyal bilgiler ders kitaplarında doğal afet ile ilgili konular ve bu konuların öğretimini önemi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(30), 358-380. <https://doi.org/10.38155/ksbd.1355236>
- Kuş, E. (2009). *Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri-Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri Nicel mi? Nitel mi?*- Anı Yayıncılık, Ankara.
- Lincoln, Y. ve Guba, E. (1985). *Naturalistic inquiry: Establishing Trustworthiness*, Beverly Hills.

- Lindell, M. (2013). Disaster studies. *Current Sociology*, 61, 797 - 825. <https://doi.org/10.1177/0011392113484456>. (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).
- Matpay, B., Doğu, A. F., ve Seyitoğulları, M. A. (2023). Hizan ve çevresinde (Bitlis) ığ oluşumuna duyarlı alanların belirlenmesi. *Jeomorfolojik Araştırmalar Dergisi*(10), 110-132. <https://doi.org/10.46453/Jader.1230709> (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).
- Mazman Budak, F. (2019). Afet eğitimi. R. Sever (Ed.), *Afetler ve Afet Yönetimi içinde* (184-192). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (ev. Ed. S.Turan). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Mızrak, S. (2018). Eğitim, afet eğitimi ve afete dirençli toplum. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 56-67.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2005). *Sosyal bilgiler 4.-5. sınıf programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Mofoluwawo, E. O. (2013). *Evaluation of the implementation of continuous assessment policy by upper basic Social Studies teachers in Oyo State* (An Unpublished Ph.D Thesis, University of Ilorin, Nigeria).
- Mofoluwawo, E., O. (2023). Social studies education: A veritable tool for achieving value re-orientation and sustainable development in Nigeria. *International Journal of Learning and Development*, 13(2), 59-69. <https://doi.org/10.5296/ijld.v13i2.21021> (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).
- Musacchio, G., Falsaperla, S., Bernhardsdottir A.E., Ferreira, M.A., Sousa, M.L., Carvalho, A. ve Zonno, G. (2016) Education: can a bottom-up strategy help for earthquake disaster prevention?. *Bulletin of Earthquake Engineering*, 14(7), 2069–2086.
- Muttarak, R., ve Lutz, W. (2014). Is education a key to reducing vulnerability to natural disasters and hence unavoidable climate change? *Ecology and Society*, 19(1), 42.
- Nakagawa, Y. ve Shaw, R. (2004). Social capital: A missing link to disaster recovery, *International Journal of Mass Emergency and Disasters*, 22(1), 5-34.

- National Council for the Social Studies (1992). *National Curriculum Standards for Social Studies: Introduction*.
<https://www.socialstudies.org/standards/nationalcurriculum-standards-social-studies-introduction> (Erişim tarihi: 14.06.2024).
- National Council for the Social Studies (1994). *Expectations of excellence: Curriculum standards for social studies*. Washington DC. ERIC Number: ED378131.
- Neale, P., Thapa, S. ve Boyce, C. (2006). *Preparing a case study: A guide for designing and conducting a case study for evaluation input*. Massachusetts: Pathfinder International.https://www.dmeformpeace.org/sites/default/files/Neale%20et%20al_Preparing%20a%20Case%20Study.pdf adresinden elde erişildi.
- Ocak, G., ve Kocaman, B. (2018). 2018 yılı 5. Sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının değerlendirilmesi. *International Journal of Field Education*, 7(1), 1-24.
- Öcal, A. (2005). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde deprem eğitiminin değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 169-184.
- Öcal, A., Yıldırım, E., Yakar, H., ve Erdoğan, E. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afetlere yönelik inanışlarının incelenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 59-72.
- Önger, S. ve Duman, S.N. (2024). 2018, 2023 ve 2024 sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırılması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 1308-1339. DOI. 10.51460/baebd.1450941
- Özelmacı, Ş. (2016). *Ortaokul öğrencilerinin afete ve afet hazırlıklarına ilişkin algılarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özer, S., ve Zengin, Ş. (2024). Sınıf ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğal afetler okuryazarlığı düzeylerinin incelenmesi. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 5(1),151-171.
- Özey, R. (2011). *Afetler Coğrafyası*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Özey, R. ve Ünlü, M. (2021). *Afetler ve afet yönetimi*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Özgen, N., Erer Ünalı, Ü., ve Bindak, R. (2011). Öğretmen adaylarının doğal afetler konusuna yönelik “Etkili Öğrenme Biçimleri”nin belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(4): 303-323.

- Öztürk T. ve Zayimoğlu Öztürk F. (2016). Sosyal Bilgiler öğretim programının çevre eğitimi açısından analizi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24 (3), 1533-1550.
- Öztürk, C. (2012). Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. C. Öztürk (Editör). *Sosyal bilgiler öğretimi: Demokratik vatandaşlık eğitimi içinde* (s. 2-31). Ankara: Pegem Akademi.
- Parker, W. C. (Ed.). (2015). *Social studies today: Research and practice*. Routledge.
- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Sage
- Pınar, A. (2017). What is secondary school students' awareness on disasters? A case study. *Review of International Geographical Education Online*, 7(3), 315-331.
- Ravitch, S. M., ve Carl, N. M. (2019). *Qualitative research: Bridging the conceptual, theoretical, and methodological*. Sage Publications.
- Rifa'i, M. H. (2020). The use of audio visual video media on understanding the concept of disaster mitigation of geographic education students of veteran bangun nusantara sukoharjo university. *Journal of Geography Science and Education*, 2(1), 27-32.
- Ronan, K. R., ve Towers, B. (2014). Systems education for a sustainable planet: Preparing children for natural disasters. *Systems*, 2(1), 1-23. DOI:10.3390/systems2010001.
- Saban, A., ve Ersoy, A. (2016). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Safran, M. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış. Bayram Tay ve Adem Öcal (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde* (s. 1-18). Ankara: Pegem.
- Sarıkoça, E., ve Topçu, E. (2024). Sosyal bilgiler ve doğal afetler. *Temel Eğitim*, (21), 58-69.
- Savage, T. V. ve Armstrong, D. G. (1996). *Effective Teaching in Elementary Social Studies*. ERIC.
- Seddighi, H., Sajjadi, H., Yousefzadeh, S., López, M. L., Vameghi, M., Rafiey, H., ve Khankeh, H. (2022). School-based education programs for preparing children for natural hazards: a systematic review. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 16(3), 1229-1241.

- Sezikli, Y. (2023). Artırılmış gerçeklik ile vücut sistemleri üzerinde öğrenmeyi sağlayan bir yazılımın gerçekleştirilmesi Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi. İstanbul.
- Shiwaku, K. ve Shaw, R. (2008). Proactive co-learning: A new paradigm in disaster education. *Disaster Prevention and Management*. 17, 183-198.
- Shiwaku, K., Shaw, R., Chandra Kandel, R., Narayan Shrestha, S., ve Mani Dixit, A. (2007). Future perspective of school disaster education in Nepal. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 16(4), 576-587.
- Smith, A. B., ve Johnson, C. D. (2018). The impact of natural disasters on education outcomes: Evidence from the 2010-2011 Christchurch Earthquakes. *Journal of Urban Economics*, 108, 16-32.
- Solan, H. A., Shelley-Tremblay, J., Ficarra, A., Silverman, M., ve Larson, S. (2003). Effect of attention therapy on reading comprehension. *Journal of learning disabilities*, 36(6), 556-563.
- Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. NY: Sage.
- Şahin, C. ve Sipahioğlu, Ş. (2007). *Doğal Afetler ve Türkiye*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Şahin, C., Doğanay, H. ve Özcan, N.A. (2004). *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği (Fi iki Beşeri-Ekonomik-Jeopolitik)*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Şahin, T. (2024). *Afet okuryazarlığı bağlamında gazeteci-okur pratikleri: geliştirilmesi gereken bir uzmanlık alanı olarak afet gazeteciliği*. Doktora Tezi, SBE.
- Şahin, Y., Lamba, M., ve Öztop, S. (2018). Üniversite öğrencilerinin afet bilinci ve afete hazırlık düzeylerinin belirlenmesi. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 149-159.
- Şanlı, S. (2007). *Sosyolojik açıdan sosyal bilimler ders kitapları ve sosyalleştirme rolleri*. Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi. SBE.
- Şengün, H., ve Küçükşen, M. (2019). Afet yönetimi eğitimi niçin gerekli?. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(46), 193-211.
- Şulek, N. ve Aktın, K. (2023). Sosyal bilgiler eğitiminde doğal afetler. *Uluslararası Sosyal Bilimlerde Mükemmellik Arayışı Dergisi (USMAD)*, 5: 68-82.

- T.C. Kalkınma Bakanlığı, (2014). *10. Kalkınma planı afet yönetiminde etkinlik özel ihtisas komisyonu raporu*. Ankara. <https://www.sbb.gov.tr/>. (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).
- Tay, B. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretiminin Dünü, Bugünü ve Yarını. Refik Turan ve Kadir Ulusoy (Ed.), *Sosyal Bilgilerin Temelleri* içinde (s. 2-16). Ankara: Pegem.
- Topkaya, Y. ve Tokcan, H. (2022). *Afetler ve afet yönetimi*. Ankara: Eğiten Matbaacılık.
- Torani, S., Majd, P. M., Maroufi, S. S., Dowlati, M., ve Sheikhi, R. A. (2019). The importance of education on disasters and emergencies: A review article. *Journal of education and health promotion*, 8(1), 85.
- Turan, İ., ve Kartal, A. (2012). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin doğal afetler konusu ile ilgili kavram yanılgıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 67-81.
- UNISDR, (2015). Updated Terminology on Disaster Risk Reduction: A Technical Review, The United Nations Office for Disaster Risk Reduction. Web: <https://www.undrr.org/publication/2009-unisdr-terminology-disaster-risk-reduction> (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).
- Uymaz, M. (2021). Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının günümüz dünya sorunlarına ilişkin algılarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 59-79.
- Ültay, E., Akyurt, H., ve Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 188-201.
- Varol, N., ve Gültekin, T. (2016). Afet antropolojisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59).
- Yalçın, A. (2023). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitaplarında tarihi metinlerin değerler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Bartın Üniversitesi SBE.
- Yeşil, D., ve Erenoğlu, R. C. (2017). İlköğretim Düzeyindeki Okullarda Afet ve Acil Durum Planlarının İçeriği ve Mevcut Durumunun Değerlendirilmesi: Çanakkale İli Örneği. *Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı*. Ankara: TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası. Deprem.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11. Baskı). Seçkin Yayıncılık, Ankara.

- Yıldız, T., Er, Ö., ve Metin, Ö. (2024). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet hazırbulunuşluk seviyelerinin incelenmesi. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 51, 48-67. <http://dx.doi.org/10.32003/igge.1333070> (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).
- Yin, R. K. (2014). *Case study research design and methods* (5.baskı.). London: SAGE Publication
- Yolalan, M., ve Metin, Ö. (2025). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin afet konularının öğretiminde ve afet bilincinin kazandırılmasında yaşadığı güçlükler ve çözüm önerileri. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 54, 129-147. <https://doi.org/10.32003/igge.1580351> (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).
- Yontar, İ.G. (2016). Afetlerin yönetilmesinde tatbikatların önemi. A. Altay ve Z. Toprak-Karaman (Ed.), *Bütünleşik afet yönetimi* içinde (s. 279-304). İzmir: İlkem Ofset ve Dijital Baskı.
- Zarrillo, J. J. (2016). *Sosyal Bilgiler Öğretimi, İlkeler ve Uygulamalar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Zavar, E., ve Nelan, M. (2020). Disaster drills as experiential learning opportunities for geographic education. *Journal of Geography in Higher Education*, 44, 624 - 631. <https://doi.org/10.1080/03098265.2020.1771684>. (Erişim Tarihi: 30.05. 2024).
- Zengin, S. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğal afetlere yönelik görüşlerinin incelenmesi: Amasya üniversitesi örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), SBE.

EKLER

Ek 1: Etik Kurul Kararı

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

Toplantı Tarihi: 11.12.2023	Toplantı Sayısı: 10	Karar Sayısı: 57
<p>Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, Kurul Başkanı Prof. Dr. Ekrem ALMAZ başkanlığında toplanarak aşağıdaki kararları almıştır.</p> <p>KARAR-10: Eğitim Fakültesi Dekanlığının 22.11.2023 tarihli ve 118087 sayılı yazısı okundu ve ekleri incelendi.</p> <p>Yapılan incelemeler sonucunda; Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalında görev yapmakta olan Dr. Öğr. Üyesi Murat EKİÇİ'nin sorumlu araştırmacısı olduğu "2023 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğretmenlerin Deneyimleri Çerçevesinde İncelenmesi" konulu araştırması Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından uygun görülmüş olup, durumun Eğitim Fakültesi Dekanlığına bildirilmesine,</p> <p style="text-align: center;">Oy birliği ile karar verildi.</p>		
BAŞKAN (e-imzalıdır) Prof. Dr. Ekrem ALMAZ Kurul Başkanı		
ÜYE (e-imzalıdır) Doç. Dr. Canan DEMİR YILDIZ Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Doç. Dr. Ramazan Şamil TATIK Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Doç. Dr. Muhammed Fatih BİLİCİ Spor Bilimleri Fakültesi Öğr. Üyesi
ÜYE (e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Yusuf AYDIN İslami İlimler Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Necmettin ÇİFTÇİ Sağlık Hizmetleri MYO Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Aysegül KILIÇLI Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğr. Üyesi
ÜYE (e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Gökhan DEMİREL İletişim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Gözde YETİM Spor Bilimleri Fakültesi Öğr. Üyesi	

Ek 2: Araştırma İzin Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 26.03.2024-136798

T.C.
MUŞ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-17480297-605.01-99513467
Konu : Araştırma Uygulama İzni
(Mehmet Mekin BİNGÖL)

25.03.2024

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi :a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 sayılı 2020/2 numaralı Genelgesi.
b) Muş Alparslan Üniversitesi Rektörlüğü Genel Sekterlik Yazı İşleri Müdürlüğünün 13.03.2024 tarihli 135362 yazısı.
c) Müdürlük Makamının 23.03.2024 tarihli ve E-17480297-605.01-99413830 sayılı onayı.

İlgi (a) genelge doğrultusunda ve ilgi (b) yazı ile Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitim Anabilim Dalında Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Mehmet Mekin BİNGÖL'ün "**2023 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğretmenlerin Deneyimleri Çerçevesinde İncelenmesi**" konulu çalışmasına veri toplamak amacıyla müdürlüğümüze bağlı tüm resmi ortaokul eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerden veri toplama talebini eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına dayalı olarak yapılmasını, uygulamalarda sadece ekte sunulan imzalı ve mühürlü veri toplama araçlarının kullanılması ve kişisel bilgiler istenmeyecek şekilde uygulanması ilgi (c) onay ile uygun görülmüştür.

Gereğini bilgilerinize arz/rica ederim.

Enver KIVANÇ
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1-İlgi Müdürlük Onayı (1 Sayfa)
- 2-Anket ve Araştırma Ön İnceleme Formu (1 Sayfa)
- 3-Tez Çalışma Evrakları (26 Sayfa)

Dağıtım:

Gereği:

- Tüm İlçe Kaymakamlıklarına
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)
- Merkez Tüm Ortaokul Müdürlüklerine

Bilgi:

- Muş Alparslan Üniversitesi Rektörlüğüne
(Genel Sekterlik Yazı İşleri Müdürlüğü)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Hürriyet Mahallesi Yeni Hükümet Caddesi No:515 Muş Merkez

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (436) 212 35 83

E-Posta: stratejigelistirme49@meb.gov.tr

Keş Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bilgi için: Zeki GÜRTÜRK

Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

İnternet Adresi: <https://mus.meb.gov.tr>

Faks:4362121988

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden a265-eae0-31b4-8a5f-640b kodu ile teyit edilebilir.

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 3: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Katılımcının Adı Soyadı:

Sayın Katılımcı,

2023 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğretmenlerin Deneyimleri Çerçevesinde İncelenmeyi amaçlayan bu çalışmada görüşleriniz merak edilmektedir. Görüşleriniz için şimdiden teşekkür ederim.

Mehmet Mekin BİNGÖL

Soruları cevaplandırırken içtenlikle cevap vermeniz beklenmektedir.

Hocam merhaba hoş geldiniz, bu görüşmeyi ses kayıt altına almak istiyorum izin veriyor musunuz? Teşekkür ederim.

Katılımcının Adı soyadı:

Görüşmenin günü:

Görüşmenin saati:

Görüşmenin yeri:

- Sosyal bilgiler öğretim programında afet eğitime yönelik yapılan değişikliklere yönelik değerlendirmeleriniz nelerdir? (*Kazı Sorusu*) *Değişiklik sizce yeterli mi? Değil mi? Yeterliyse neden? Yetersizse neden?*
- Sosyal bilgiler öğretim programında afet eğitime yönelik yapılan değişikliklerin öğrencilere etkisini değerlendirebilir misiniz?
- Sosyal bilgiler öğretim programında afet eğitime yönelik yapılan değişikliklere yönelik öğretim uygulamalarını planlarken nasıl bir yol izliyorsunuz? (*Kazı Soruları*) *Bu değişiklik sonrası veya öncesi afet eğitime yönelik derslerinizi, uygulamalarınızı nasıl bir yol izliyorsunuz? Derse işlemeden önce nasıl bir hazırlık yapıyorsunuz? Sunu, Materyal vb. nasıl hazırlıyorsunuz? Ders planı hazırlarken nelere dikkat ediyorsunuz?*
- Sosyal bilgiler öğretim programında afet eğitime yönelik yapılan değişiklikler öğretim uygulamalarınızı etkiledi mi? Etkiledi ise nasıl? Açıklar mısınız?
- Sosyal bilgiler öğretim programında afet eğitime yönelik yapılan değişiklikler sınıf düzeyine uygun mudur? Evetse neden? Hayırsa neden?
- Sosyal bilgiler öğretim programında afet eğitime yönelik yapılan değişikliklere yönelik ders kitabının içeriği sizce yeterli midir? Evetse açıklayınız. Hayırsa açıklayınız? (*Kazı Sorusu*) *Kitabın içeriği, bilgileri, düzeni, materyalleri yeterli mi?*

- Sosyal bilgiler öğretim programında afet eğitimine yönelik yapılan değişikliklerin etkili bir şekilde aktarılması konusunda kendinizi yeterli görüyor musunuz? Evetse açıklayınız. Hayırsa açıklayınız.? *(Kazı Soruları) Ülkemizde bir sürü afetler görülmektedir. Bunları bilme ve öğrencilere aktarma noktasında yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz? Afetler hakkında ekstra bir eğitim aldınız mı? Tüm afetler hakkında bilgiye sahip olduğunuza inanıyor musunuz? Afet eğitimi verme noktasında çocuklara tam anlamıyla bu bilgi ve tecrübeleri aktardığınıza inanıyor musunuz? Afetlere yönelik bilgilerinizi nasıl oluşturdunuz?*
- Sosyal bilgiler öğretim programında afet eğitimine yönelik yapılan değişikliklerin etkili bir şekilde aktarılabilmesi konusunda okulunuzun imkanlarını değerlendirir misiniz?
- Siz olsaydınız Sosyal bilgiler öğretim programında afet eğitimine yönelik nasıl bir düzenleme yapardınız? Önerileriniz nelerdir?

Ek 4: Aydınlatılmış Onam Formu Ve Araştırmacı Taahhütnamesi

Sevgili Katılımcı,

2023 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğretmenlerin Deneyimleri Çerçevesinde İncelenmesi başlıklı bu araştırma, Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı Dr. öğretim üyesi Murat EKİÇİ' nin sorumluluğunda Yüksek Lisans Öğrencisi Mehmet Mekin BİNGÖL tarafından yapılmaktadır. Araştırma 2023 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki yeniliklerin uygulanması noktasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin uygulama deneyimlerini incelerken değişiklik ve sürece ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç çerçevesinde çalışma kapsamında elde edilen bulguların ilerideki araştırmalara ve MEB'e katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bu çerçevede çalışma kapsamındaki soruların tümüne içtenlikle cevap vermeniz büyük önem taşımaktadır.

Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler veri kaybının önlenmesi amacıyla ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınacaktır. Görüşmeler aracılığı ile elde edilecek bilgiler tamamen gizli kalacak, üçüncü şahıslarla paylaşılmayacak ve sadece araştırma amacıyla kullanılacaktır. Araştırmaya katılmanız gönüllülük esasına dayalıdır.

Çalışma ile ilgili herhangi bir sorunuz olduğunda aşağıdaki kişi (ler) ile iletişim kurabilirsiniz:

Dr. Öğr. Üyesi Murat EKİÇİ

Mehmet Mekin BİNGÖL

MAUN Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Sorumlu Araştırmacı ABD Yüksek Lisans Öğrencisi

Çalışmaya katılmayı kabul ediyorsanız aşağıdaki ilgili yerleri doldurmanız gerekmektedir.

Adı Soyadı

Tarih ve İmza